

Indbrudstyre og hælere

Profil, baggrund, karriere og netværk

Center for Kriminalitetsanalyse

**Indbrudstyre og hælere
Profil, baggrund, karriere og netværk**

Forfatter: Peter Kruise
Center for Kriminalitetsanalyse

Det projekt, der beskrives i denne rapport, er finansieret af Trygfonden.

Projektets gennemførelse og resultater er alene forfatterens ansvar. De vurderinger og synspunkter, der fremsættes i rapporten, er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis af Trygfonden.

Kopiering tilladt med angivelse af kilde.

Juli 2025

ISBN 978-87-976375-0-0

Forord

Denne rapport er den anden publikation i forskningsprojektet *Tyve og hælere*. Projektet er finansieret af TrygFonden og består af tre dele: 1) hælervirksomhed, 2) karakteristik af indbrudstyve og hælere og 3) forebyggelse. Projektplanen er udarbejdet i samarbejde med kriminolog Britta Kyvsgaard, som også har bidraget til projektet frem til begyndelsen af august 2024. Hun har deltaget i gennemførelsen og analysen af de interviews, der refereres til i denne rapport (se også bilag 1).

Danmarks Statistiks forskerordning har muliggjort gennemførelsen af de registeranalyser, der danner grundlag for denne publikation. Vi er særligt taknemmelige for, at Forskningsservice har gjort det muligt at anvende netværksanalysesoftwaren Gephi, som normalt ikke er tilgængelig på Danmarks Statistiks servere.

Netværksanalyserne er gennemført i samarbejde med Paul Duijn (University of Amsterdam), som har stået for analyserne i Gephi og for tolkningen af resultaterne. Ansvar for den endelige rapport ligger dog alene hos mig.

Ultimo 2025 publiceres den tredje og sidste rapport med fokus på forebyggelse og resocialisering. Hertil benyttes bl.a. registerdata om afgørelser og afsoning.

Når de tre rapporter foreligger, vil der blive gjort status over, hvordan den frembragte viden kan anvendes i praksis. Dertil vil der blive organiseret én eller flere workshops med fagfolk som led i arbejdet med at udvikle anvendelsesmuligheder. Det er på nuværende tidspunkt ikke afgjort, hvordan disse idéer skal kommunikeres til en bredere offentlighed.

Peter Kruize
Jægerspris
Den 4. juli 2025

Opsamling og konklusioner

Rapporten "Indbrudstypen og hælere – socioøkonomisk baggrund, kriminelle løbebane og netværk" afdækker en række centrale forhold vedrørende personer, der sigtes for indbrud i private hjem og/eller hælere. Gennem registeranalyser og netværkskortlægning skaber rapporten et billede af gerningspersonernes sociale og kriminelle profil, udviklingen af den over tid samt deres indbyrdes forbindelser.

Kapitel 1: Anmeldelser og sigtelser

Det første kapitel kortlægger den overordnede kriminalitetsudvikling med fokus på indbrud i beboelse og hælere i perioden 1995–2023. I perioden er der sket et markant fald i anmeldelser af indbrud i beboelser. I slutningen af 1990'erne blev der årligt anmeldt over 50.000 indbrud, mens tallet i 2023 var reduceret til omkring 15.000. Udviklingen har været stabil og kontinuerlig gennem to årtier og tolkes som et udtryk for en generel nedgang i ejendomsforbrydelser samt som resultat af forebyggende tiltag og ændrede bolig- og livsformer. Strukturelle forhold såsom aflåste opgange, øget adgangskontrol, bedre belysning og forbedret alarmteknologi er sandsynlige medvirkende faktorer.

Dette fald i anmeldelser følges ikke af en forbedring i opklaringen. Sigtelsesraten for indbrud i beboelser er faldet fra 11 pct. i 1995 til omkring 6–8 pct. i de senere år. Politiet er blevet bedre til at sikre tekniske spor, herunder fingeraftryk og DNA, og enkelte politikredse – Nordjyllands og Københavns – har opnået sigtelsesrater over 12 pct., formentlig som følge af dedikerede indbrudsenheder. Tallene peger på, at specialiserede enheder generelt opnår bedre resultater end generelle efterforskningsgrupper.

For hælere tegner der sig et andet billede. Det er en kriminalitetstype, som i høj grad forbliver skjult for myndighederne. Hælerisager opstår næsten udelukkende som følge af anden politiindsats – fx i forbindelse med ransagninger eller standsninger – og ikke som resultat af anmeldelser. Siden juli 2020 har politiet haft mulighed for at anvende agentordninger ved efterforskning af hælere på nettet, men dette sker – så vidt det kan konstateres – i begrænset omfang. De fleste hælerisigelser omhandler besiddelse snarere end handel eller videreformidling, og en stor andel vedrører personer, der i forvejen er kendt af politiet. Bemærkelsesværdigt er det, at enkelte individer er sigtet for flere hundrede hæleriforhold.

Kapitel 2: Profil af indbrudstypen og hælere

Kapitlet analyserer udviklingen i profilen for personer sigtet for indbrud i beboelser og hælere i perioden 2008–2022. Formålet er ikke blot at tegne et øjebliksbillede, men at identificere tendenser og forandringer i gerningspersonernes sammensætning og sociale baggrund.

Omrejsende kriminelle

I 2008 udgjorde omrejsende kriminelle – defineret som personer uden dansk CPR-nummer – 6 pct. af sigtelserne for indbrud i beboelser. Denne andel steg markant og toppede i 2017 med 35 pct., men faldt igen under COVID-19-pandemien på grund af rejserestriktioner. Siden da har andelen

stabiliseret sig omkring 25 pct. For hæleri er andelen lavere. Omkring halvdelen af de sigtede omrejsende stammer fra Rumænien og Litauen.

Herboende indbrudstyre

Blandt de herboende indbrudstyre er gennemsnitsalderen steget fra 24,7 år i 2008 til 33,4 år i 2022. Andelen af sigtede under 25 år er faldet betydeligt – fra 60 pct. til 20 pct. – og andelen af kvinder er fordoblet siden 2018, fra 4 til knap 9 pct. Dermed fremstår indbrud i mindre grad som en udpræget "ung mand-kriminalitet", og lovovertrædelsen er blevet mere køns- og aldersdiversificeret. Dette kan sandsynligvis forklares med en ændring i livsstil og en øget tiltrækning mod internetbaseret bedrageri.

I 2022 levede 85 pct. af de sigtede alene, sammenlignet med 28 pct. i befolkningen som helhed. Den socioøkonomiske profil er præget af betydelig marginalisering: De fleste står uden for arbejdsmarkedet, har lav disponibel indkomst og modtager ofte offentlige ydelser. Omtrent halvdelen har været i kontakt med behandlingssystemet for stofmisbrug.

Blandt de sigtede har 72 pct. dansk oprindelse, mens 16 pct. er indvandrere og 12 pct. efterkommere. Denne fordeling har været relativt stabil i hele perioden, hvilket tyder på en faldende overrepræsentation af personer med indvandrerbaggrund, givet deres voksende andel af befolkningen. Indbrudstyre med dansk oprindelse har oftere været i misbrugsbehandling end dem med anden etnisk baggrund.

Profilerne ændrer sig ikke nævneværdigt, når analyserne baseres på fældende afgørelser fremfor sigtelser.

Herboende hælere

For hælere tegner der sig et lignende billede, dog med enkelte afvigelser. Gennemsnitsalderen er en smule lavere, og andelen af kvinder en smule højere. Den sociale profil er ligeledes præget af udsathed, men hælere har generelt en lidt højere disponibel indkomst og en lavere andel i misbrugsbehandling.

Hæleri kan opdeles i almindeligt hæleri (93,5 pct.) og professionelt eller erhvervmæssigt hæleri (6,5 pct.). Selvom professionelt hæleri udgør en mindre andel af sagerne, repræsenterer det en særlig gruppe hælere – nemlig dem, der fungerer som mellemlid mellem gerningspersoner og forbrugere, og som dermed aktivt afsætter stjålne varer.

Andelen af omrejsende kriminelle blandt personer dømt for professionelt eller erhvervmæssigt hæleri ligger på hele 39 pct. i perioden 2008–2022. Dette kan tolkes som en indikation af, at en betydelig andel af de personer, der dømmes for at eksportere stjålne varer ud af landet, selv er udenlandske statsborgere. Personer dømt for professionelt hæleri er i gennemsnit ældre end personer dømt for almindeligt hæleri, de lever oftere i parforhold og har i væsentligt lavere grad været i misbrugsbehandling.

Samlet set tegner der sig et billede af, at professionelle hælere i mindre grad end almindelige hælere udviser de klassiske risikofaktorer, der ofte forbindes med kriminalitet.

Kapitel 3: Kriminel karriere

I dette kapitel følges 2.353 herboende personer født i 1993, 1994 eller 1995 i perioden 2008-2022. Disse årgange er valgt, fordi personer født i 1993 fylder 15 år – den kriminelle lavalder – i 2008. Analysens hovedkonklusion er, at både indbrudstyre og hælere generelt har lange og generalistiske kriminalitetskarrierer, som strækker sig over mange år og omfatter en bred vifte af lovovertrædelser. For langt størstedelen er den første registrerede lovovertrædelse en straffelovsovertrædelse (73 pct.). En tredjedel af hælerne (n=640) indleder deres kriminelle løbebane med hæleri, mens en fjerdedel af indbrudstyvene (n=1.275) debutterer med indbrud. I kombigruppen (n=438) – dvs. personer, der er sigtet for både indbrud i beboelse og hæleri – begynder flere med indbrud (16 pct.) end med hæleri (7 pct.). Hovedparten af debutanterne er mindreårige (75 pct.), og mange registreres første gang som 15- eller 16-årige. Gennemsnitsalderen ved debut er lavere for indbrudstyre end for hælere.

Kun få indbrudstyre og hælere er kun sigtet for én enkelt lovovertrædelse. I gennemsnit er indbrudstyre sigtet for 20 straffelovsovertrædelser i alderen 15-27 år. For hælere er gennemsnittet 11, og for kombigruppen 43. Sigtelser for indbrud udgør omkring 15 pct. af alle straffelovssigtelser. Indbrud fylder relativt mere i teenageårene end senere i livet. Det kan hænge sammen med alderen, men kan også være et udtryk for, at indbrud som kriminalitetsform er blevet mindre attraktiv over tid. I teenageårene udgør tyveri – herunder indbrud – cirka 60 pct. af alle straffelovssigtelser, men andelen halveres frem mod 24-årsalderen. Fra 25-årsalderen og frem stiger niveauet dog en smule igen. Dette kan muligvis forklares ved, at mange forlader kriminalitet i slutningen af tyverne, mens de, der fortsætter, i højere grad begår (indbruds)tyveri.

Hvad angår tilbagefald, viser analyserne, at 60-80 pct. af de indbrudstyre, der er fundet skyldige, begår en ny straffelovsovertrædelse inden for to år. Andelen stiger til 80-90 pct., hvis de har modtaget en fængselsstraf. Tilbagefaldsraten er lavere blandt hælere og ligger på 40-50 pct. efter en dom og 60-80 pct. efter en fængselsdom.

Der er endvidere undersøgt, hvornår indbrudstyre og hælere ophører med kriminalitet, samt hvilke faktorer der har indflydelse herpå. Det viser sig, at 65 pct. af personerne i de tre årgange ophører med at begå straffelovskriminalitet, inden de fylder 25 år. Sandsynligheden for ophør øges, når risikofaktorer ikke (længere) er til stede såsom misbrug, arbejdsløshed og manglende uddannelse. En stabil partner øger også chancen for ophør. Omvendt hæmmer mange sigtelser og fængselsdomme sandsynligheden for ophør. En tidlig debutalder påvirker ligeledes negativt, hvilket formentlig skyldes, at mange af dem, der begynder senere, stadig befinder sig i en mindre intensiv kriminel karriere som 25-årige.

Kapitel 4: Netværksanalyse

Dette kapitel udgør den mest metodisk og analytisk nyskabende del af rapporten. Her anvendes social netværksanalyse (SNA) til at undersøge relationer mellem personer sigtet for indbrud og hæleri. Med udgangspunkt i data om medgerningsrelationer – dvs. sager, hvor flere personer sigtes i samme sag – afdækkes det, at 68 pct. af indbrudstyre indgår i et kriminelt fællesskab. Det samme

gælder for 41 pct. af hælerne. I alt er 15.777 ud af de 24.190 personer, der i perioden 2008-2022 er registreret som sigtede for en strafbar handling, en del af et sådant netværk.

Datasættet indeholder ét meget stort netværk, der omfatter 10.824 personer. Flere af disse personer deltager i netværket via blot én forbindelse og/eller én sag. Det analytiske fokus er dog rettet mod et afgrænset netværk bestående af 4.685 personer, som hver især har mindst to forbindelser til andre og har været involveret i mindst to strafbare forhold.

Netværket kan betegnes som et såkaldt *small world*-netværk, hvor høj lokal tæthed kombineres med korte globale afstande. Langt de fleste aktører har 1-2 forbindelser, mens et mindre antal har 12 eller flere. Et sådant mønster er karakteristisk for skaleringsfrie netværk, hvor få aktører – de såkaldte *hubs* – spiller en uforholdsmæssigt stor rolle i netværkets struktur. Der er tale om ét samlet økosystem bestående af løst forbundne, lokalt selvforsynende klynger.

Netværksanalysen viser, at der i det samlede netværk findes et mindre antal særligt centrale aktører, det vil sige personer med mange forbindelser på tværs af forskellige sub-netværk (der er identificeret 43 sub-netværk). Disse personer betegnes som brobyggere. De forbinder mindre, lokale netværk med større regionale mønstre og spiller derfor en strategisk rolle i kriminalitetens udbredelse. I praksis indebærer det, at deres anholdelse eller overvågning kan have konsekvenser for langt flere end deres umiddelbare medgerningspersoner.

Kun få forbindelser i netværket viser sig at være stabile over tid – blot 696 forbindelser har haft en varighed på over fire år, mens 6.245 forbindelser har været under ét år. Dette tyder på, at størstedelen af samarbejdet i netværket er præget af opportunisme og kortvarig koordinering. En betydelig andel af de sigtede har været i behandling for stofmisbrug. Narkotikarelateret kriminalitet er ofte af opportunistisk karakter og kan forklare de korte samarbejdsrelationer. Stofmisbrug forekommer både i netværkets periferi og kerne, men misbrugere er dog underrepræsenteret i netværkets centrale del. Det antyder, at kernen i højere grad udgør en stabil organisatorisk struktur og er mindre præget af impulsiv adfærd.

Langvarige relationer i netværket udviser en betydelig etnisk diversitet, hvilket indikerer, at de næppe primært er familiebaserede. Det er mere sandsynligt, at de opstår i fællesskaber som boligområder, sportsklubber eller fængsler.

Hælere er spredt bredt i netværket – både i dets centrale dele og i periferien. Enkelte hælere indtager positioner som *hubs* eller brobyggere, hvilket understøtter hypotesen om, at nogle hælere spiller en nøglerolle i afsætningen af tyvekoster fra flere indbrudstyve. Samtidig findes mange hælere i netværkets yderområder, hvilket kan indikere, at de snarere fungerer som slutbrugere.

Indholdsfortegnelse

FORORD.....	3
OPSAMLING OG KONKLUSIONER	4
1. ANMELDELSER OG SIGTELSE	10
1.1 Anmeldelser og sigtelser for indbrud i private hjem	10
1.1.1 Anmeldelsestilbøjelighed.....	11
1.1.2 Anmeldte indbrud i private hjem.....	12
1.1.3 Indbrudsforsøg	13
1.1.4 Politiets efterforskning.....	14
1.1.5 Sigtelser for indbrud i private hjem	16
1.2 Anmeldelser og sigtelser for hæleri	18
1.2.1 Efterforskning af hæleri	19
1.2.2 Registrerede hælerisager	20
1.3 Data for registeranalyser	21
2. PROFIL AF INDBRUDSTYVE OG HÆLERE	24
2.1 Omrejsende kriminelle	24
2.2 Herboende indbrudstyper.....	26
2.2.1 Køn- og aldersfordeling	26
2.2.2 Oprindelse og herkomstland.....	27
2.2.3 Familief forhold	28
2.2.4 Økonomiske forhold.....	29
2.2.5 Misbrugsbehandling.....	30
2.3 Herboende hælere	31
2.3.1 Køn- og aldersfordeling	31
2.3.2 Oprindelse og herkomstland.....	32
2.3.3 Familief forhold	33
2.3.4 Økonomiske forhold.....	34
2.3.5 Misbrugsbehandling.....	35
2.4 Faldende afgørelser.....	35
2.4.1 Indbrud i beboelse	36
2.4.2 Hæleri	37
2.4.3 Professionelt eller erhversmæssigt hæleri.....	38
2.4.4 Forskelle mellem etnisk danskere og immigranter	39
3. KRIMINEL KARRIERE	40
3.1 Udvalg og beskrivelse af årgange.....	41
3.2 Kriminelle debut.....	42
3.3 Frekvens og intensitet	44
3.4 Varighed og overgange	47
3.4.1 Tilbagefaldsrate	47

3.4.2 Ophør	49
3.4.3 Mulige grunde for ophør	51
3.5 Specialisering	52
4. NETVÆRKSANALYSE	55
4.1 Solo- versus netværkssigtede	55
4.2 Social netværksanalyse ved medgerningspersoner	57
4.3 Resultater af SNA på datasættet	57
4.4 Analyse af netværket på makro-, meso- og mikroniveau	58
4.4.1 Makroniveau	58
4.4.2 Mesoniveau	62
4.4.3 Mikroniveau	67
LITTERATUR	70
BILAG 1 INTERVIEWRESPONDENTER	73
BILAG 2 DATAGRUNDLAG	74

1 Anmeldelser og sigtelser

Over de seneste 25 år er risikoen for at blive udsat for tyveri mindsket betydeligt i Danmark. Sammenlignet med andre lande forekommer indbrudstyveri i huse og villaer imidlertid fortsat ret hyppigt her i landet (Kruize & Sorensen, 2017). Samtidig tyder anden forskning på, at danskere i ringe grad benytter sig af de forebyggende tiltag, der findes i forhold til indbrud i private boliger (Van Dijk, 2007), og at det kan være svært at motivere selv tidligere ofre for indbrud til at anvende præventive midler (Kyvsgaard & Ribe, 2021).

Indbrud er en kriminalitetsart, der fremkalder utryghed i en stor del af befolkningen. Det viser Tryg-Fondens årlige tryghedsundersøgelse. Der er således flere af de adspurgte, der er utrygge i forhold til at blive udsat for indbrud end for at blive udsat for overfald eller for – som kvinde – at blive udsat for et seksuelt overgreb (Andersen, Andersen & Hede, 2021). Mere end hver femte af de adspurgte i 2021-undersøgelsen angiver, at risikoen for at blive udsat for indbrud gjorde dem noget eller meget utrygge.

Derfor er det vigtigt at forebygge risikoen for indbrud i boliger, herunder at anvende tiltag, der ikke nødvendiggør en aktiv indsats fra beboernes side. I dette forskningsprojekt afsøges mulighederne for at forebygge indbrud på baggrund af en beskrivelse af gerningspersoner: Hvem er de, er der sket ændringer i deres sociale profil og kriminelle karriere over tid, og hvorledes ser deres kriminelle netværk ud? Er de specialister eller generalister? Peger disse analyser på forhold eller tilgange, der kan forebygge recidiv?

Som alle registerbaserede kriminologiske undersøgelser, vil også denne være begrænset af, at den alene omfatter personer, der er sigtet for den form for forbrydelse, der er i fokus. I hvilket omfang og på hvilken måde mørketallet influerer de resultater, en registerbaseret undersøgelse giver, er ikke muligt at sige præcist. Ved at inddrage sigtelser over en 15-årig periode reduceres dog risikoen for, at mange gerningspersoner forbliver uden for søgelyset – selvom sigtelsesprocenten er lav.

1.1 Anmeldelser og sigtelser for indbrud i private hjem

Frem til 2018 var indbrud ikke særskilt defineret i den danske straffelov, men henhørte under den almene tyveriparagraf (§ 276). I 2018 blev der indført en særlig paragraf for indbrud, § 276a, der fastslår, at indbrud skal forstås som 'uberettiget' adgang til fremmed hus med henblik på at stjæle fra huset.¹ Lovændringen blev gennemført med henblik på at inkludere de situationer, hvor en person

¹ Denne betingelse er opfyldt, selvom indbrudstyven kommer ind gennem en ulåst dør eller et åbent vindue. Hvis en person har berettiget adgang til beboelsen – fx en ven eller en hjemmehjælper – og stjæler noget i hjemmet, bliver tyveriet registreret som *tyveri fra beboelse*.

skaffer sig adgang til fremmed hus uden at bryde ind (uhindret adgang), som tidligere blev anset for simpelt tyveri.

Politiet arbejder med 59 gerningskoder for indbrud. De fleste af gerningskoderne angår indbrud i forskellige typer forretninger, kontorer mv. Den afgrænsning af indbrud i beboelser, der anvendes i denne undersøgelse, svarer til den, Danmarks Statistik anvender. Denne omfatter følgende fire gerningskoder:²

- Indbrud i villa og lignende
- Indbrud i landejendom
- Indbrud i lejlighed
- Indbrud i værelse

Danmarks Statistik anvender to andre indbrudskategorier: indbrud i forretning, virksomhed mv. og indbrud i ubeboede bebyggelser. Sidstnævnte kategori omfatter indbrud i fritidshus og kolonihavehus, men også indbrud i garage, udhus og kælder-, lofts- og pulterrum. Indbrud i en garage, kælder eller loft er som udgangspunkt selvstændige forbrydelser og tæller dermed ikke med som indbrud i beboelse. Der findes dog undtagelser, idet indbrud i disse rum registreres som indbrud i beboelse, såfremt rummene er tilgængelige gennem husets beboelsesafdeling. Det betyder, at hvis en gerningsperson i forbindelse med indbrud i en villa også har bevæget sig ned i kælderen, rubriceres det kun som indbrud i villa. Ved indbrud i en lejlighed på fx 1. sal og efterfølgende i lejlighedens kælderrum er der derimod tale om to selvstændige forhold: indbrud i lejlighed og indbrud i kælder. Ved fast beboelse i fritidshus (dvs. at indehaveren eller andre har folkeregisteradresse der) betragtes fritidshuset som en bolig, og indbrud registreres i sådanne tilfælde som indbrud i beboelse.

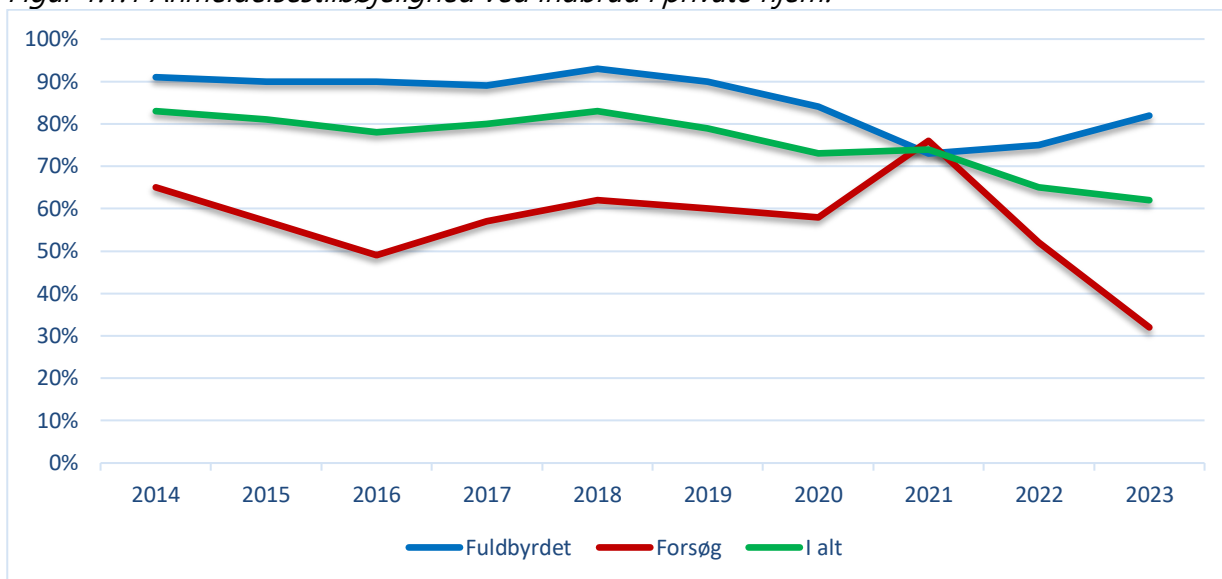
1.1.1 Anmeldelsestilbøjelighed

Et indbrud anmeldes typisk til politiet. Offerundersøgelser (Libak Pedersen & Balvig, 2024) viser dog, at der er sket en forandring i anmeldelsestilbøjeligheden. Der er et fald i den del af de fuldbyrdede indbrud, der anmeldes til politiet i 2021/22, men andelen retter sig delvist igen i 2023. Libak Pedersen og Balvig peger på COVID-19 pandemien som mulig forklaring, men giver ingen hentydning til hvordan pandemien vil have forårsaget et fald i anmeldelsestilbøjeligheden.

I forhold til indbrudsforsøg, er der tale om et opsigtsvækkende fald i anmeldelsestilbøjeligheden. Tendensen er statistisk signifikant, men Libak Pedersen og Balvig (2024, s. 44) påpeger, at faldet i anmeldelsestilbøjeligheden for indbrudsforsøg er baseret på relativt få observationer og dermed forbundet med betydelig usikkerhed.

² Politiet regner også indbrud i skib/båd (fast bemandede), nybygning/prøvehus og skib/båd (lystbåde) med i *indbrud i beboelse*. Der er forholdsvis få anmeldelser af disse tre former for indbrud.

Figur 1.1.1 Anmeldelsestilbøjelighed ved indbrud i private hjem.

Kilde: Libak Pedersen & Balvig, 2024, Tabel 3.6, s. 44

Libak Pedersen og Balvig (2024, s. 45) påpeger, at faldet i anmeldelsestilbøjeligheden kan forklare en del af faldet i antallet af politiregistrerede indbrud, men langt fra det hele.

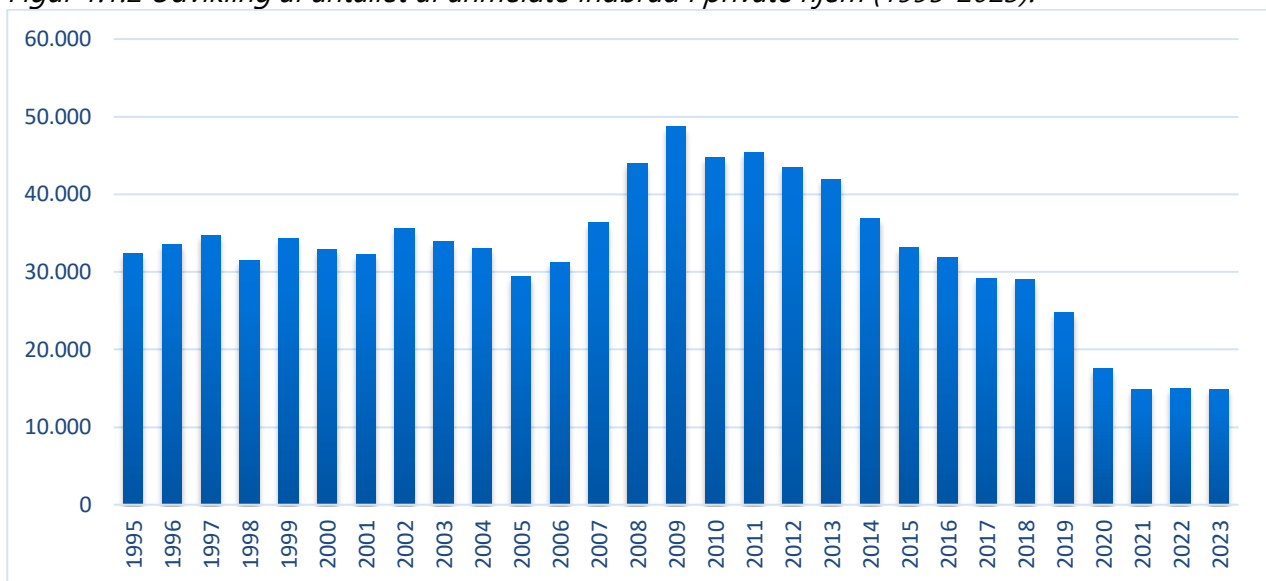
1.1.2 Anmeldte indbrud i private hjem

Balvig (2017) beskriver udviklingen af indbrud i private hjem over en længere periode. Hvad angår stigningen i 1960'erne og 1970'erne, nævner Balvig, at indbrudsrisikoen vokser i denne periode som følge af, at boliger oftere står mennesketomme hen. Årsagen er mindre familier, gifte kvinders øgede erhvervsfrekvens og institutionaliseringen af børn og unge.

Balvig påviser også en bemærkelsesværdig udvikling i indbrudsrisikoen for villaer og lejligheder siden 1980'erne. I 1980'erne var lejligheder mere udsatte for indbrud end villaer, men siden da er billedet vendt. Balvig påpeger, "at det stærke fald, der de sidste 25-30 år er sket i risikoen for at blive udsat for indbrudstyveri i en lejlighed, må formentlig især tilskrives den øgede udbredelse af aflåste ydre gadedøre, som er standard i alt nybyggeri, men som også i stigende grad er blevet gennemført i ældre byggeri." (2017, s. 34). Balvig peger også på en mulig sammenhæng mellem fluktuationer i omfanget af indbrud i beboelser og finansielle kriser (højere arbejdsløshed, flere konkurser og tvangsauktioner, negative forbrugerforventninger) og stigende priser på guld og sølv.

Sorensen (2011) har udarbejdet en analyse af den markante stigning i antallet af indbrud i private hjem i årene 2008/09. Han har set nærmere på registreringspraksis, socioøkonomiske omstændigheder, tyvenes professionalisme, omfanget af omrejsende kriminelle og politireformen som mulige forklaringer på den stejle stigning. Hans konklusion er, at hovedårsagerne er dels det øgede antal af omrejsende kriminelle og dels politireformen, men at også andre, ikke undersøgte faktorer, formentlig spiller en rolle.

Figur 1.1.2 Udvikling af antallet af anmeldte indbrud i private hjem (1995-2023).

Kilde: Danmarks Statistik (statistikbanken)

Kruize (2024, s. 4) påpeger, at når vi ser på en længere periode, viser det sig, at omfanget af (indbruds)tyverier aftager. Mange (lokale) initiativer har sandsynligvis bidraget til, at antallet af (indbruds)tyverier er faldet. Dog er den mest betydningsfulde årsag forskydningen til online kriminalitet. Dette er en international tendens (Caneppele & Aebi, 2019), som også gør sig gældende i Danmark.

1.1.3 Indbrudsforsøg

Den offentliggjorte anmeldelsesstatistik viser omfanget af registrerede kriminelle forhold. Et forhold tæller også med i statistikken, hvis der alene er tale om et forsøg. Der er tale om et indbrudsforsøg, hvis der er tegn på, at nogen har prøvet at bryde ind, men ikke har haft held dertil. Fx i tilfælde hvor der findes spor fra et brækjern på dørlister. I praksis er det dog ikke altid lige let at fastslå, om der er tale om hærværk eller et regulært indbrudsforsøg. Hvordan betegnes fx stenkast mod et vindue?

Et andet spørgsmål er, hvordan forholdet registreres, når gerningsmanden er brudt ind, men ikke har stjålet noget. Tyven kan måske være blevet forstyrret eller har ikke fundet det, han kom efter. I sådanne sager bliver forholdet ikke registreret som forsøg på indbrud, men som et fuldbryrde indbrud med tilføjelsen "uden udbytte". Ofte er det dog i første omgang uklart, om tyven har fået noget med sig. I anmeldelsesrapporten kan det fremgå, at et eventuelt udbytte er ukendt, men at det efterfølgende kan oplyses til politiet.

Denne praksis er dog ikke i overensstemmelse med straffelovens § 276a. Paragraffen indeholder to elementer. For det første skal tyven være trængt ind i boligen (uberettiget adgang). For det andet skal indbrudstyven have stjålet noget fra boligen. Det betyder, at et indbrud efter § 276a, hvor tyven ikke har taget noget fra boligen, betragtes som et forsøg. Også i offerundersøgelsen betegnes et indbrud uden udbytte, som et forsøg (Libak Pedersen & Balvig, 2024, s. 198).

Af de offentliggjorte statistikker kan man ikke se, hvor stor en del af anmeldelserne der angår forsøg. I to undersøgelser angives dog omfanget heraf. Kruize & Sorensen (2017, s. 20) oplyser, at 13,6 pct. af de anmeldte indbrud i beboelse i 2015 var registreret som forsøg i POLSAS. Der er forskel på, hvor ofte en indbrudsanmeldelse omhandler et forsøg alt efter beboelsestype. Ifølge Kruize og Sorensen (2017, s. 20) drejede det sig i 2015 om 12,9 pct. af de anmeldte indbrud i huse, mens procenttallet for lejligheder var 18,9. Kruize & Kyvsgaard (2021, s. 24) viser, at i de to år forud for COVID-19 pandemien registreredes 12 pct. af de anmeldte indbrud i beboelse som forsøg, mens det i pandemiens første år drejede sig om 14 pct.

At der skulle være forholdsvis flere forsøg i pandemiens første år (marts 2020 – marts 2021) stemmer overens med offerundersøgelsens resultat, at flere har anmeldt et indbrudsforsøg i 2021 (jf figur 1.1). Der mangles dog indsigt i spørgsmålet om forsøgsandelen ved de politianmeldte indbrud i private hjem er faldet fra og med 2022.

1.1.4 Politiets efterforskning

Rigsrevisionen har set nærmere på politiets efterforskning af indbrud. I en rapport fra 2020 ser de tilbage på politiets resultater i perioden 2016-2019. Som følge af, at indsatsen ikke var tilfredsstillende på adskillige punkter, følger rigsrevisionen udviklingen og det har resulteret i opfølgende notater i januar 2023 og i september 2024.

Organisering af efterforskning (politikredse)

I Rigsrevisionens rapport (2020, s. 28) kan det læses, at det er op til kredsene selv at vælge den organisering, som de finder mest passende. Der skelnes mellem tre former for organisering:

- Dedikerede og skærmede indbrudsenheder, hvor medarbejderne som udgangspunkt kun arbejder med indbrud og kun sjældent engageres til andre kriminalitetsområder. Denne model anvendes i Nordjyllands Politi, Nordsjællands Politi og Københavns Politi.
- Efterforskningsgrupper, som består af mere eller mindre skærmede personaleressourcer, der ud over at efterforske indbrud, også bistår på andre kriminalitetsområder efter behov eller ved håndtering af akut opståede situationer. Denne model anvendes i Midt- og Vestjyllands Politi, Sydøstjyllands Politi, Syd- og Sønderjyllands Politi, Fyns Politi og Bornholms Politi.
- Indbrudsindsatsen varetages af lokale eller centrale efterforskningsenheder. Denne model anvendes i Østjyllands Politi, Midt- og Vestsjællands Politi, Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi og Københavns Vestegns Politi.

Efterforskning af Omrejsende Kriminelle Grupper (OKG)

Enhederne Særlig Efterforskning Vest (SEV) og Øst (SEØ) blev etableret i 2017. Dermed blev Task Force Indbrud (TFI) nedlagt. Ifølge flerårsaftalen for 2016-2019 skulle SEV og SEØ styrke indsatsen mod den komplicerede og kredsoverskridende indbrudskriminalitet. Med flerårsaftalen fulgte 20 mio. kr. til indbrudsområdet, som ifølge politiet er allokeret til oprettelsen af de to enheder (Rigsrevisionen, 2020, s. 38).

National Enhed for Særlig Kriminalitet (NSK) blev oprettet i 2022 i Danmark. Den blev etableret som en del af en reorganisering af politiets indsats mod særlig alvorlig og organiseret kriminalitet. NSK samler kompetencer fra forskellige enheder, herunder Særlig Efterforskning Vest og Øst samt dele af Bagmandspolitiet (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet, SØIK). OKG-området gik hermed over til Udlændingekontrolafdeling Vest (UKA Vest) og Øst (UKA Øst).

UKA Vest og Øst har det koordinerende ansvar for internationalt samarbejde i forbindelse med OKG. Der er daglig kontakt med myndigheder i Tyskland, Sverige og Norge. Oplysninger fra samarbejdspartnerne kan bl.a. føre til ekstra opmærksomhed på bestemte køretøjer (hotlister). Når disse køretøjer rejser til eller fra Danmark, bliver det registreret med hjælp af automatisk nummerpladegenkendelse (ANPG) kameraer. Udfordringen er dog at kunne følge deres færden inden for Danmarks grænser, hvilket kræver ressourcer.

UKA's analyser af OKG-bevægelser og tidlige advarsler deles med politikredsene. Det kan fx dreje sig om advarsler om indrejste personer fra kendte OKG'er, som tidligere har begået kriminalitet i Danmark.

Gerningsstedundersøgelse

Politiet har som målsætning, at de rykker ud til alle indbrud i privat beboelse med henblik på sporsikring, efterforskning i øvrigt og præventiv vejledning.³ At rykke ud, betyder i denne sammenhæng, at der blev sendt mindst én patrulje inden for 24 timer (Rigsrevisionen, 2024, s. 4). Politiets datagrundlag er ikke godt nok til at beregne nøjagtigt hvor ofte de rykker ud til et indbrud, men registreringer indikerer, at andelen er steget fra knap 64 pct. i 2016 til knap 84 pct. i 2019 (Rigsrevisionen, 2020, s. 33).⁴ Procenttalet er steget til 88,6 pct. i 2022 (Rigsrevision, 2023, s. 5) og 89,9 pct. i 2023.

Som led i vores undersøgelse er der gennemført en række interviews med erfarne efterforskere i politiet bl.a. med henblik på at få indsigt i de vanskeligheder, politiet står over for, når der skal opklares et indbrud eller en hælerisag (se også bilag 1). En af interviewrespondenterne beskriver den indledende efterforskningsproces således:

Organiseringen er sådan, at hvis der anmeldes et indbrud, håndterer vores vagtcentral opgaven og politigarantier i private hjem. Vi skal udføre gerningsstedsundersøgelser inden for 24 timer, sikre spor og foretage indledende undersøgelser, herunder sikring af videoer. En rapport sendes derefter til OBBN (Operativ Berigelse Bevilling og Narko), hvor tendenser analyseres. Geografisk samling eller spredning, indrejsemetoder og tyveritype vurderes for at målrette indsatser. Kostervalg (f.eks. designmøbler, værktøjer eller smykker) påvirker også analysen. Spor, som fingeraftryk, modtages og kvalitetssikres i OBBN, før efterforskningen fortsætter ved eventuelle hits. Anholdelser på fersk gerning sendes til den relevante afdeling, mens daglig beredskab og

³ Politiets strategi for indbrud i privat beboelse frem mod 2020, henvist til i Rigsrevisionen (2020, Boks 4, s. 10).

⁴ "Rigspolitiet har oplyst, at de vedrørende 2020 har udtaget en stikprøve af anmeldelser om indbrud i privat beboelse, som politiet ikke er rykket ud til. Stikprøven har ifølge Rigspolitiet vist, at der bl.a. har været tale om registreringsfejl, eller at politiet har vurderet, at der ikke har været noget formål med at rykke ud, fx fordi gerningsstedet var blevet ryddet op." (Rigsrevisionen, 2020, s. 34)

efterforskningsvagter håndterer fremstillinger og overvåger sagen. Analyser kan involvere flere politikredse, især ved større sager. Lokal håndtering og analyse udføres også, f.eks. af vores EAE (Efterretning- og analyseenhed), der profilerer gerningspersoner.

Politiet rykker bl.a. ud for at sikre spor. Det kan være fingeraftryk eller DNA-spor. Rigsrevisionen (2020, s. 34) påpeger, at Politiet sikrer DNA-spor ca. 10 gange så hyppigt, som fingeraftryk i indbrudssager. Rigspolitiet opfordrede kredsene i december 2017 til at optage flere fingeraftryk frem for DNA-spor, da det både er dyrere og mere tidskrævende at analysere DNA-spor end fingeraftryk. Det er dog ikke sket i praksis i 2019. I 2022 og 2023 er der dog sket en fordobling af indbrudssager hvor fingeraftryk sikres.

Tabel 1.1.1 Sikring af DNA-spor og fingeraftryk ved indbrudssager.⁵

	2017	2019	2022	2023
Antal indbrud	57.087	50.407		
<i>DNA-spor</i>				
Indsendte effekter	13.980	16.991		
Sikringsraten ⁶	24,5%	33,7%		
Succesraten ⁷	23,3%	25,6%		
<i>Fingeraftryk</i>				
Indsendte effekter	1.829	1.587		
Sikringsraten	3,2%	3,1%	6,3%	7,3%
Succesraten	25,6%	18,2%	16,0%	19,9%

Kilde: Rigsrevisionen, 2020, 2023, 2024.

1.1.5 Sigtelser for indbrud i private hjem

Beskrivelsen af politiets efterforskningsindsats giver en fornemmelse af, at mange indbrudssager bliver opklaret. Politiet sikrer sig i et betydeligt antal sager spor og vi antager, at det suppleres med videooptagelser og vidneudsagn. Derudover må der være sager, hvor indbrudstve bliver anholdt på fersk gerning. Realiteten er dog anderledes. Sigtelsesraten – dvs. procentdelen af anmeldelser, hvor mindst én person bliver sigtet for forholdet – falder fra 11,3 pct. i 1995 til 6,3 pct. i 2009, jf figur 1.3. I de efterfølgende år bevæger sigtelsesraten sig mellem 6 og 8 pct.

For at undersøge om organisering af efterforskning, jf. inddelingen præsenteret af Rigsrevisionen i 2020, korrelerer med sigtelsesraten er figur 1.4 udarbejdet. Vi ved ikke om organiseringsmodellen som Rigsrevisionen omtaler, er gældende for hele perioden. Dog indikerer figuren, at kredse, der har

⁵ Det gælder for indbrud i både privat beboelse og virksomheder.

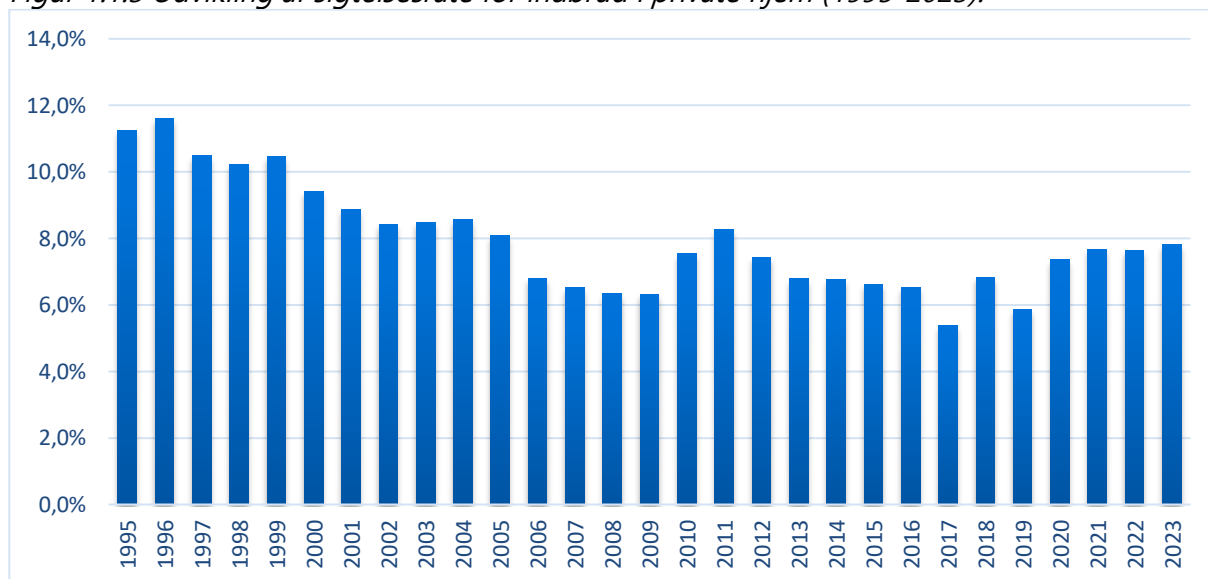
⁶ Sikringsraten er et mål for andelen af anmeldte indbrud, hvor politiet har optaget spor på gerningsstedet.

⁷ Succesraten er et mål for andelen af de optagne spor, der har været brugbare, dvs. at der har kunnet registreres et fingeraftryk eller DNA-spor, ikke nødvendigvis, at der er et match til en konkret person.

lagt efterforskning af indbrud i privat hjem i almene efterforskningsafdelinger, præsterer på lige fod med kredse, der har specielle indbrudsenheder. Det gælder dog ikke for årene 2022 og 2023. Kredse med efterforskningsgrupper opnår i hele perioden en lidt højere rate.

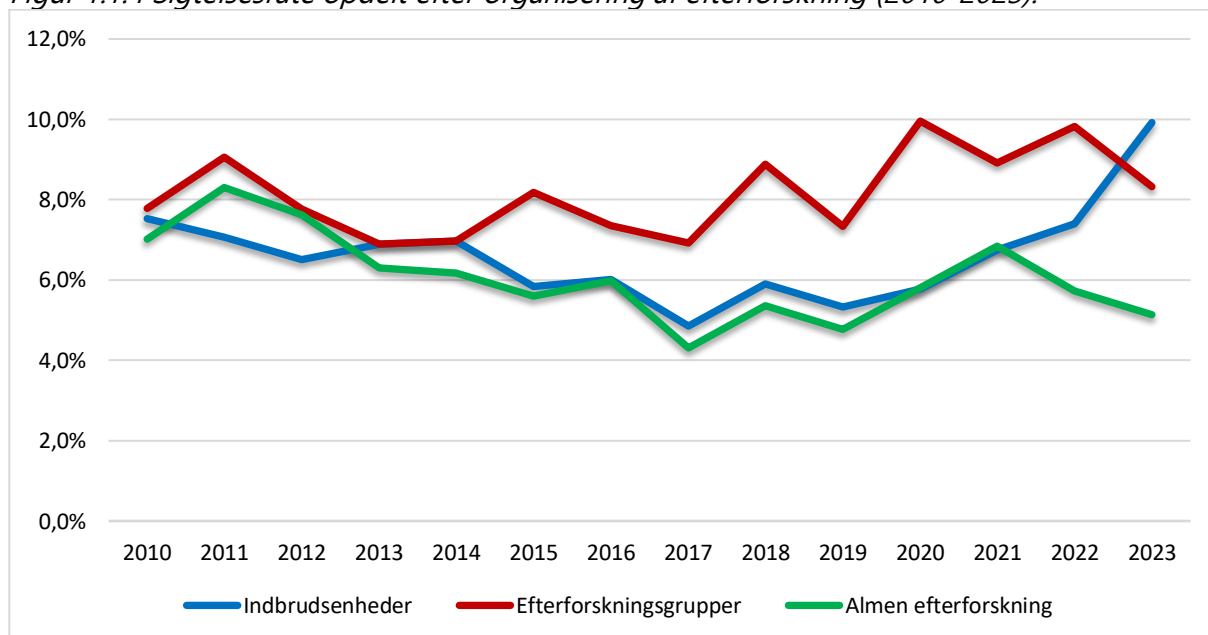
Stigningen af sigtelsesraten i 2022 og 2023 for kredse med en specifik indbrudsenhed skyldes Nordjyllands Politi (med en sigtelsesrate af 9,6 pct. i 2022 og 12,4 pct. i 2023) og Københavns Politi (med en sigtelsesrate af 10,6 pct. i 2022 og 12,8 pct. i 2023).

Figur 1.1.3 Udvikling af sigtelsesrate for indbrud i private hjem (1995-2023).

Kilde: Danmarks Statistik (statistikbanken)

Figur 1.1.4 Sigtelsesrate opdelt efter organisering af efterforskning (2010-2023).

Kilde: Danmarks Statistik (statistikbanken)

Kredsoverstigende afdelinger har specielt efterforskning af OKG-sager⁸ som opgave. Rigsrevisionen har fået en opgørelse af Rigspolitiet om mange OKG-relateret sigtelser disse afdelinger har produceret. Når det relateres til alle sigtelser for indbrud i beboelse⁹, så er der sket en fordobling af disse sager i 2019 tilsammenlignet med 2017.

Tabel 1.1.2 Antal sigtelser for indbrud i privat beboelse (OKG-sager).

	2016	2017	2018	2019
TFI ¹⁰	253			
SEV		16	19	201
SEØ		185	25	153
OKG-sager	253	201	44	354
Sigtelser i alt	3.797	2.797	3.231	2.323
% OKG-sager	6,7%	7,2%	1,4%	15,2%

Kilde: OKG-sager: Rigsrevisionen (2020): Sigtelser i alt: egn datasæt (DST-mikrodata)

1.2 Anmeldelser og sigtelser for hæleri

Hæleri er kriminaliseret i straffelovens § 290. Hæleri betragtes som 'efterfølgende medvirken' til en lovovertrædelse. En person kan kun dømmes for hæleri hvis personen ikke kan straffes for medvirken til før-forbrydelsen, det vil sige, at før-forbrydelsen er fuldbyrdet. Tyveri er fuldbyrdet når udbyttet er taget (Røn, 2018, s. 218-219).¹¹

Strafferammen for hæleri er bøde eller fængsel op til 1 år og 6 måneder. Når hæleriet har en erhvervsmæssig eller professionel karakter, kan straffen stige til fængsel i op til 6 år (§ 290, stk. 2). Paragraf 290 anvendes, når hæleren er klar over, at en vare stammer fra en forbrydelse. Når en person udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, er vedkommende skyldig i uagtsomt hæleri (straffelovens § 303). Strafferammen for uagtsomt hæleri er bøde eller fængsel i op til 6 måneder. I praksis bliver § 290, stk. 2 (professionelt) eller § 303 (uagtsomt) sjældent brugt af politiet, når en person sigtes for hæleri. Langt de fleste sigtes efter § 290, stk. 1.

⁸ "Vi afgrænser OKG-sager til sager med mindst 2 sigtede. Dette skyldes, at der i næsten 100 % af de sager, Rigspolitiet definerer som OKG-sager, er tale om flere sigtede. Blandt sager med flere sigtede, medtager vi sager, hvor mindst én af de sigtede er udlænding, og vi anvender dermed på Rigspolitiets afgrænsning af OKG-sager som værende sager, hvor de sigtede enten turister eller gerningsmænd uden et dansk CPR-nummer." (Rigsrevision, 2020, s. 39).

⁹ En indbrudelse kan fører til flerte sigtelser. Vi har beregnet sigtelsesraten ved at regne med anmeldelsen som enhed. Så om der er mindst en person sigtet for det anmeldte forhold. Rigsrevisionen regner med alle sigtelser. Dermed lander de – i vores øjne – på et misvisende procenttal. I tabel 1.2 regnes der med sigtelser som enhed.

¹⁰ Task Force Indbrud var kun aktiv i Danmark Øst.

¹¹ "Hvis en person tilfældigvis kommer til stede og hjælper gerningspersonen med at transportere det stjålne hjem efter et tyveri, straffes der for hæleri. Er det derimod på forhånd aftalt, at personen skulle komme forbi og hjælpe med at transportere tyvekosterne, straffes der for medvirken til tyveri." (Røn, 2018, s. 219).

Efterforskere tilkendegiver, at det er svært at indlede en efterforskning af professionelle/erhvervs-mæssige hælere. Grunden hertil er blandt andet, at særlige efterforskningsmetoder kræver, at der er tale om groft hæleri – og hvordan sandsynliggør man det uden en indledende efterforskning? Det bliver særligt udfordrende, når mistanken retter sig mod erhvervsdrivende, der både handler med lovlige og ulovlige varer. Bevisbyrden ligger hos politiet, og det er ikke en simpel opgave at bevise, at de ikke har købt varerne i god tro.

I 2001 blev den gamle hæleriparagraf (straffelovens § 284) erstattet med den nuværende § 290. Begrundelsen for denne ændring var et ønske om "at kriminalisere befattning med udbytte fra al kriminalitet" og om "at der kun findes én bred bestemmelse". De eksempler, der nævnes i lovforslaget¹², og som er omfattet af den nuværende hæleriparagraf, er udbytte af insiderhandel, udbytte af overtrædelse af fiskerilovgivningen, udbytte af lejemord (gorilla-virksomhed), udbytte af menneskesmugling og udbytte af piratkopiering. Hæleriparagraffen omfatter med andre ord ikke kun hæleri af stjalne varer, men også hæleri af penge og af information/data.

I 2011 blev strafferammen for uagtsomt hæleri (strfl. § 303) skærpet fra ½ år til 1 års fængselsstraf, og i lovteksten til § 290, stk. 2, blev der tilføjet 'eller professionelle' efter 'erhvervmæssige'. Hermed blev det præciseret, at § 290, stk. 2, også omfatter hæleri af professionel karakter, herunder hæleri i tilknytning til organiserede hælercentraler, anden mere systematiseret hæleri samt hæleri vedrørende stjalne genstande, som hæleren har 'bestilt' hos en indbrudstyv (Lovforslag nr. L 3, 2010, s. 4).

I 2018 blev der indført en selvstændig paragraf for hvidvaskning (straffelovens § 290a). Dermed er det ikke sagt at udbyttet ved § 290 ikke kan være penge. En af interviewrespondenterne giver følgende eksempel:

Hvis du opbevarer 10.000 kroner for en anden på din konto og får 1.000 kroner i hånden, gør du dig skyldig i at overtræde hvidvaskloven med de resterende 9.000 kroner. De 1.000 kroner, du modtager, vil blive sigtet som pengehæleri. Manglende sammenkobling af bedrageriforholdet og denne handling resulterer derfor ikke i sigtelse for medvirken til bedrageri.

1.2.1 Efterforskning af hæleri

(Indbruds)tyveri og hæleri er forbundet med hinanden, hvilket også afspejles i politiets efterforskning. Tyveri eller indbrud er udgangspunktet og kan føre til, at politiet finder frem til tyvekosterne. Hvis det ikke kan bevises, at gerningspersonen er (indbruds)tyven, bliver der typisk rejst sigtelse for hæleri. Det sker også, at politiet finder tyvekoster i forbindelse med en ransagning – det kan være ved en ransagning i forbindelse med indbrud eller fx under efterforskning af narkokriminalitet. En anden måde, hvorpå politiet kan komme på sporet af tyvekoster og/eller hælervarer, er ved standsning af et køretøj. Det kan være en tilfældig stikprøve eller et resultat af grænsekontrol.

¹² Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (hæleri og anden efterfølgende medvirken samt it-efterforskning) fra d. 21. marts 2001.

Den 1. juli 2020 blev retsplejeloven ændret for at styrke politiets muligheder for efterforskning af kriminalitet på internettet. Før ændringen kunne politiet som udgangspunkt kun bruge agenter, hvis der var mistanke om kriminalitetsformer med en strafferamme på seks års fængsel eller mere. Retsplejelovens § 754a tillader nu også agentvirksomhed, hvis der er tale om en overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 1 eller 2, eller § 290, stk. 1, af lovgivningen om euforiserende stoffer eller af lovgivningen om våben og eksplosivstoffer, i det omfang overtrædelsen begås ved brug af internettet.

Strafferammen for professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri (§ 290, stk. 2) er på seks år, og det var dermed allerede tilladt før lovændringen at udføre agentvirksomhed. Med lovændringen kan agentvirksomhed nu også anvendes ved alment online hæleri (§ 290, stk. 1).

I hvilket omfang politiet benytter sig af agentordningen i forbindelse med efterforskning af hæleri, er ukendt for os. Vi har dog ikke hørt eksempler i denne retning i vores interviewsamtaler med efterforskere. Det synes også her at gælde, at efterforskning af hæleri ikke prioriteres, og at efterforskningsressourcer allokeres til andre lovovertrædelser end hæleri.

1.2.2 Registrerede hælerisager

I modsætning til indbrud er der ikke et direkte offer, der anmelder hæleri. Begge parter ved hæleri opnår en fordel. Og hvis en af parterne snydes i handelen, så er det ikke oplagt, at de anmelder det til politiet. Det betyder, at hæleri kommer kun til politiets kendskab som følge af politiets kontrol- eller efterforskningsarbejde. Konsekvensen af det er, at der næsten altid sigtes en eller flere personer i en hælerisag.

Antallet af hæleri-anmeldelser¹³ er dermed ikke en målstok for, hvor ofte denne forbrydelse finder sted. Ofte anses anmeldelser af sager uden et direkte offer som en indikation af hvor mange ressourcer politiet bruger på dette område. Det gælder kun delvis for hæleri. Statistikken påvirkes nemlig også af det faktum, at politiet i bestemte hælerisager kommer frem til mange sigtelser.

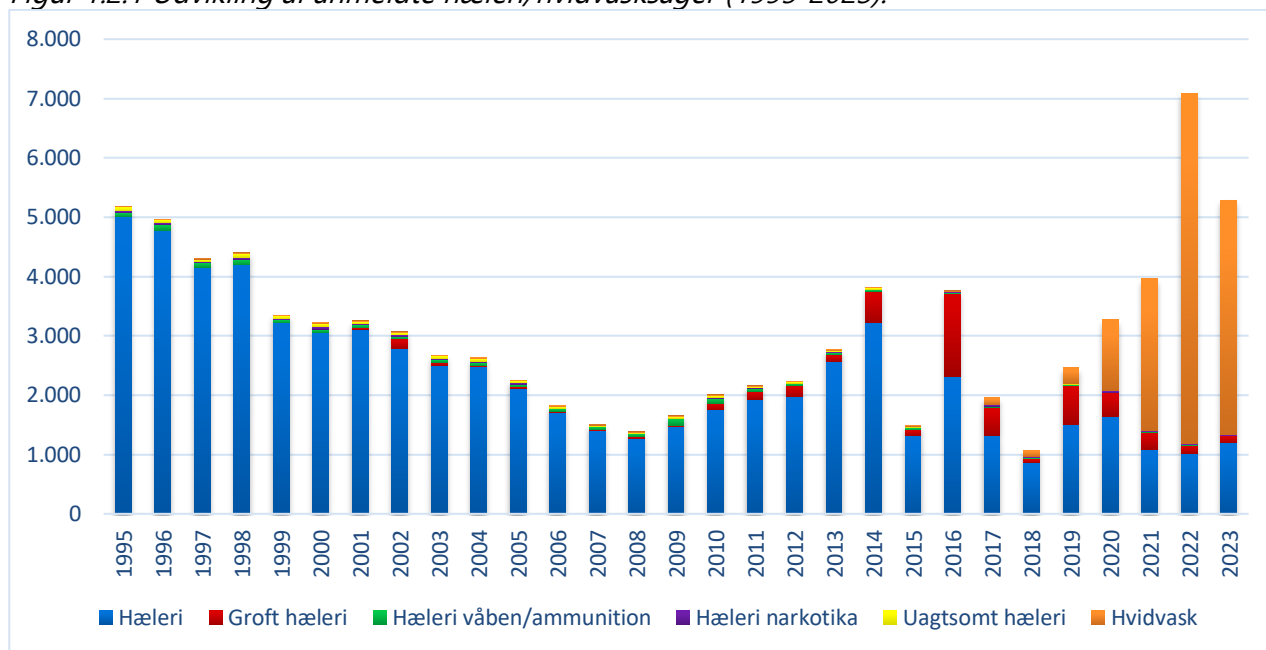
Kruize (2015, s. 11) påpeger, at der i 2014 blev registreret 532 sigtelser for groft hæleri (§ 290, stk. 2), men at dette høje antal (i sammenligning med tidligere år) skyldes to personer, der sammen har hævet fra pengeautomater mange gange. Hver hævning er journaliseret som en sag, og de tegner sig tilsammen for 337 af de 532 tilfælde af groft hæleri. Der stødes på det samme fænomen i en senere undersøgelse af det danske hælermarked. I 2016 står to kvinder for henholdsvis 226 sigtelser for groft hæleri hver. I 2017 findes tre kvinder med henholdsvis 190, 199 og 546 sigtelser for groft hæleri (Kruize, 2020, s. 12). Få personer kan altså have en stor indflydelse på antallet af hælerisager.

Figur 1.2.1 viser udviklingen i anmeldte hæleri- og hvidvasksager i perioden 1995-2023. Det er ikke muligt at vise denne figur kun for hælerisager, da hvidvask først i 2018 blev en selvstændig kategori som følge af indførelsen af § 290a. At hvidvask optræder i figur 1.2.1 i årene før 2018, skyldes anmeldelser efter hvidvaskloven.

¹³ Selvom politiet finder selv frem til hæleri registreres det som en anmeldelse i kriminalstatistikken.

Det er også svært at tolke figur 1.2.1 på grund af statistikernes påvirkning af enkelte sager med mange forhold (sigtelser). Vi er dog tilbøjelige til at sige, at den generelle tendens for alment hæleri er faldende. Samtidig kan vi konstatere, at der ikke er ret mange anmeldte hælerisager i forhold til antallet af (indbruds)tyverianmeldelser. Dette understreger, at hæleri ikke er et prioriteret efterforskningsområde.

Figur 1.2.1 Udvikling af anmeldte hæleri/hvidvasksager (1995-2023).

Kilde: Danmarks Statistik (statistikbanken)

1.3 Data for registeranalyser

Danmarks Statistik tilbyder myndigheder, forskere og dataanalytikere adgang til pseudonymiserede mikrodatabaser om det danske samfund. Historiske registerdata er samlet i en grunddatabank. En oversigt over alle registre findes på Danmarks Statistiks hjemmeside.¹⁴ Bilag 2 giver en oversigt over registre og variabler, der har dannet grundlag for analyserne i denne rapport.

Populationen for analyserne består af personer, der er sigtet for indbrud i beboelse eller hæleri i perioden 2008-2022. Hæleri er begrænset til ordinært hæleri (§ 290, stk. 1) og groft/forretningsmæssigt hæleri (§ 290, stk. 2). Hæleri i forbindelse med våben/ammunition, hvidvask og narkotika indgår ikke populationen.

Vi gør opmærksom på, at populationens afgrænsning af hælere er meget bredere end dem, der handler med tyvekoster af indbrud i private hjem. Personer der er sigtet for hæleri af koster der stammer fra tyveri eller andre former for indbrud er også inkluderet. Selvom hvidvaskning er blevet en selvstændig paragraf, kan man blive sigtet for hæleri af penge (som omtalt under afsnit 1.2).

¹⁴ <https://www.dst.dk/extranet/forskningvariabellister/Oversigt%20over%20registre.html>

Kruize (2020, s. 12) har set nærmere på hælerisigtelser i perioden 2015-2019 med afsæt i POLSAS-data. Han påpeger, at 1.937 af de 9.122 hælerisigtelser (21 pct.) handler om hæleri af penge. I en tidligere undersøgelse (Kruize, 2016, s. 39) har han forsøgt at tolke hælerisigtelserne fra 2014.

I et forsøg på at få et indtryk af årsagerne til hælerisigtelserne er de 3.058 sager gennemført med tekstfiltre. På den måde er det lykkedes at sætte en mærkat på 2.178 sigtelser (71 pct.). Det viser sig, at politiet oftest sigter en person for hæleri, når vedkommende opbevarer eller er i besiddelse af stjålne varer – ca. 70 pct. af sigtelserne hører til denne gruppe. De resterende 30 pct. er sigtet for salg eller køb af stjålne varer. Af de personer, som er sigtet for groft eller forretningsmæssigt hæleri (straffelovens paragraf 290, stykke 2), er ca. 45 pct. sigtet for at opbevare eller være i besiddelse af stjålne varer, mens ca. 55 pct. af sigtelserne handler om køb eller salg af sådanne.

Der er indhentet oplysninger om alle sigtelser, afgørelser og indsættelser af personer, der indgår i populationen, i perioden 2008-2022. For hver person, med et dansk cpr-nummer, er indhentet oplysninger om følgende forhold i det år, lovovertrædelsen, blev begået:

- Erhvervsforhold: tilknytning til og placering på arbejdsmarkedet
- Uddannelse: højeste gennemførte uddannelse
- Sociale forhold: modtagelse af sociale ydelser
- Misbrug: modtaget misbrugsbehandling
- Indkomst: disponibel indkomst
- Husstandstype: enlig, gift, samlevende, med eller uden børn osv.
- Oprindelse: status som indvander, efterkommer eller person af dansk oprindelse.

Personer uden et dansk cpr-nummer indgår i undersøgelsen alene med oplysninger om kriminalitet, således det er muligt at belyse, i hvilket omfang hæleri og indbrud er begået af herboende eller personer uden tilknytning til landet. For at få indblik i køn, alder og statsborgerskab af disse personer, er der tilknyttet eksterne data – POLSAS-data – til projektet.

I denne rapport arbejdes der med tre forskellige analyseenheder:

1. *Sigtelser* (kapitel 2, afsnit 2.1 til og med 2.3). Her udgør analyseenheden en kombination af et strafbart forhold og en person, der er sigtet for forholdet. Det indebærer, at en sag, hvor to personer sigtes for det samme indbrud, registreres som to separate enheder i datasættet. Tilsvarende medregnes det som to enheder, hvis én person sigtes for to forskellige indbrud.
2. *Faldende afgørelser* (kapitel 2, afsnit 2.4). Her er analyseenheden en strafferetlig afgørelse, der kan omfatte ét eller flere forhold. En enkelt person kan have modtaget flere afgørelser i løbet af undersøgelsesperioden og endda flere inden for samme år. En faldende afgørelse betyder i denne sammenhæng, at den sigtede er fundet skyldig i ét eller flere forhold.

3. *Sigtede personer* (kapitel 3 og 4). Her er analyseenheden unikke personer. Det vil sige, at en person kun indgår én gang i datasættet, uanset hvor mange forhold vedkommende er sigtet for i undersøgelsesperioden.

Disse tre analyseenheder medfører naturligt forskellige størrelser af populationen, hvilket fremgår af tabel 1.3.1.

Tabel 1.3.1 Populationsomfang efter analyse-enhed (perioden 2008-2022)

	<i>Sigtelser</i>	<i>Faldende afgørelser</i>	<i>Sigtede</i>
Indbrud i beboelse	56.999	10.054	
Hæleri	23.521	11.094	
I alt	80.520	21.598	
Indbrudstyre			8.901
Hælere			10.973
Kombi			4.316
I alt			24.190

2 Profil af indbrudstyve og hælere

Et klassisk dilemma ved udarbejdelsen af gerningsmandsprofiler for personer, der er sigtet for en bestemt type lovovertrædelse, vedrører spørgsmålet om analyseenheden. I denne analyse har vi valgt primært at tage udgangspunkt i sigtelser, da vi i første omgang er interesserede i at belyse, hvilken andel af sagerne der kan tilskrives en bestemt type gerningsperson. Det betyder, at én person, der er sigtet for fem indbrud, vil indgå fem gange i statistikken.

Vi indleder med en analyse af de omrejsende kriminelle i afsnit 2.1. Her defineres en omrejsende kriminel som en person uden dansk CPR-nummer – det vil sige en person, der ikke har fast bopæl i Danmark, men opholder sig midlertidigt i landet. Der er to hovedårsager til, at vi behandler denne gruppe særskilt. For det første er der kun begrænset adgang til baggrundsoplysninger, da det ikke er muligt at koble registerdata til personer uden CPR-nummer. For det andet er resocialiserende tiltag primært målrettet personer med bopæl i Danmark.

Profilerne – og udviklingen i disse – for herboende indbrudstyve og hælere analyseres i henholdsvis afsnit 2.2 og 2.3. Her undersøges køns- og aldersfordeling, oprindelse og herkomstland, familieforhold, økonomiske forhold samt eventuel misbrugsbehandling.

I kapitlets afsluttende afsnit (2.4) undersøger vi, om resultaterne baseret på sigtelser ændrer karakter på visse parametre, når analyseenheden i stedet er afgørelser. Hvis en person er sigtet for flere forhold, der behandles samlet, vil disse føre til én samlet afgørelse. Med betegnelsen *faldende afgørelser* henvises til sager, hvor personen findes skyldig – enten ved dom, bødeforelæg eller tiltalefrafald. Sigtelser, der afsluttes med påtaleopgivelse (retsplejelovens § 721) eller frifindelse, betragtes som *ikke-faldende* og indgår derfor ikke i den del af statistikken, der analyseres i afsnit 2.4.

2.1 Omrejsende kriminelle

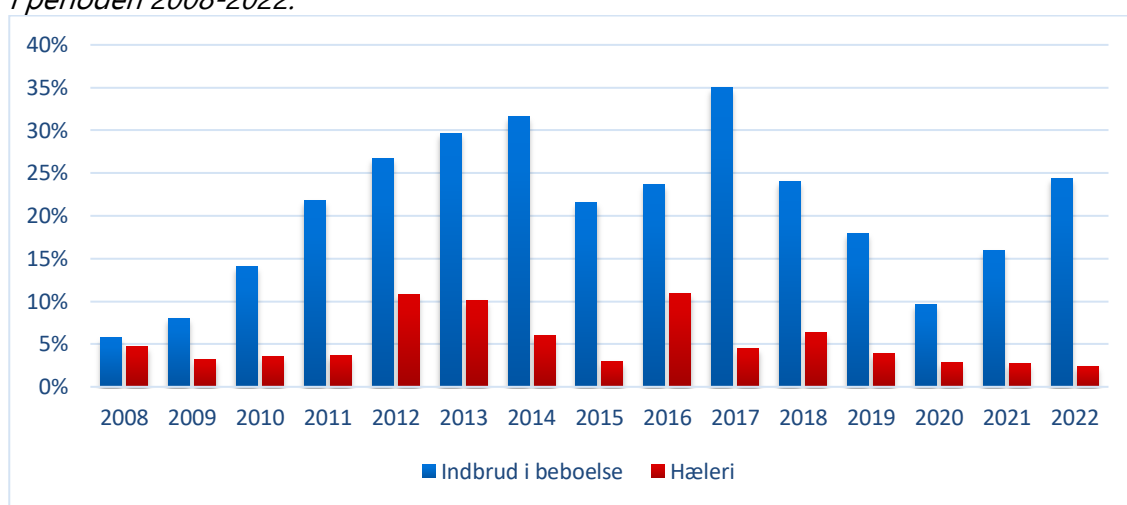
Efterforskere tilkendegiver i interviewene, at omrejsende kriminelle grupper står bag mange indbrud i private hjem. Der er adskillige grunde til, at omrejsende kriminelles andel af den opklarede kriminalitet formentlig ikke er repræsentativ for al anmeldt kriminalitet. På den ene side er bestemte udlændinge formentlig hyppigere i politiets søgelys. På den anden side er omrejsende kriminelle muligvis mere mobile og indgår derfor ikke i politiets kendskab til nærmiljøet (Kruize, 2020, s. 8). Denne problemstilling gør sig dog i mindre grad gældende, når vi ser på udviklingen i de omrejsendes andel. De samme forbehold gør sig nemlig gældende i hele perioden – medmindre politiets strategi har ændret sig markant.

Figur 2.1.1 giver indsigt i denne udvikling. Det viser sig, at omrejsende kriminelle stod bag 6 pct. af alle sigtelser for indbrud i beboelse i 2008. Deres andel stiger markant, og i 2014 ligger niveauet på

32 pct. I de efterfølgende år er tendensen mere svingende. I 2015 og 2016 falder omrejsende kriminelles andel til henholdsvis 22 og 24 pct., men toppes i 2017 med 35 pct. Efter 2017 falder niveauet igen. COVID-19-pandemien har en tydelig effekt, for i 2020 ligger omrejsende kriminelles andel kun på 10 pct. af alle sigtelser for indbrud i beboelse. Det ser dog ud til, at niveauet stabiliserer sig omkring 25 pct.

Andelen af hælerisigtelser for omrejsende kriminelle ligger på et langt lavere niveau end indbrud i beboelse. Det er heller ikke uventet – hvorfor skulle de købe stjalne varer i Danmark? Omrejsende kriminelle, der er sigtet for hæleri, er i mange tilfælde formentlig også tyvene, men politiet mangler bevis for at sigte dem for (indbruds)tyveri.

Figur 2.1.1 Omrejsende kriminelles andel i alle sigtelser for indbrud i beboelse og hæleri i perioden 2008-2022.

I forhold til omrejsende kriminelles profil har vi kendskab til køn, alder og nationalitet. Tabel 2.1.1 giver en oversigt. Kvindernes andel er meget begrænset, men der er forholdsvis flere kvinder sigtet for hæleri end for indbrud i beboelse. Hælere er i gennemsnit lidt ældre end tyve. Det ser vi også i andelen af sigtede under 25 år.

Tabel 2.1.1 Kendetegn ved omrejsende kriminelle sigtet for henholdsvis indbrud i beboelse og hæleri i perioden 2008-2022.

	Indbrud i beboelse	Hæleri
Andel kvinder	3,3 %	6,4 %
Alder (gennemsnit)	29,9 år	31,4 år
Andel under 25 år gammel	30,9 %	25,8 %
Nationalitet		
Albanien	12,8 %	-
Litauen	24,3 %	20,2 %
Rumænien	28,9 %	26,0 %
Chile	8,4 %	6,4 %

Vi har set på de hyppigst forekommende nationaliteter. Der er ret stor lighed i herkomstland blandt tyve og hælere. Omkring halvdelen af de sigtede omrejsende indbrudstyve og hælere kommer fra Litauen eller Rumænien.

2.2 Herboende indbrudstyve

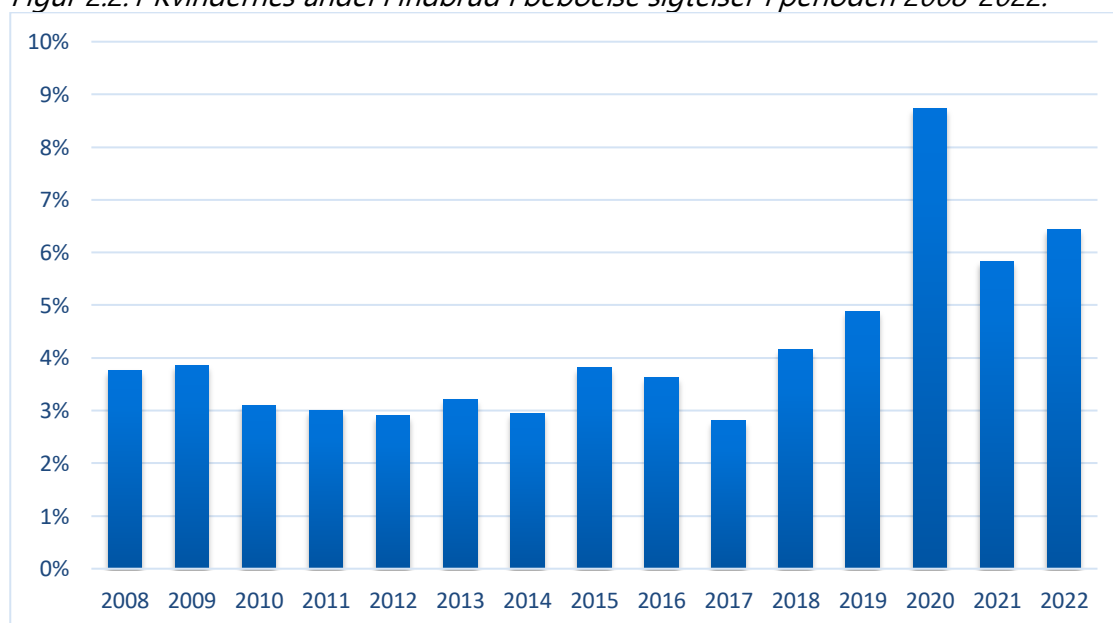
Som beskrevet i afsnit 1.3 har vi flere oplysninger om indbrudstyve, der har et CPR-nummer. For disse personer kan vi trække på data fra andre registre hos Danmarks Statistik. Vi ser dog i første omgang på køn og alder blandt de sigtede personer. Vi tager igen udgangspunkt i hver sigtelse, så en person, der er sigtet for flere indbrud i beboelse i et bestemt år, indgår flere gange i regnestykket.

2.2.1 Køn- og aldersfordeling

Unge mænd er markant overrepræsenteret i kriminalitetsstatistikker – en tendens, der er veldokumenteret i både dansk og international forskning. Det skyldes primært en kombination af biologiske, psykologiske og især sociologiske faktorer. Det gælder også for indbrudstyve.

Udviklingen i forhold til køn og alder er dog bemærkelsesværdig. Kvindernes andel ligger i perioden 2008 til og med 2018 mellem 3 og 4 pct. af sigtelserne. Deres andel fordobles i den efterfølgende periode. Det er stadig en beskedne andel, men det er iøjnefaldende, at kvindernes andel er stigende.

Figur 2.2.1 Kvindernes andel i indbrud i beboelse sigtelser i perioden 2008-2022.

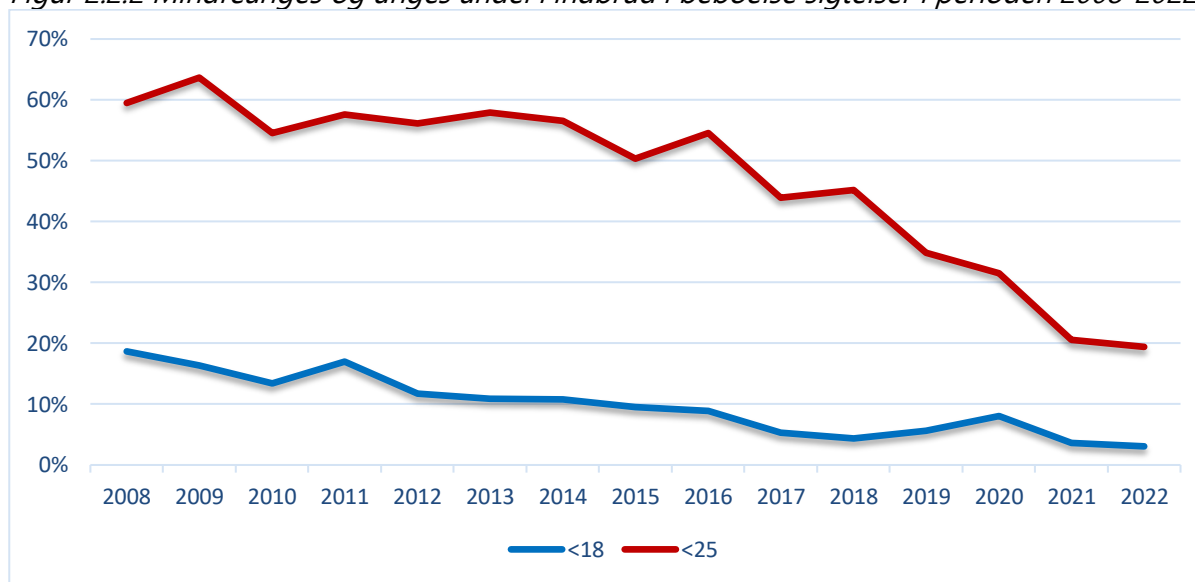

Aldersfordelingen viser en markant ændring over tid. Indbrudstyvene bliver ældre med årene, og denne tendens gælder faktisk for hele perioden. Udviklingen accelererer dog efter 2018 – netop også det år, hvor kvindernes andel begynder at stige. Vi ser aldersudviklingen både, når vi ser på

mindreåriges andel, og når vi ser på unge under 25 år. Til sidst genfinder vi tendensen i gennemsnitsalderen. I 2008 er gennemsnitsalderen 24,7 år, og den er steget til 33,4 år i 2022.

Når vi tager i betragtning, at antallet af anmeldte indbrud i beboelse er faldende (se figur 1.1.2), samt at antallet af sigtelser også er det, så er konklusionen ikke, at der kommer flere kvindelige og ældre indbrudstyre, men snarere at tilvæksten af unge, mandlige indbrudstyre er aftagende.

Figur 2.2.2 Mindreåriges og unges andel i indbrud i beboelse sigtelser i perioden 2008-2022.

2.2.2 Oprindelse og herkomstland

Danske og internationale studier viser, at personer med ikke-vestlig baggrund i visse kriminalitetskategorier – herunder ejendoms kriminalitet – kan være overrepræsenterede i statistikkerne. Ifølge Danmarks Statistik (2022) har især unge mænd med ikke-vestlig baggrund en højere registreret kriminalitetsrate end etnisk danske unge. Dog er forskellene mindre markante, når man kontrollerer for uddannelse, indkomst og beskæftigelse.

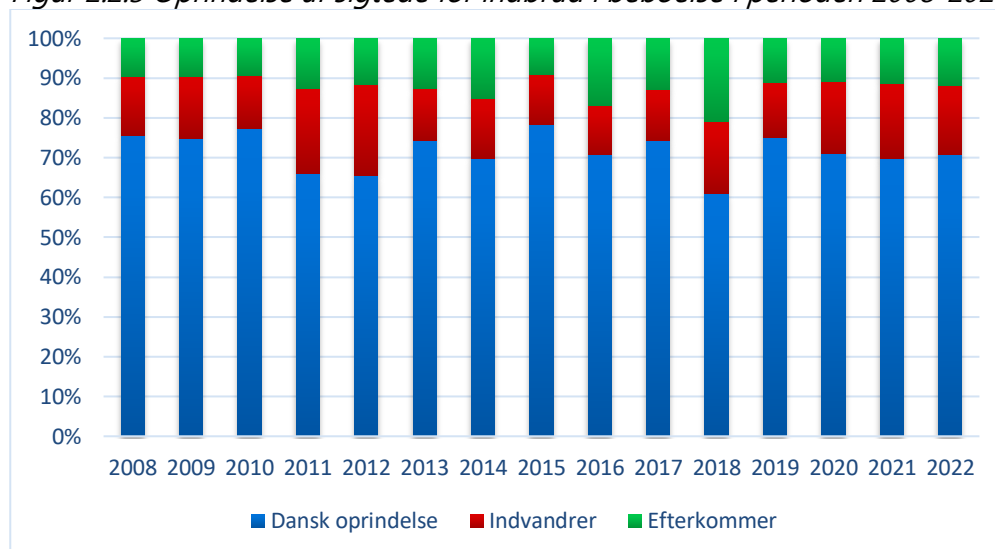
Danmarks Statistik håndterer en tredeling i forhold til sigtedes oprindelse: dansk, indvandrer¹⁵ eller efterkommer¹⁶. I perioden 2008-2022 har forholdet mellem disse tre grupper været mere eller mindre stabilt blandt sigtede for indbrud i beboelse (se figur 2.2.3). I hele perioden har 72 pct. en dansk oprindelse, 16 pct. er indvandrere, og 12 pct. er efterkommere.

¹⁵ En person, der er født i udlandet, og hvor ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark. Hvis der ikke er oplysninger om nogen af forældrene, og personen er født i udlandet, registreres vedkommende som indvandrer.

¹⁶ En person, der er født i Danmark, og hvor ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark. Hvis der ikke findes oplysninger om nogen af forældrene, og personen er udenlandsk statsborger, opfattes personen også som efterkommer. Hvis blot én af forældrene er født i Danmark og opnår dansk statsborgerskab, vil personen fremadrettet blive registreret som værende af dansk oprindelse.

På sin vis er det uventet, at forholdet mellem sigtede med dansk oprindelse versus indvandrere og efterkommere ikke har ændret sig. Ifølge Danmarks Statistik lå andelen af indvandrere og efterkommere på 9,1 pct. af befolkningen i Danmark i 2008, og dette tal steg til 14,4 pct. i 2022. Så i realiteten er overrepræsentationen af indvandrere/efterkommere blevet mindre i perioden 2008-2022.

Figur 2.2.3 Oprindelse af sigtede for indbrud i beboelse i perioden 2008-2022.

Mere end halvdelen af de sigtede indvandrere/efterkommere stammer fra fire bestemte herkomstlande: Libanon (15 pct.), Tyrkiet (11 pct.), Somalia (11 pct.) og 'Jugoslavien' (19 pct.).¹⁷ Dette gælder for hele perioden 2008-2022. Når vi ser på de enkelte år, svinger andelen en smule, men der er kun to lande, der viser en markant større andel i en bestemt periode. En tredjedel af de sigtede indvandrere/efterkommere stammer i årene 2011-2012 fra Jugoslavien, og i perioden 2015-2018 har 16-20 pct. af de sigtede haft somalisk afstamning.

2.2.3 Familieforhold

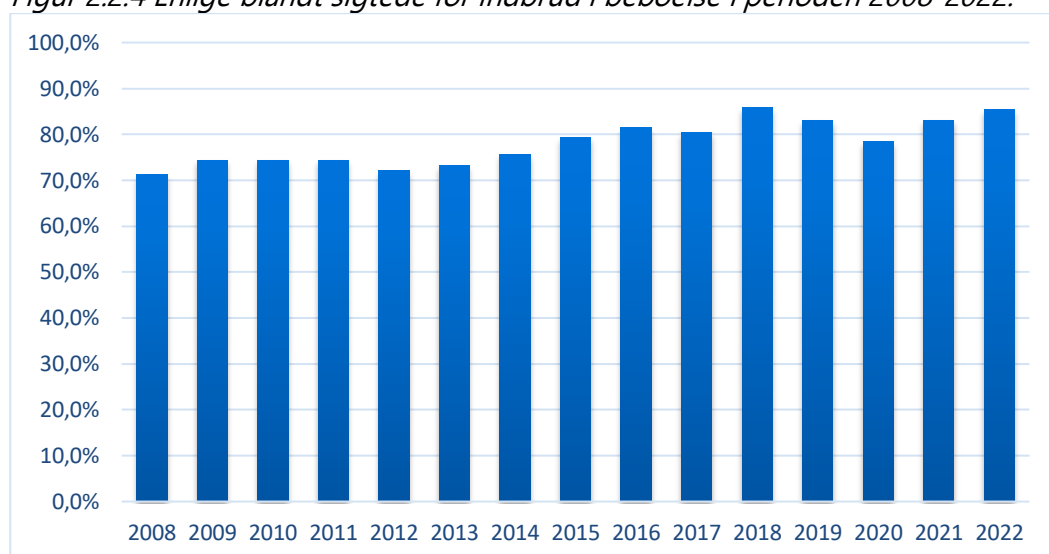
En række studier indikerer, at enlige personer har en forhøjet risiko for at blive involveret i ejendoms-kriminalitet, herunder indbrud. Sammenhængen er imidlertid ikke direkte kausal, men medieret af strukturelle og sociale faktorer. Enlige har statistisk set oftere lavere indkomst og svagere økonomisk sikkerhed end personer i parforhold, hvilket kan øge tilbøjeligheden til at begå kriminalitet som en form for økonomisk overlevelsesstrategi. Desuden er enlige generelt mindre forankret i sociale relationer og forpligtelser, hvilket reducerer den uformelle sociale kontrol, der ellers hæmmer kriminel adfærd (Hirschi, 1969). Ungdom, arbejdsløshed og ustabile boligforhold – faktorer som ofte optræder i sammenhæng med enlighed – forstærker denne risiko yderligere (Christensen et al., 2019). Det er således ikke enlighed i sig selv, men de tilknyttede sociale og økonomiske belastninger, der øger sandsynligheden for involvering i ejendoms-kriminalitet.

¹⁷ 'Jugoslavien' omfatter den tidligere Jugoslavien, men også de lande, der opstår efter opdeling af Jugoslavien (Serbien, Bosnien, Kroatien, Montenegro og Nordmakedonien).

Danmarks Statistiks variabel *familietype* giver indblik i, om en person bor alene (enlig) eller sammen med andre – eksempelvis som ægtefælle eller som samboende. Hovedparten af de personer, der er sigtet for indbrud i beboelse, var på gerningstidspunktet registreret som enlige. Figur 2.2.4 viser imidlertid, at dette fænomen er blevet mere markant i perioden 2008–2022. I 2008 var 71 pct. af de sigtede indbrudstyre registreret som enlige, mens andelen i 2022 var steget til 85 pct.

Sammenlignet med befolkningen generelt er indbrudstyre i markant højere grad enlige. Omkring 28 pct. af befolkningen er registreret som enlige, og denne andel har været forholdsvis stabil i perioden 2008–2022 (Danmarks Statistik, Statistikbanken).

Figur 2.2.4 Enlige blandt sigtede for indbrud i beboelse i perioden 2008-2022.

2.2.4 Økonomiske forhold

Økonomisk marginalisering er en kendt risikofaktor for (indbruds)kriminalitet. Indbrudstyvenes økonomiske forhold belyses ved hjælp af Danmarks Statistiks variabler *beskæftigelse* og *disponibel indkomst*. Tallene viser, at størstedelen af indbrudstyrene står uden for arbejdsmarkedet. Det kan være som modtagere af dagpenge, kontanthjælp, førtidspension eller som tilhørende kategorien *andre*.¹⁸ I gennemsnit befinder tre ud af fire indbrudstyre sig uden for arbejdsmarkedet i perioden 2008–2022. Andelen fluktuerer en smule over tid, men ligger i de seneste år på over 80 pct. Figur 2.2.5 giver et mere detaljeret billede af indbrudstyvenes beskæftigelsesmæssige tilknytning.

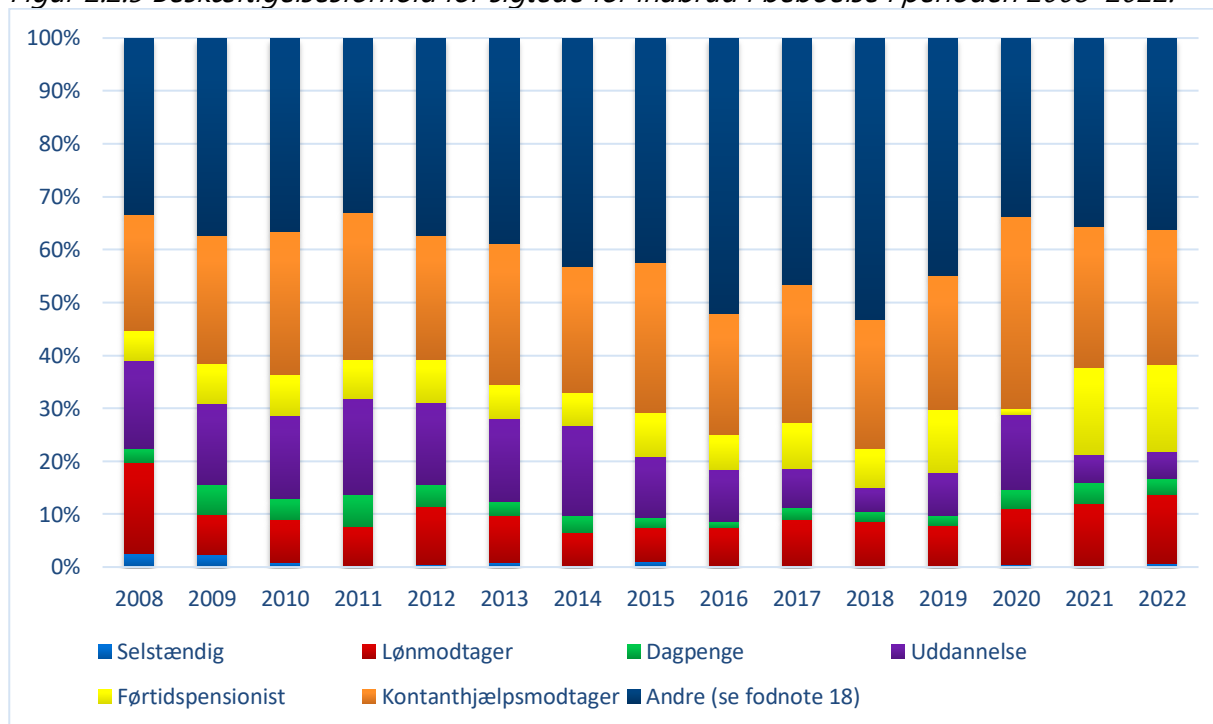
Disponibel indkomst defineres som en persons årlige indkomst efter skat og renteudgifter. For den samlede danske befolkning over 14 år udgjorde den gennemsnitlige disponible indkomst 176.201

¹⁸ Kategorien "andre" står for personer med *ingen eller lille tilknytning til arbejdsmarkedet* (erhvervsindkomst under 58.600 kr. i 2016 priser), samt at de *ikke har ret meget indkomst fra dagpenge og kontanthjælp* (i 2016 priser under 58.6000 kr.), samt at de *ikke er under uddannelse*.

kr. i 2008. Dette beløb steg til 267.335 kr. i 2022, svarende til en samlet stigning på 52 pct. i perioden (Danmarks Statistik, Statistikbanken).

Indbrudstyvenes gennemsnitlige disponible indkomst lå imidlertid på et markant lavere niveau – 61.915 kr. i 2008. Deres gennemsnitlige indkomst steg med 69 pct. over perioden og nåede 104.446 kr. i 2022.

Figur 2.2.5 Beskæftigelsesforhold for sigtede for indbrud i beboelse i perioden 2008–2022.

2.2.5 Misbrugsbehandling

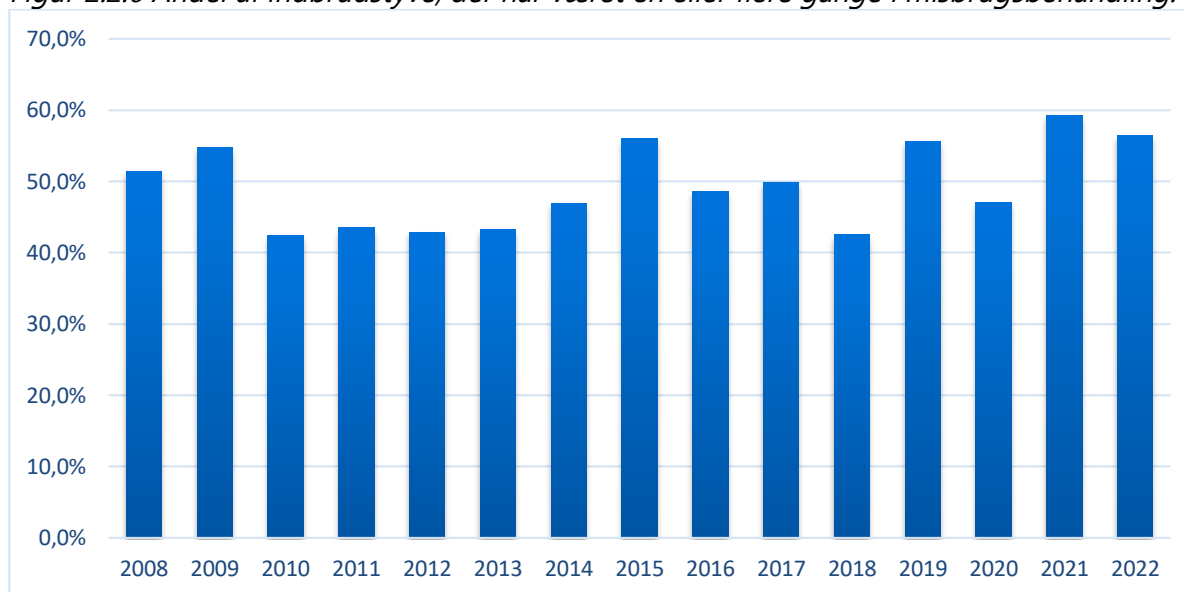
Stofmisbrugerens forhøjede risiko for at begå ejendoms kriminalitet – særligt indbrud – kan forklares gennem både strukturelle, psykosociale og afhængighedsrelaterede mekanismer. En central forklaring er den økonomiske nødvendighed, som følger af et aktivt og ofte omfattende stofmisbrug. Mange stofafhængige har ikke adgang til legale indkomstkilder og benytter derfor ulovlige midler til at finansiere deres forbrug, herunder gentagne former for ejendoms kriminalitet såsom tyveri og indbrud (Pedersen, 2009). Hertil kommer, at langvarigt stofmisbrug er forbundet med marginalisering, arbejdsløshed, hjemløshed og ustabile sociale relationer – forhold, som øger risikoen for kriminalitet som overlevelsesstrategi (Benjaminsen & Enemark, 2020). Derudover kan stofmisbrug medføre kognitiv forringelse og øget impulsivitet, hvilket reducerer evnen til at handle langsigtet og øger risikoen for spontane, risikobetonede handlinger som fx indbrud (Goldstein, 1985).

Vi har ikke kendskab til indbrudstyvenes aktuelle stofmisbrug, men der findes oplysninger om, hvorvidt en person har været i misbrugsbehandling. Statistikken omhandler de sociale stofmisbrugs-

behandlingstilbud, som kommunerne bevilger efter anmodning fra stofmisbrugere i henhold til Serviceloven § 101. Statistikken omfatter ikke den behandling, som alene ydes efter Sundhedsloven § 142 (lægesamtaler).

Figur 2.2.6 viser, hvor stor en andel af indbrudstyre i et givent år har været og/eller vil komme i misbrugsbehandling. I gennemsnit gælder det for halvdelen af alle sigtede for indbrud i beboelse. Det vidner om, at stofmisbrugere fortsat udgør en væsentlig andel af de (sigtede) indbrudstyre.

Figur 2.2.6 Andel af indbrudstyre, der har været en eller flere gange i misbrugsbehandling.

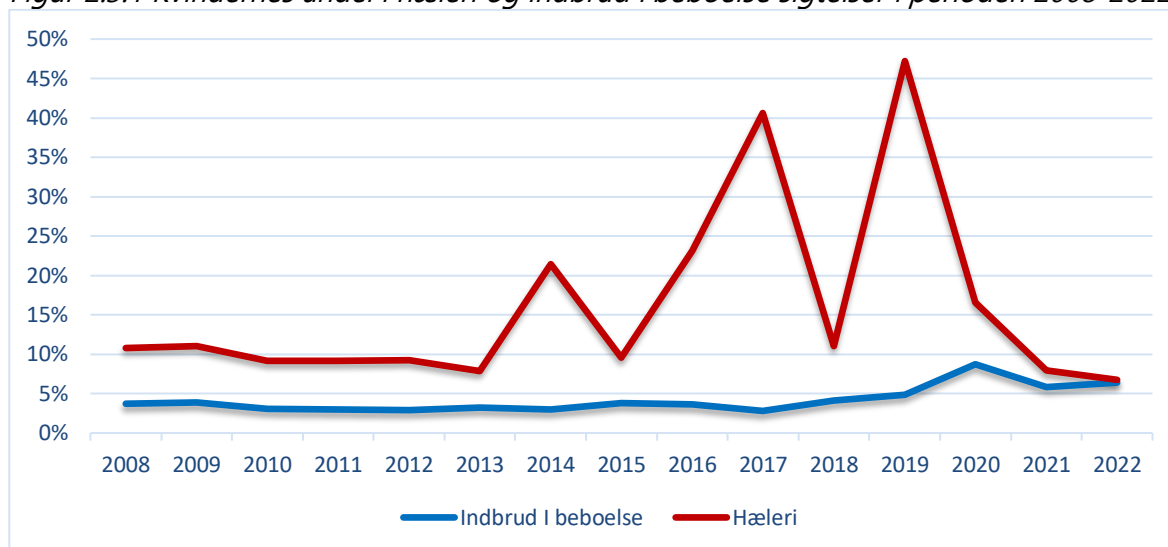
2.3 Herboende hælere

I dette afsnit om herboende hælere ser vi på de samme variabler som ved indbrudstyre. Der gentages ikke, hvorfor variablerne kan betragtes som risikofaktorerne for (ejendoms)kriminalitet. Det bemærkes, at langt de fleste personer (94 pct.), der sigtes for hæleri, bor i Danmark – i modsætning til indbrud i beboelse, hvor ca. en fjerdedel af de sigtede bor i udlandet.

2.3.1 Køn- og aldersfordeling

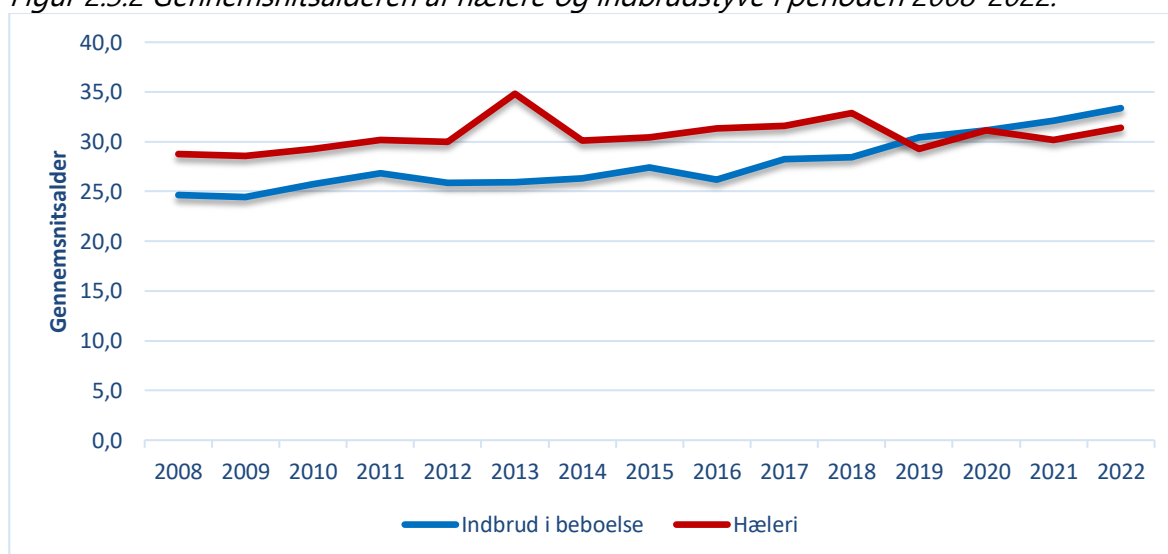
I perioden 2008-2022 står kvinder for 4 pct. af sigtelserne for indbrud i beboelse. Ved hæleri er deres andel markant højere, nemlig 17 pct. I modsætning til indbrud er kvindernes andel pr. år ikke særlig stabil. Den kan ligge under 10 pct., men kan også være op til 40 pct. Dette skyldes, at enkelte personer med mange sigtelser for hæleri påvirker årsstatistikken kraftigt. I afsnit 2.4 vender vi tilbage til kønsfordelingen blandt hælere, når vi tager udgangspunkt i faldende afgørelser.

Figur 2.3.1 Kvindernes andel i hæleri og indbrud i beboelse sigtelser i perioden 2008-2022.

I forhold til alder ser vi, at indbrudstyre er forholdsvis yngre end hælere. I perioden 2008-2022 er 12 pct. af indbrudstyrene mindreårige mod 6 pct. af hælere. Det samme mønster ses blandt unge under 25 år, hvor 52 pct. af indbrudstyrene er under 25 år, mens det kun gælder for 33 pct. af hælere. Figur 2.3.2 viser forskellen i gennemsnitsalderen af hælere i forhold til indbrudstyre.

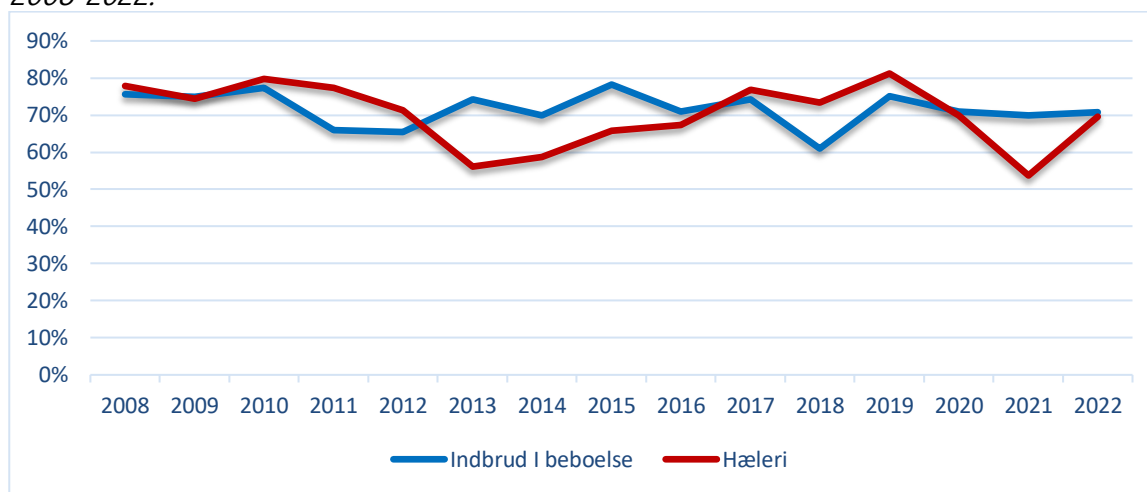
Figur 2.3.2 Gennemsnitsalderen af hælere og indbrudstyre i perioden 2008-2022.

2.3.2 Oprindelse og herkomstland

Andelen af hælere med dansk oprindelse ligger på 69 pct. i perioden 2008-2022. Det svarer nogenlunde til andelen blandt indbrudstyre (72 pct.). Forholdet mellem indvandrere og efterkommere er dog lidt anderledes ved hælere (23 pct. versus 8 pct.) end ved indbrudstyre (16 pct. versus 12 pct.).

Figur 2.3.3 Andel af sigtede med dansk oprindelse for indbrud i beboelse versus hæleri i perioden 2008-2022.

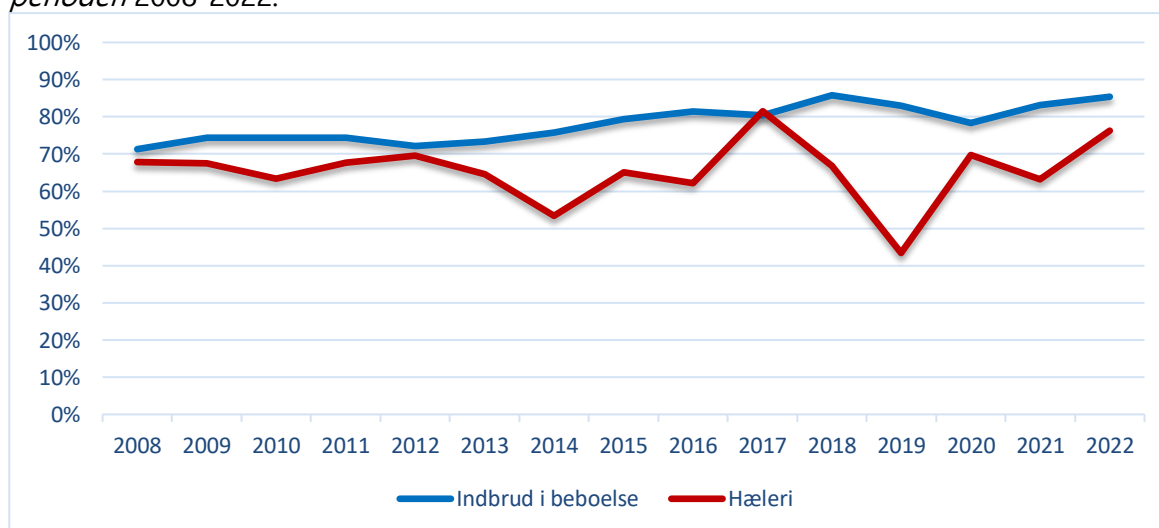

Tre af de fire herkomstlande, som adskiller sig ved indbrud i beboelse, går igen ved hælerisigtelser: Libanon (22 pct.), Tyrkiet (7 pct.) og 'Jugoslavien' (9 pct.). Udover disse tre lande er der yderligere to herkomstlande, som tegner sig for en større andel af hælerisigtelser: Irak (12 pct.) og Pakistan (12 pct.).

2.3.3 Familieforhold

Hælere bor, ligesom indbrudstyve, ofte alene. Figur 2.3.4 viser dog, at niveauet for hælere ligger lavere end for indbrudstyve. Endvidere fremgår det af figuren, at udviklingen for hælere er mere ujævn, og at der ikke kan identificeres en stigende tendens – i modsætning til udviklingen blandt indbrudstyve.

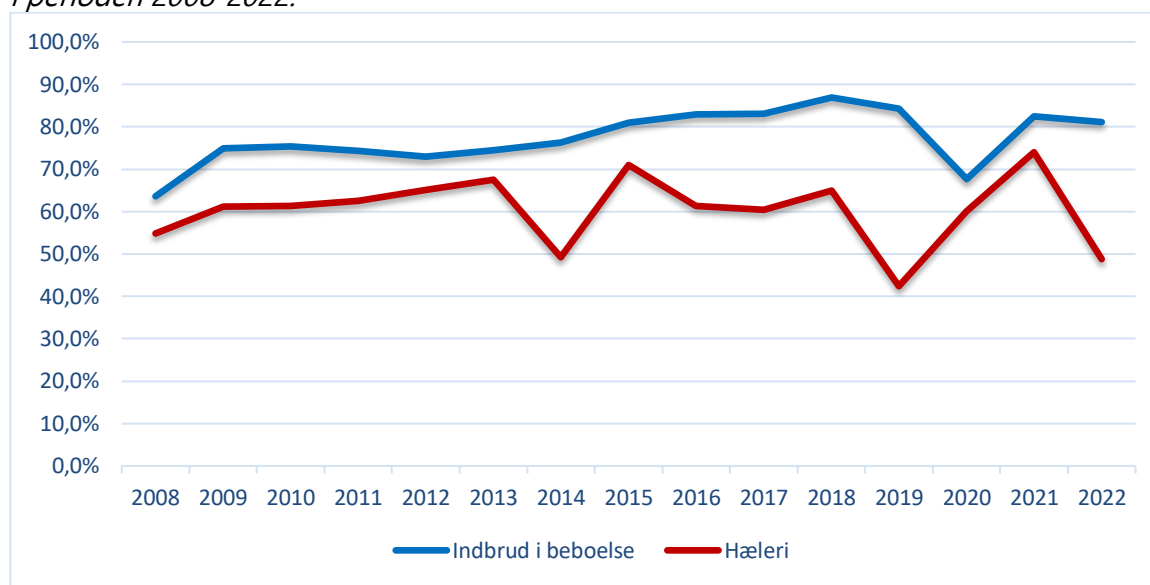
Figur 2.3.4 Andel af sigtede, der er registreret som enlige, ved indbrud i beboelse versus hæleri i perioden 2008-2022.

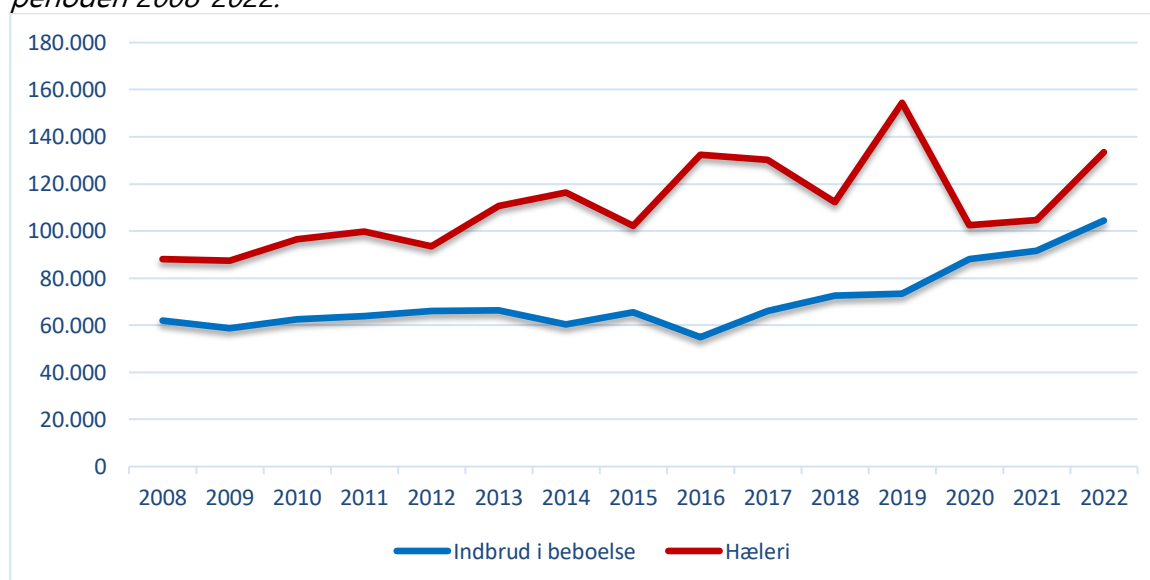
2.3.4 Økonomiske forhold

Det viser sig, at hælere er bedre økonomisk stillet end indbrudstyve. Det gælder både med hensyn til tilknytning til arbejdsmarkedet og til rådighedsbeløb (disponibel indkomst). Det er logisk, at begge indikatorer peger i samme retning, da de er tæt forbundet med hinanden.

Figur 2.3.5 Andel af sigtede, der står uden for arbejdsmarkedet, ved indbrud i beboelse versus hæleri i perioden 2008-2022.

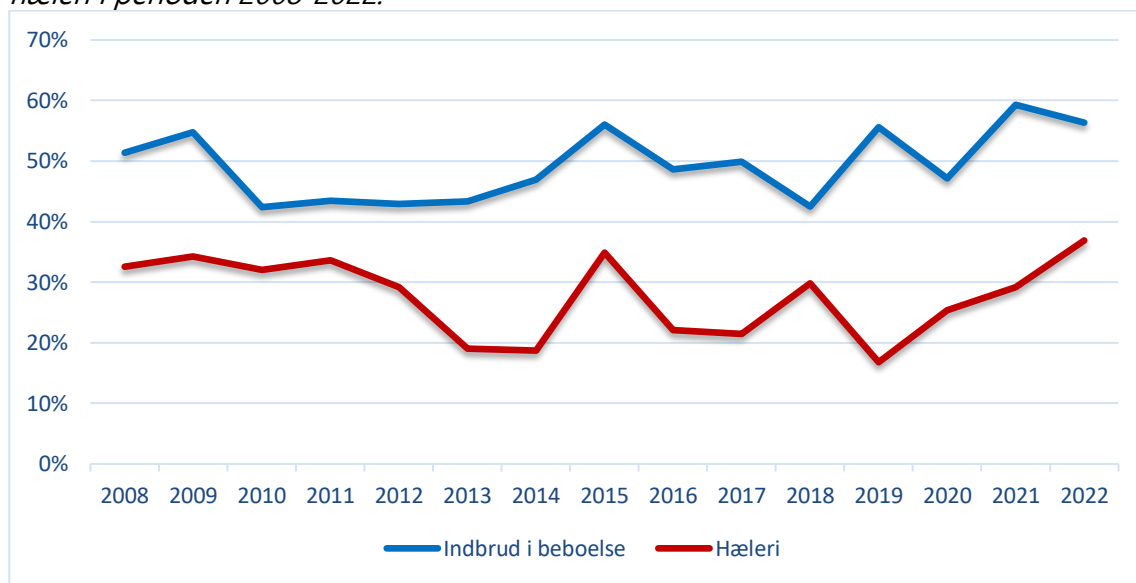
Figur 2.3.6 Gennemsnitlig disponibel indkomst blandt sigtede for indbrud i beboelse versus hæleri i perioden 2008-2022.

2.3.5 Misbrugsbehandling

Til sidst ser vi på misbrugsbehandling. Også her ses det, at hælere er mindre marginaliserede end indbrudstyre. Færre hælere har været i misbrugsbehandling sammenlignet med indbrudstyre. Det bemærkes dog, at mellem 20 og 30 pct. af de sigtede hælere alligevel har været i behandling.

Figur 2.3.7 Andel af sigtede, der har været i stofmisbrugsbehandling, ved indbrud i beboelse versus hæleri i perioden 2008-2022.

2.4 Faldende afgørelser

Som indledningsvist beskrevet i dette kapitel, kan gerningsmandsprofilen konstrueres på flere forskellige måder. I dette afsnit undersøges, hvorvidt billedet af gerningspersoner ændrer sig markant, når der tages udgangspunkt i retslige afgørelser frem for sigtelser. Fokus er på afgørelser, hvor enten indbrud i beboelse eller hæleri udgør hovedforholdet.¹⁹ Hælerisager opdeles analytisk i to kategorier: alment hæleri (straffelovens § 290, stk. 1) og erhvervsmæssigt eller professionelt hæleri (straffelovens § 290, stk. 2). Denne opdeling muliggør en differentieret analyse af, hvorvidt gerningsmandsprofilerne varierer mellem de to typer hæleri. Med afsæt i det anvendte crime script (Kruize, 2024) er det forventeligt, at en betydelig andel af de personer, der dømmes for erhvervsmæssigt eller professionelt hæleri, er selvstændigt erhvervsdrivende. Denne antagelse stemmer imidlertid ikke overens med efterforskernes vurderinger, som – baseret på kvalitative interviewdata – peger på, at netop denne gruppe i vidt omfang undgår retsforfølgning. I perioden 2008-2022 blev 10.054 personer dømt for

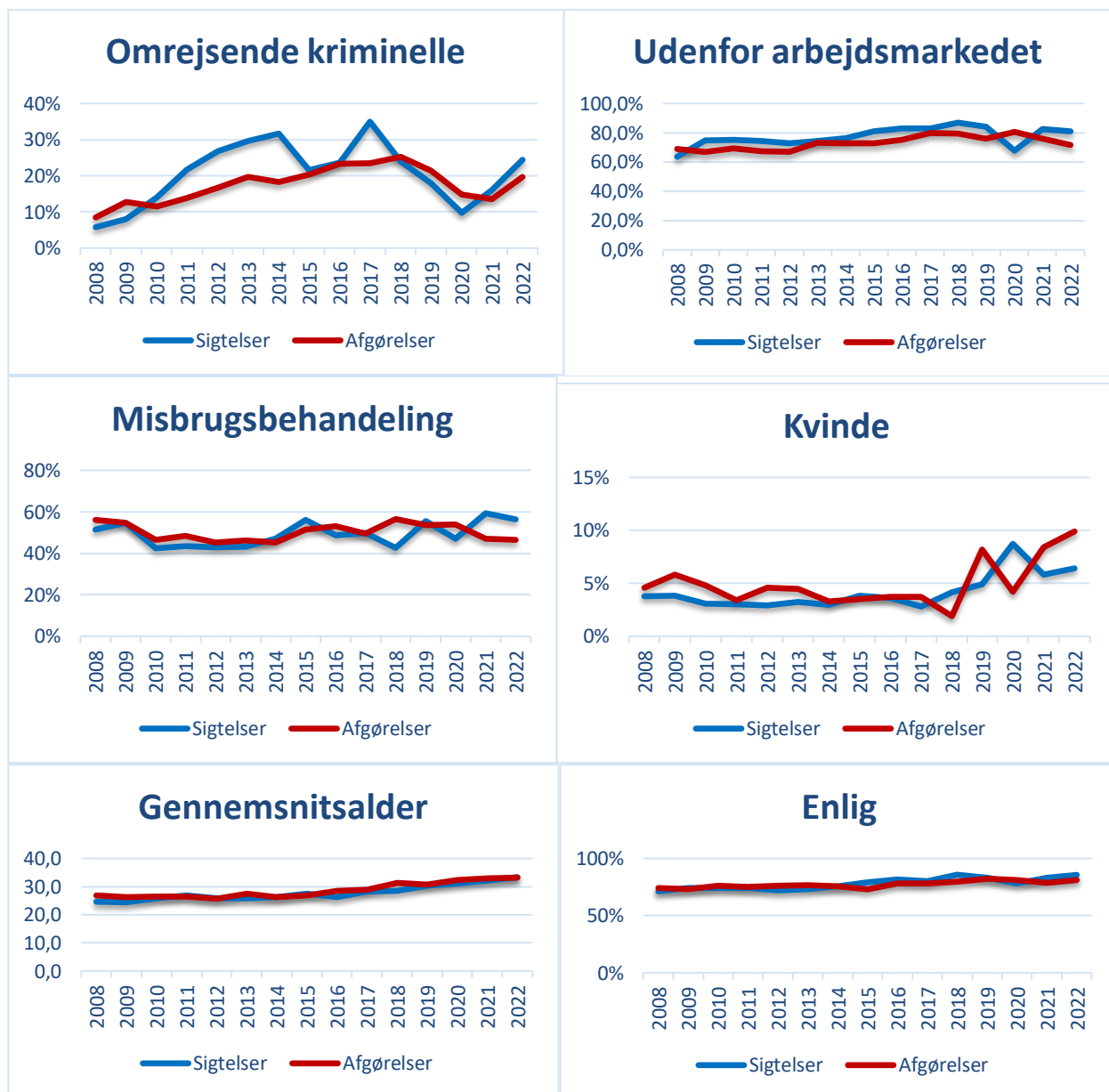
¹⁹ "En afgørelse kan bestå af ét eller flere forhold. I sagskomplekser træffes en samlet afgørelse, som dækker alle de forhold, der indgår i sagskomplekset. Denne afgørelse bringes i statistikområdet afgørelser under hovedforholdet. Denne afgørelse bringes tillige i statistikområdet konfererede sager under hvert af de øvrige i sagskomplekset indgående forhold. I langt de fleste tilfælde er afgørelsestypen ens for alle de indgående forhold i et sagskompleks, idet afgørelsen træffes for det samlede sagskompleks." (Danmarks Statistik om konfererede sager)

indbrud i beboelse, mens 10.376 personer blev dømt for alment hæleri. Til sammenligning blev blot 718 personer dømt for groft hæleri i samme periode.

2.4.1 Indbrud i beboelse

For at undersøge, hvorvidt gerningsmandsprofilen for indbrudstyre fremstår anderledes, når der analyseres på baggrund af afgørelser frem for sigtelser, sammenlignes udviklingen i seks centrale variabler. Som det fremgår af figur 2.4.1, er forskellene mellem de to opgørelsesmetoder marginale, og de overordnede tendenser synes at være konsistente.

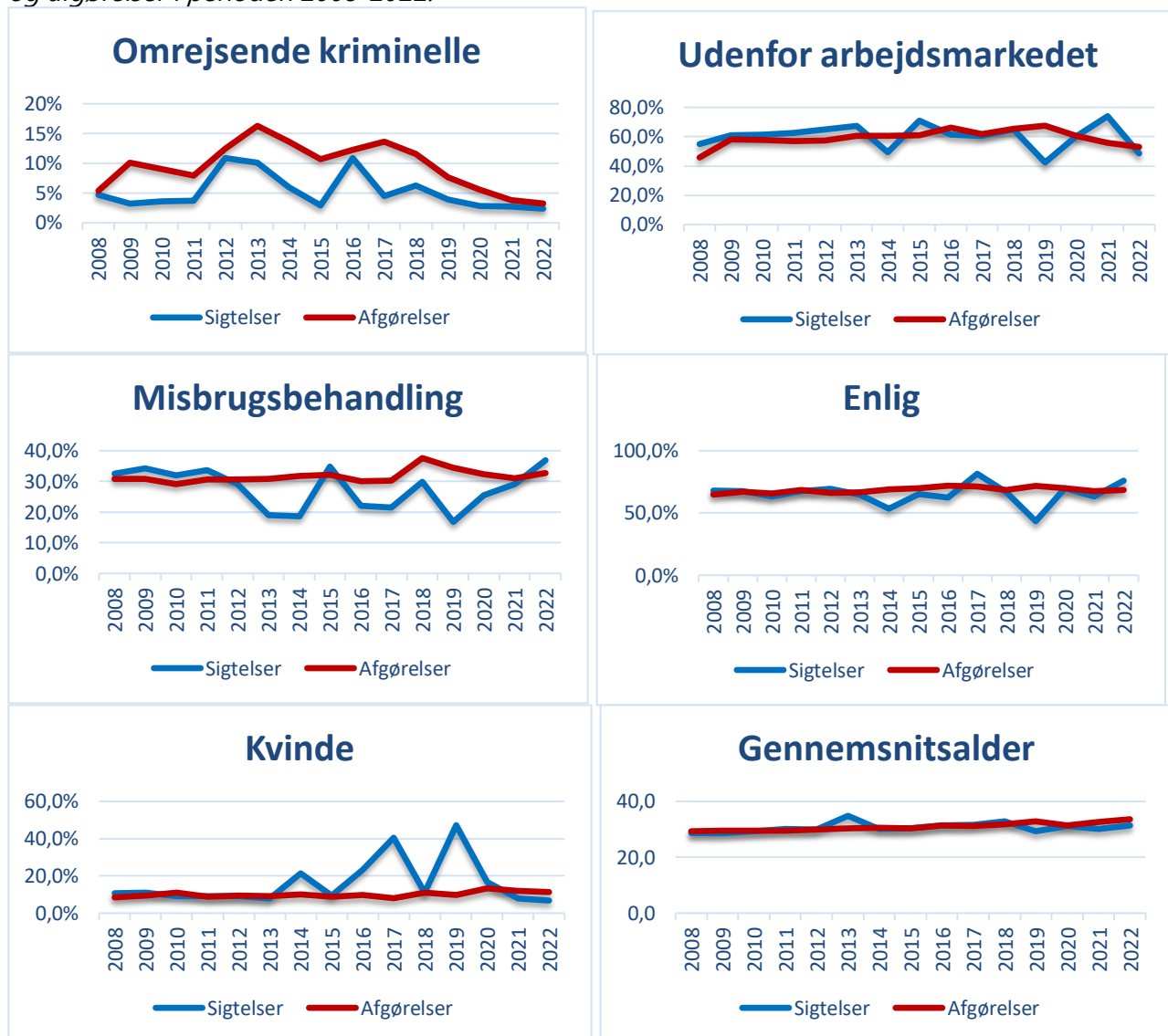
Figur 2.4.1 Udviklingen i seks centrale variabler vedrørende indbrud i beboelse, opgjort på baggrund af sigtelser og afgørelser i perioden 2008-2022.

2.4.2 Hæleri

Den samme øvelse for hæleri viser, at de ujævne mønstre, som fremgår ved analysen baseret på sigtelser, fremstår mere jævne, når analyseenheden i stedet er afgørelser. Dette skyldes, at konsekvenserne af få personer med mange sigtelser reduceres, idet flere forhold ofte behandles samlet i ét sagskompleks. Vi ser desuden, at en større andel af de personer, der er dømt for hæleri, tilhører gruppen af omrejsende kriminelle, sammenlignet med analysen baseret på sigtelser. En mulig forklaring herpå er, at disse personer i første omgang sigtes for (indbruds)tyveri, men – som følge af manglende beviser – i sidste ende dømmes for hæleri. Interviews med efterforskere indikerer, at det er almindeligt, at personer, som er i besiddelse af stjålne genstande, tiltales for (indbruds)tyveri subsidiært hæleri. Hvis retten vurderer, at det ikke kan bevises, at den pågældende har begået selve tyveriet, kan vedkommende i stedet dømmes for hæleri.

Figur 2.4.2 Udviklingen i seks centrale variabler vedrørende hæleri, opgjort på baggrund af sigtelser og afgørelser i perioden 2008-2022.

2.4.3 Professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri

Som nævnt, afgøres langt størstedelen af hælerisager som *alment hæleri*, men i perioden 2008-2022 blev 6,5 pct. af sagerne afgjort som *professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri*. Selvom denne kategori kun udgør en mindre andel af sagerne, er det relevant at analysere den nærmere ud fra antagelsen om, at den repræsenterer en særlig gruppe hælere – nemlig dem, der fungerer som mellemled mellem gerningspersoner og forbrugere og dermed aktivt afsætter stjålne varer.

Andelen af omrejsende kriminelle blandt personer dømt for professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri er markant højere end blandt personer dømt for alment hæleri. I perioden 2008-2022 havde 39 pct. af de dømte for professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri ikke bopæl i Danmark. Til sammenligning er andelen blandt personer dømt for alment hæleri 10 pct. Dette resultat kan tolkes som en indikation på, at en stor del af de personer, der dømmes for at eksportere stjålne varer ud af landet, selv er udenlandske statsborgere.

En sammenligning af de personer, der bor i Danmark og er dømt for henholdsvis professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri og alment hæleri, viser markante forskelle på visse baggrundsvariabler. Som det fremgår af tabel 2.4.1, er personer dømt for professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri i gennemsnit ældre end personer dømt for alment hæleri, de lever oftere i parforhold, og de har i væsentligt lavere grad modtaget misbrugsbehandling. Samlet tegner der sig et billede af, at professionelle eller erhvervsmæssige hælere ikke i samme omfang som almene hælere udviser de klassiske risikofaktorer, der ofte forbindes med kriminalitet.

Det var en forventning, at professionelle eller erhvervsmæssige hælere ville have en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet end almene hælere. Afgørelsesstatistikken viser imidlertid ingen væsentlig forskel på dette punkt. Der ses dog en forskel i andelen, der arbejder som selvstændige. Denne gruppe udgør dog kun en meget begrænset del af det samlede antal dømte professionelle eller erhvervsmæssige hælere; 6,2 % svarer således til blot 27 personer i en periode på 15 år.

Tabel 2.4.1 Fordeling på baggrundsvariabler for personer dømt for professionelt eller erhvervsmæssigt versus alment hæleri i perioden 2008-2022

	<i>Professionelt eller erhvervsmæssigt hæleri (n=439)</i>	<i>Alment hæleri (n=9.322)</i>
Kvinder (andel)	11,6 %	10,2 %
Gennemsnitsalderen	37,3 år	30,6 år
Familieforhold – andel enlige	37,2 %	68,1 %
Beskæftigelse – andel uden for arbejdsmarkedet	56,3 %	58,7 %
Beskæftigelse – andel selvstændige	6,2 %	2,6 %
Misbrugsbehandling (andel)	13,7 %	31,3 %

2.4.4 Forskelle mellem etnisk danskere og immigranter

Der er undersøgt, om der er markante forskelle mellem etniske danskere og immigranter (indvandrere og efterkommere) med afsæt i fem variabler. Tabel 2.4.2 viser, at der er markante forskelle i forhold til misbrugsbehandling. Det gælder både for indbrudstyre og hælere.

Spørgsmålet er, om denne forskel skal tolkes sådan, at etnisk danske indbrudstyre og hælere oftere har et misbrugsproblem end immigranter – eller om det er et udtryk for, at etniske danskere hyppigere finder vej til behandling?

Tabel 2.4.2 Fordeling på baggrundsvARIABLE for personer dømt for indbrud i beboelse eller hælere i perioden 2008-2022

	<i>Etniske danskere (n=7.168)</i>	<i>Immigranter (n=1.189)</i>
Indbrudstyre		
Kvinder (andel)	5,1 %	2,0 %
Gennemsnitsalderen	27,9 år	26,7 år
Familieforhold – andel enlige	76,6 %	75,5 %
Beskæftigelse – andel uden for arbejdsmarkedet	71,3 %	73,5 %
Misbrugsbehandling (andel)	52,2 %	34,2 %
Hælere	<i>Etniske danskere (n=8.247)</i>	<i>Immigranter (n=1.514)</i>
Kvinder (andel)	10,6 %	8,9 %
Gennemsnitsalderen	30,8 år	31,6 år
Familieforhold – andel enlige	68,0 %	66,9 %
Beskæftigelse – andel uden for arbejdsmarkedet	58,3 %	60,2 %
Misbrugsbehandling (andel)	32,7 %	18,2 %

3 Kriminel karriere

Kriminologisk forskning i kriminelle karrierer har i de seneste årtier udvidet vores forståelse af, hvordan individers kriminalitet udvikler sig og varierer over livsforløbet. Begrebet "kriminell karriere" dækker over de individuelle mønstre af kriminell adfærd, som kan ændre sig i takt med livsbegivenheder, sociale relationer og skiftende omstændigheder (Sampson & Laub, 1993). Denne livsforløbsorienterede tilgang har bidraget til at identificere vigtige overgangspunkter, hvor individer enten eskalerer, stabiliserer eller nedtrapper deres kriminelle aktiviteter. Analyse af kriminell karriere omfatter en række centrale elementer, der tilsammen bidrager til en dybere forståelse af, hvordan kriminalitet udvikler sig over individets livsforløb.

- **Debutalder og ophør**
Det er centralt at undersøge, hvornår den kriminelle adfærd indtræder (debutalder), og hvornår og under hvilke omstændigheder denne adfærd ophører (Sampson og Laub, 1993)
- **Frekvens og intensitet**
Analyse af, hvor ofte kriminalitet begås, samt kriminalitetens alvorlighedsgrad, giver indblik i den enkelte kriminelles adfærdsmønstre. Blumstein, Roth og Visser (1986) understreger, at en lille gruppe af "career criminals" ofte er ansvarlige for en uforholdsmæssig stor del af kriminaliteten, hvilket understreger vigtigheden af at skelne mellem hyppighed og intensitet i kriminal adfærd.
- **Varighed og overgange i kriminell adfærd**
Undersøgelsen af, hvor længe en kriminell karriere varer, og hvordan individet bevæger sig mellem perioder med kriminalitet og perioder uden kriminalitet, er et centralt aspekt i karrierebegrebet (Moffitt, 1993).
- **Specialisering**
Et andet vigtigt element er, om individet begår bestemte typer af forbrydelser gentagne gange (specialisering) eller om overtrædelserne varierer (Piquero og Piquero, 2008).

Forskning med særligt fokus på indbrudstyve og hælere illustrerer, hvordan disse elementer konkretiseres i bestemte kriminelle karriereforsløb. For eksempel har studier af indbrudstyve vist, at disse ofte har en tidlig debut, efterfulgt af en periode med høj kriminalitetsintensitet, der gradvist aftager med alderen. Piquero og Piquero (2008) undersøgte i deres longitudinelle studie *Trajectories of Property Offending among a Cohort of Serious Offenders* netop, hvordan ejendomsforbrydelser – herunder indbrud – typisk følger et mønster med en tidlig start og en efterfølgende nedtrapning i kriminalitetens omfang.

På den anden side giver studier af hælere indsigt i, hvordan sociale netværk og markedstilgang er afgørende for vedligeholdelsen af en kriminell karriere. Hælernes rolle har ofte været forbundet med en lavere synlighed i selve forbrydelsesudøvelsen, men alligevel udgør de en væsentlig del af den kriminelle økonomi, idet de bidrager til, at kriminelle karriereforsøg kan fortsætte ved at lette en omsætning af stjålne varer. Denne dynamik understøttes af flere studier, der fremhæver vigtigheden af netværksrelationer og specialiserede markeder i fastholdelsen af en kriminell livsstil (Farrington & West, 1993).

3.1 Udvalg og beskrivelse af årgange

Vi har data fra 2008 til og med 2022, hvilket dækker en 15-årig periode. At inddrage alle personer, der er sigtet for indbrud i beboelse og/eller hæleri, ville medføre flere fortolkningsmæssige problemer i resultaterne. For personer født før 1993 kender vi muligvis ikke deres første sigtelser for lovovertrædelser, da de var over den kriminelle lavalder i årene op til 2008. For personer, der først er registreret i de sidste år af perioden, har vi ikke kendskab til eventuelle lovovertrædelser efter deres første registrering.

Et andet problem er, at personer uden CPR-nummer sandsynligvis ikke har opholdt sig i Danmark i en (stor) del af perioden 2008-2022 og derfor mangler registrering af eventuelle lovovertrædelser i deres hjemland eller andre lande.

For at imødekomme disse udfordringer har vi i dette kapitel valgt kun at arbejde med personer, der er født i 1993, 1994 eller 1995, og som er registreret med et dansk CPR-nummer. I alt opfylder 2.353 personer disse krav: 868 personer født i 1993, 785 i 1994 og 700 personer født i 1995.

I analyserne tager vi alderen som udgangspunkt og ikke året. Begrundelsen herfor er, at vi ser på tre årgange. En person født i 1993 kan følges fra alderen 15 til 29 år, svarende til årene 2008-2022. En person født i 1994 kan derimod kun følges fra alderen 15 til 28 år, da vedkommende kun var 14 år i 2008 og dermed under den kriminelle lavalder. Af samme grund kan en person født i 1995 kun følges fra alderen 15 til 27 år. Derfor følger vi alle personer i alderen 15 til 27 år.

Der anvendes tre profiler – indbrudstve, hælere og kombi – i analysen af deres kriminelle karriere. En indbrudstve er sigtet mindst én gang for indbrud i beboelse i perioden 2008-2022, men ikke for hæleri. Det omvendte gælder for en hælere. Personer, der er sigtet for både ét eller flere indbrud i beboelse og ét eller flere hæleriforhold, har fået betegnelsen 'kombi'.

Tabel 3.1.1 viser, hvordan de udvalgte personer fordeler sig på disse profiler. Tabellen viser desuden fordelingen efter køn. Samlet set udgør kvinder 10 pct. af de udvalgte personer, men deres andel er 20 pct. blandt hælterne.

Tabel 3.1.1 Udvalgte personer efter analyseprofil og køn

	Mænd		Kvinder		I alt	
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	Pct.
Indbrudstyre	1.188	93 %	87	7 %	1.275	100 %
Hælere	513	80 %	127	20 %	640	100 %
Kombi	420	96 %	18	4 %	438	100 %
I alt	2.121	90 %	232	10 %	2.353	100 %

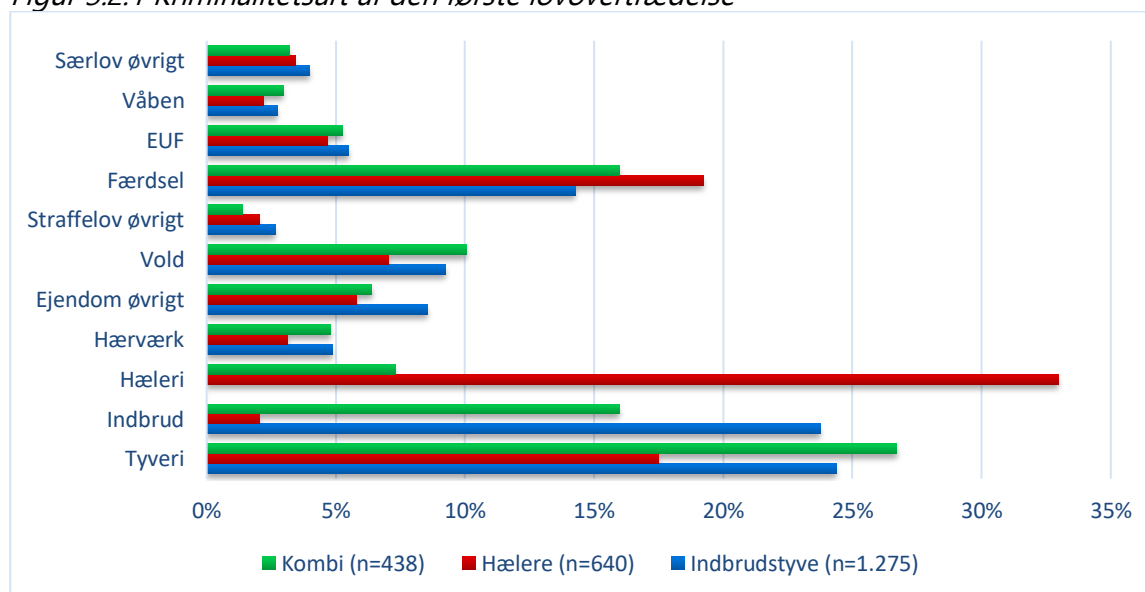
En tredjedel af udvalgte personer har været i misbrugsbehandling én eller flere gange. Den samme andel ses blandt indbrudstyre (33 pct.), mens hælere har været mindre hyppigt i behandling (25 pct.). Personer i kombi-gruppen har derimod oftest været i behandling (43 pct.).

3.2 Kriminelle debut

Der findes børn, der begår kriminalitet i en (meget) tidlig alder (Østergaard et al., 2015), men her tager vi udgangspunkt i deres første sigtelse, mens de er over den kriminelle lavalder (15 år). Vi ser på deres debutalder og, hvad de er sigtet for. Da vores population består af personer, der er sigtet for indbrud i privat beboelse og/eller hæleri, kan deres debutforbrydelse være en af netop disse, men deres første indbrud eller hælerisigtelse kan også forekomme på et senere tidspunkt.

Vi starter med debutforholdet. De fleste personer er sigtet for en straffelovsovertrædelse (73 pct.), mens 27 pct. er startet med en særlovsovertrædelse. Figur 3.2.1 viser, at der er en diversitet af lovovertrædelser som debutforhold. Forventeligt starter de fleste med mindre alvorlige forhold som tyveri eller en færdselsovertrædelse. Et nærmere blik på disse færdselsforseelser viser, at det næsten udelukkende drejer sig om lovovertrædelser i forbindelse med knallertkørsel.

Figur 3.2.1 Kriminalitetsart af den første lovovertrædelse

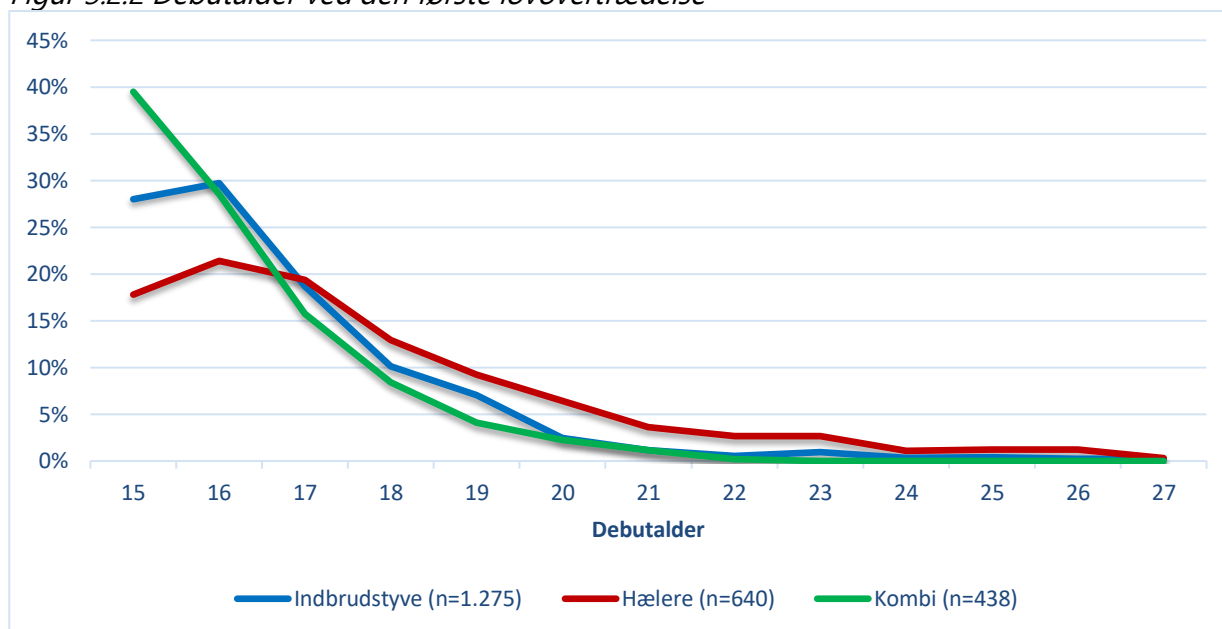

En tredjedel af hælerne starter deres kriminelle løbebane med et hæleriforhold, mens en fjerdedel af indbrudstyvene begynder med et indbrud. Kombi-gruppen starter oftere med indbrud (16 pct.) end med hæleri (7 pct.).

De fleste debutanter er mindreårige (75 pct.). Figur 3.2.2 viser, at mange registreres for deres første lovovertrædelse, mens de er 15 eller 16 år gamle, særligt for kombi-gruppen. Dette antyder, at mange i realiteten sandsynligvis er begyndt at begå rapserier, mens de stadig var under den kriminelle lavalder (jf. Pedersen & Jørgensen, 2017).

Figur 3.2.2 viser også, at indbrudstyre i gennemsnit er yngre ved deres kriminelle debut end hælere. Når vi beregner gennemsnitsdebutalderen for de tre grupper, viser det sig, at den ligger på 16,7 år for indbrudstyre, 17,7 år for hælere og 16,2 år for kombi-gruppen.

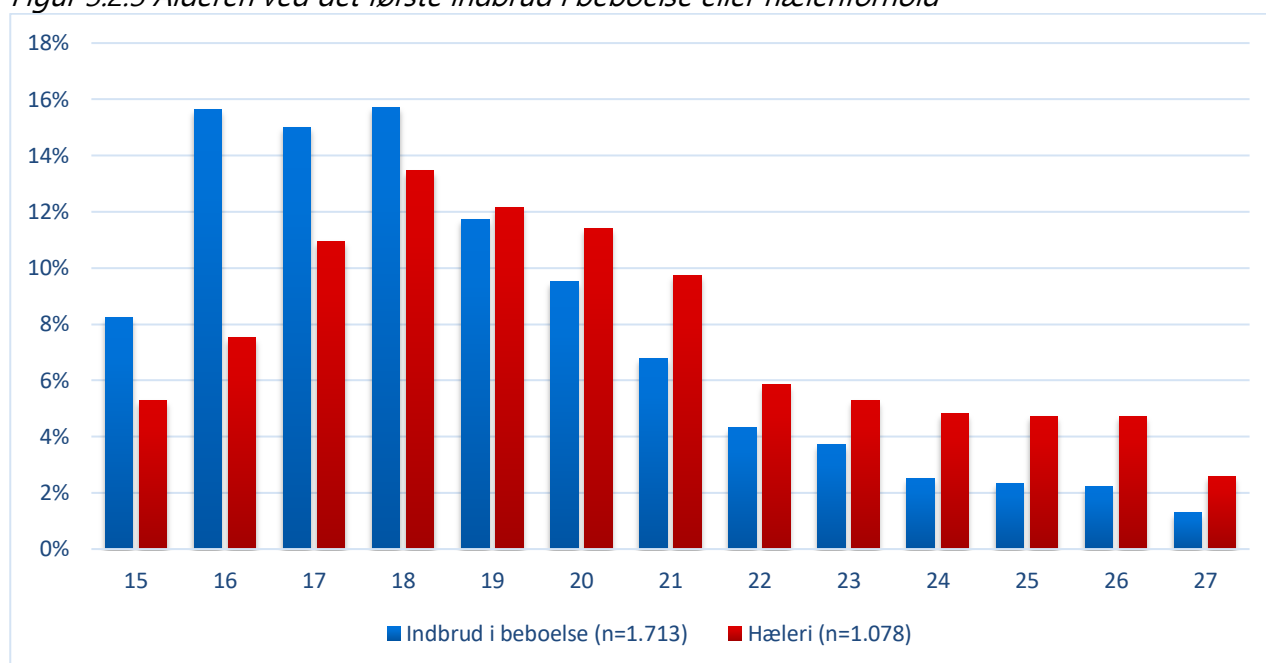
Figur 3.2.2 Debutalder ved den første lovovertrædelse

Figur 3.2.1 viser, at debutforholdet ofte ikke er et indbrud i beboelse eller hæleri. For at belyse, i hvilken alder denne type kriminalitet optræder, henvises der til figur 3.2.3.²⁰ Her ser vi også forskellen mellem disse to forbrydelser. Det første indbrud i beboelse begås i en tidligere alder end det første hæleriforhold, hvilket også fremgår af tabel 3.2.1.

²⁰ I denne figur er både det første indbrud i beboelse begået af personer i kombi-gruppen lagt sammen med indbrudstyvenes første indbrud i beboelse. Det samme gælder for det første hæleriforhold begået af personer i kombi-gruppen.

Figur 3.2.3 Alderen ved det første indbrud i beboelse eller hæleriforhold

Det er iøjnefaldende, at gennemsnitsalderen ved det første indbrud i beboelse er nøjagtigt den samme for indbrudstyre og kombi-gruppen. Det samme gælder for gennemsnitsalderen ved det første hæleriforhold.

Tabel 3.2.1 Gennemsnitsalderen ved den første lovovertrædelse, indbrud i beboelse og hæleriforhold

	1. lovovertrædelse	1. indbrud i beboelse	1. hæleriforhold
Indbrudstyre	16,7 år	18,9 år	
Hælere	17,7 år		20,1 år
Kombi	16,2 år	18,9 år	20,1 år

3.3 Frekvens og intensitet

I begyndelsen er unge tyve ofte motiveret af spænding og adrenalin ved at begå indbrud. Denne emotionelle respons aftager dog over tid, hvor økonomiske gevinster bliver den primære driver. Emotionelle belønninger, såsom spænding, spiller en vigtig rolle i at indlede og fastholde kriminalitet, hvilket kan bidrage til en mere tilvænning til indbrud. Cornish og Clarke (2002) samt Cromwell et al. (1991) beskriver betydningen af følelsesmæssig belønning, såsom spænding, som motiverende faktorer i kriminalitet. Van Gelder et al. (2013) argumenterer for, at kriminel beslutningstagning påvirkes af emotioner ud over rationelle overvejelser. Leventhal et al. (2007) og Grissom og Bhatnagar (2009) fremhæver teorier om tilvænning, hvor gentagelse reducerer følelsesmæssig respons.

Kun meget få indbrudstyre (2 pct.) er registreret for kun én sigtelse i alderen 15-27 år. Andelen af hælere med kun én sigtelse ligger på 9 pct. Der findes naturligvis ingen personer fra kombi-gruppen med kun en enkelt sigtelse, da gruppen består af personer, der er sigtet for mindst ét indbrud samt

mindst ét hæleriforhold. Når vi udelukkende ser på straffelovsovertrædelser, stiger andelen af indbrudstyre med kun én sigtelse (i casu indbrud i beboelse) til 9 pct., mens 26 pct. af hælerne kun er sigtet for én straffelovsovertrædelse (i casu hæleri).

Tabel 3.3.1 Antallet af sigtelser for alle lovovertrædelser, straffelovsovertrædelser og (indbruds)tyveri

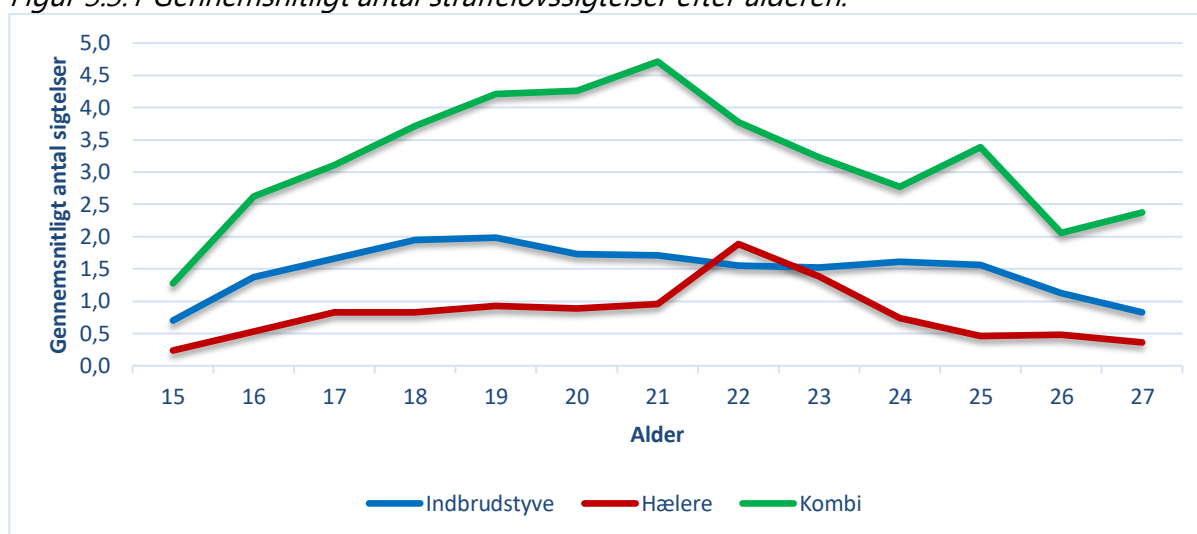
	<i>Indbrudstyre</i> (n=1.275)	<i>Hælere</i> (n=640)	<i>Kombi</i> (n=438)	<i>I alt</i> (n=2.353)
Gennemsnitligt antal sigtelser i alderen 15-27 år				
Alle love	37	21	79	40
Straffelov	20	11	43	22
Indbrud i beboelse	3,2	-	6,6	
Hæleri	-	1,7	1,9	
Antal sigtelser				
1-10	29%	53%	6%	31%
11-20	20%	19%	9%	18%
21-30	13%	10%	10%	12%
31-50	15%	9%	18%	14%
51-100	16%	5%	28%	15%
> 100	7%	3%	29%	10%
Antal straffelovssigtelser				
1-3	22%	49%	3%	26%
4-10	30%	28%	16%	27%
11-20	21%	11%	16%	17%
21-50	18%	9%	34%	19%
> 50	9%	3%	31%	12%

Tabel 3.3.1 viser, at de fleste personer i undersøgelsen har begået mange lovovertrædelser – i gennemsnit 40 sigtelser i perioden fra de fylder 15 år til de bliver 27 år. Det svarer til tre sigtelser pr. år i de tretten år. Godt halvdelen af disse sigtelser omhandler overtrædelser af straffeloven. Når vi ser udelukkende på indbrud i beboelse eller hæleri, viser det sig, at sigtelser for disse forbrydelser – som har været vores udvalgs-kriterium – fylder forholdsvis lidt.

Når vi ser på, hvordan straffelovssigtelser fordeler sig efter alder (jf. figur 3.3.1), viser det sig, at indbrudstyre er mest aktive, når de er 18-19 år gamle, men at faldet i aktivitet først sker, efter at de er fyldt 25 år. Hælernes kriminelle aktivitet topper, når de er 22 år gamle. Der er tale om en markant stigning, som kan forklares med enkelte personer, der har et usædvanligt højt antal sigtelser dette år.

Personer, der hører til kombi-gruppen, er klart mest kriminelt aktive (hvilket også allerede blev påvist i tabel 3.3). De topper, ligesom hælere, i en alder af 21 år, hvorefter aktivitetsniveauet igen falder.

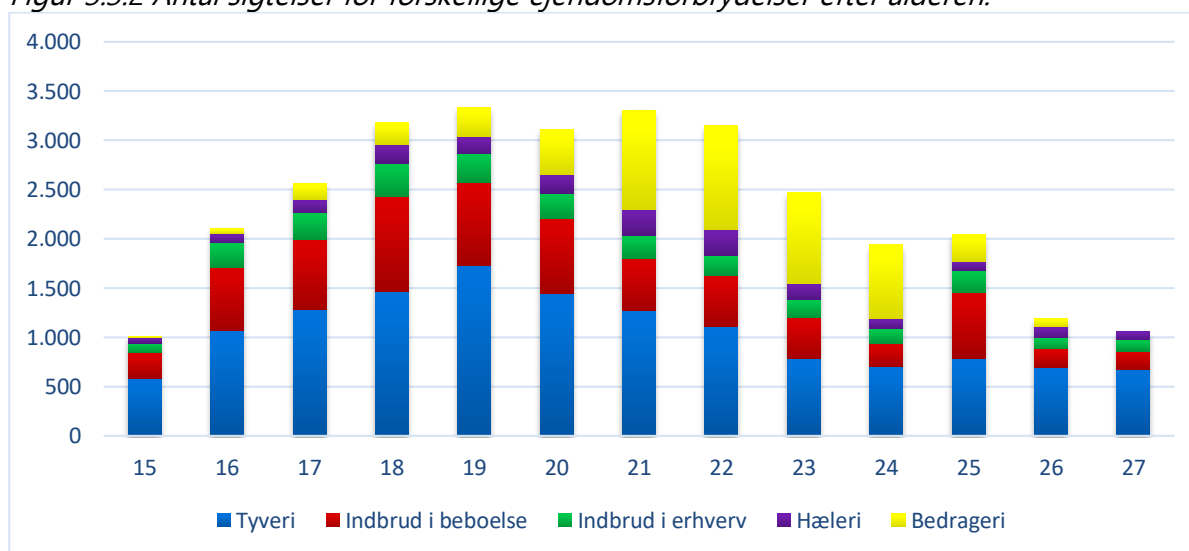
Figur 3.3.1 Gennemsnitligt antal straffelovssigtelser efter alderen.

Figur 3.3.2 viser, hvordan antallet af sigtelser for fem hyppigt forekommende former for ejendomsforbrydelser fordeler sig efter alder. Det mest bemærkelsesværdige er sigtelserne for bedrageri. Sigtelser for bedrageri bliver for alvor markante, når personerne er i starten af tyverne, og de er igen mindre hyppige, når personerne fylder 25 år.

Der kan sikkert fremføres mange forskellige hypoteser om, hvordan dette kan tolkes. Når personerne er i starten af tyverne, befinder vi os omkring årene 2014-2015. Det var en tid, hvor sociale medier blev en del af folks hverdag på mobiltelefonen. Muligvis kan en del af forklaringen findes heri.²¹

Figur 3.3.2 Antal sigtelser for forskellige ejendomsforbrydelser efter alderen.

²¹ Bedrageri anses som den mest fremtrædende form for online kriminalitet. Årene 2006-2012 betragtes som perioden, hvor sociale medier bliver mainstream, mens perioden 2013-2019 betegnes som mobilrevolutionen, hvor sociale medier er blevet en del af hverdagen (<https://kum.dk/kulturomraader/medier/mediernes-udvikling>).

3.4 Varighed og overgange

Måling af ophør fra kriminalitet er en central disciplin inden for kriminologi. Der findes forskellige metoder og indikatorer, som anvendes til at vurdere, om en person er stoppet med at begå kriminalitet. Det kan måles kvantitativt (statistiske data) eller kvalitativt (interviewdata). Her begrænser vi os til statistiske data.

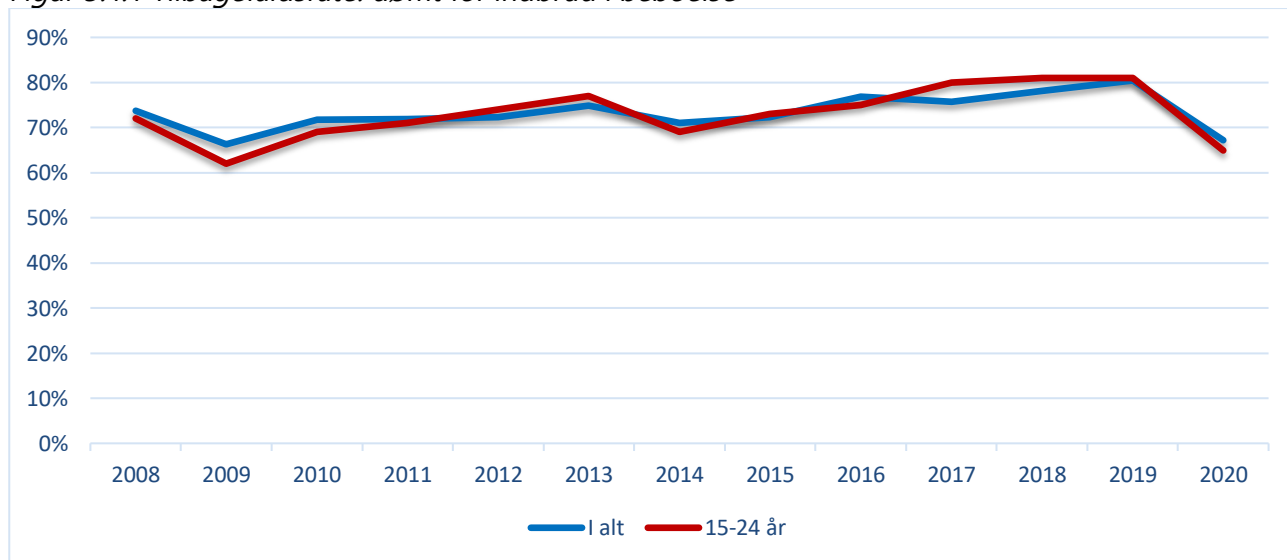
Der benyttes typisk tre forskellige metoder til at belyse ophør fra kriminalitet:

1. Recidiv (tilbagefaldsrate), som er den mest brugte indikator. Her måles, om en person begår ny kriminalitet inden for en given periode, ofte én, to eller fem år.
2. Antal lovovertrædelser over tid, som måler, om der sker et fald i antallet af kriminelle handlinger. Denne metode bruges ofte i longitudinelle studier.
3. Alder ved sidste lovovertrædelse, som undersøger, om der sker et naturligt ophør, fx i forbindelse med stigende alder.

3.4.1 Tilbagefaldsrate

Danmarks Statistik har udarbejdet en metode til at definere og beregne tilbagefald til kriminalitet (recidiv). Tilbagefald til kriminalitet belyser omfanget og arten af nye lovovertrædelser begået i en opfølgningsperiode på to år af personer, der er blevet løsladt fra afsoning eller har fået en fældende strafferetlig afgørelse i et kalenderår.

Figur 3.4.1 Tilbagefaldsrate: dømt for indbrud i beboelse

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

Figur 3.4.1 viser, at de fleste indbrudstyre falder tilbage til kriminalitet. Figuren tyder også på, at flere recidiverer, men tendensen er brudt for dem, der er dømt i 2020. Det betyder, at færre er faldet tilbage til kriminalitet i årene 2020, 2021 og 2022. Dette er præcis den periode, hvor der var ekstreme

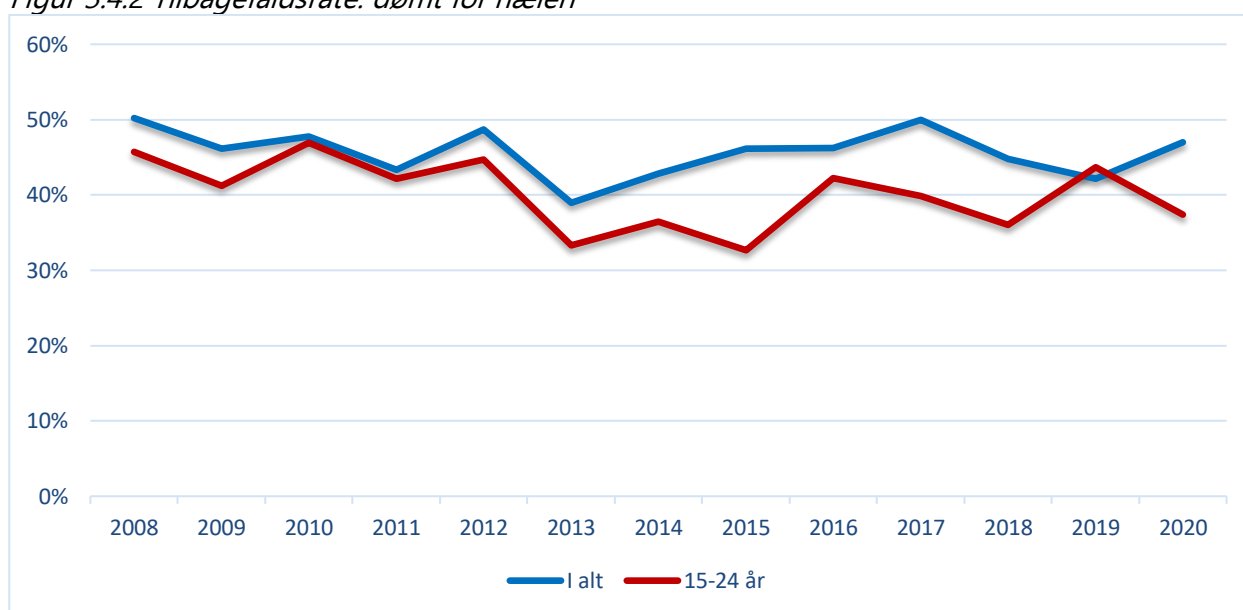
omstændigheder (COVID-19-lockdown), som førte til markant færre (indbruds)tyverier (Kruize & Kyvsgaard, 2022).

Det skal dog også bemærkes, at antallet af personer, der er dømt for indbrud i beboelse, falder med årene, og at der er tale om ret små tal i slutningen af perioden. Dermed er risikoen for tilfældige udsving betydelig.

Figur 3.4.1 viser også – lidt overraskende – at tilbagefaldet for 15-24-årige stort set er identisk med hele populationen. Det faktum, at de fleste personer ophører med kriminalitet, når de bliver ældre (Sweeten, Piquero & Steinberg, 2013), ses ikke i denne statistik.

Den samme figur er lavet for dem, der er dømt for hæleri (jf. figur 3.4.2). For det første kan det konstateres, at færre falder tilbage til kriminalitet sammenlignet med dem, der er dømt for indbrud i beboelse. Derudover kan vi se, at færre unge (15-24 år) falder tilbage i kriminalitet sammenlignet med hele populationen.

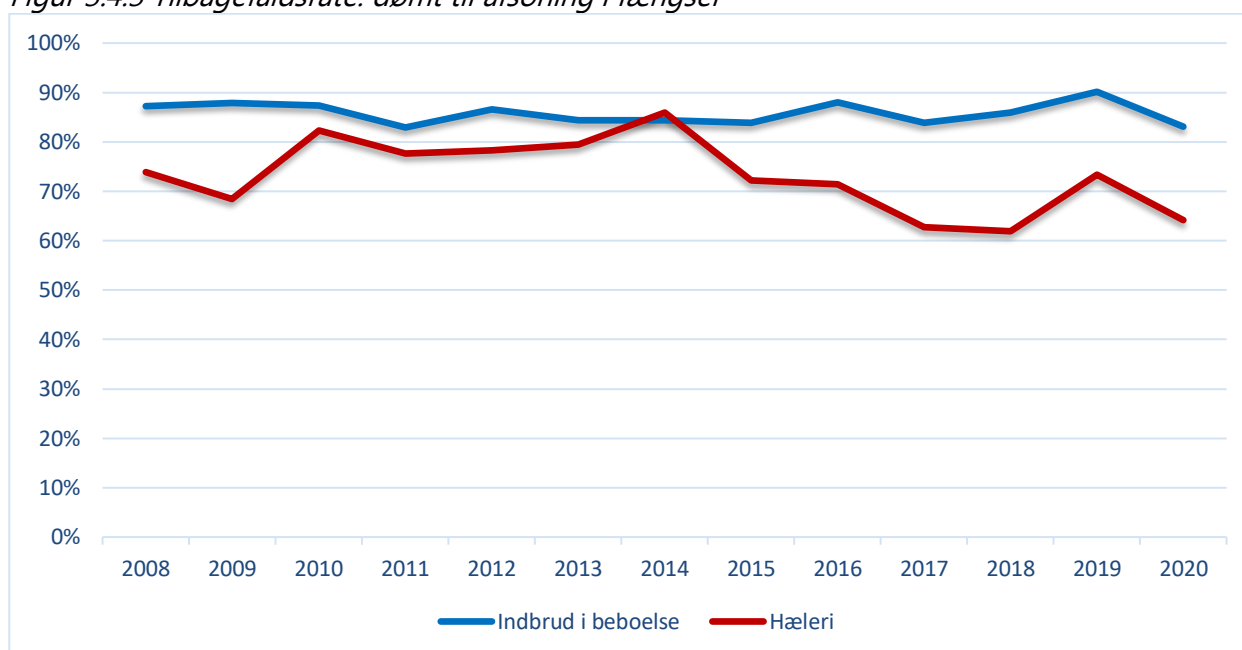
Figur 3.4.2 Tilbagefaldsrate: dømt for hæleri

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

Tilbagefaldsraten ligger på 70-80 pct. for dem, der er dømt for indbrud i beboelse i perioden 2008-2020, mens recidivprocenten for hælere ligger på 40-50 pct. Tilbagefaldsraten for dem, der er dømt til afsoning i fængsel, ligger på et endnu højere niveau (jf. figur 3.4.3).

Figur 3.4.3 Tilbagefaldsrate: dømt til afsoning i fængsel

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

3.4.2 Ophør

Ved at se på udviklingen af lovovertrædelser over tid har vi mulighed for at identificere, hvornår en person ophører med at begå ny kriminalitet. Vi følger her de årgange, som er beskrevet i afsnit 3.1. Der er taget udgangspunkt i sigtelser.

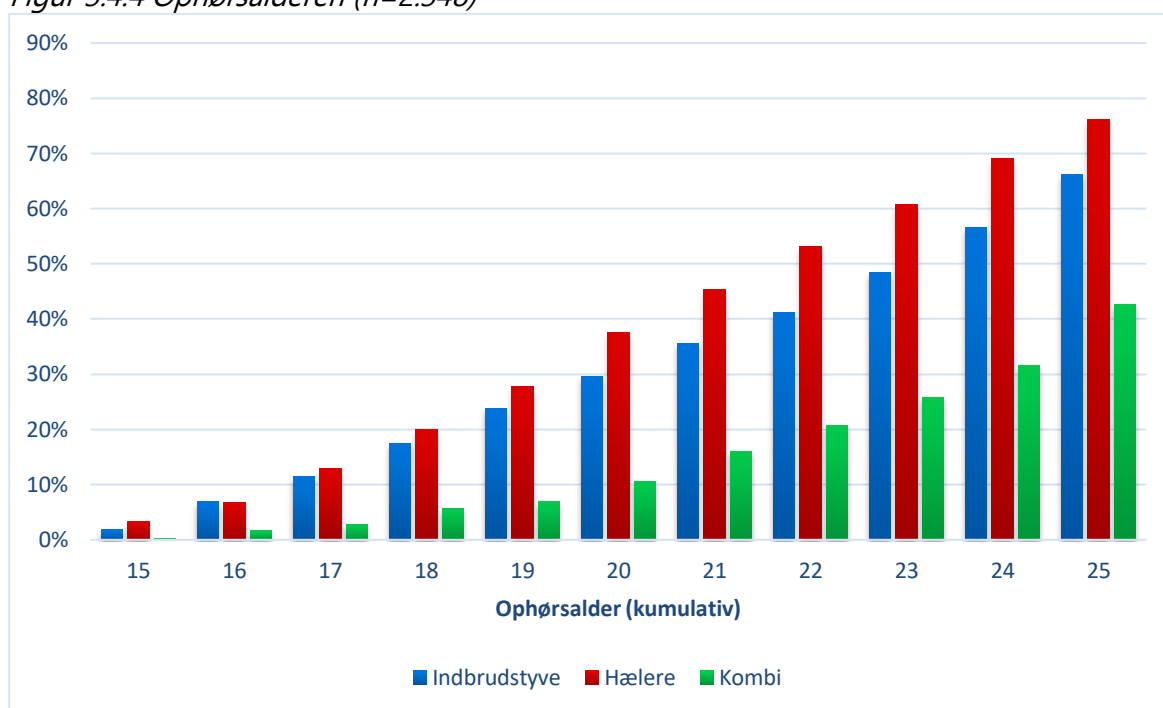
Det kan være, at en person er sigtet for en lovovertrædelse, men ikke bliver dømt for den. Alligevel har vi valgt at fokusere på sigtelser ud fra tanken om, at det giver et mere sikkert grundlag for at vurdere, om personen har sat et punktum for sin kriminelle løbebane.²²

Ophør med kriminalitet betyder her, at en person ikke er sigtet for flere straffelovsovertrædelser i en periode på mindst to år. Vi følger kohorten, mens de er i alderen fra 15 til og med 27 år. For at kunne være kriminalitetsfri i mindst to år kan en person, der får betegnelsen 'ophørt', højst være 25 år gammel.

Det viser sig, at 1.515 af de 2.348 personer (65 pct.), som vi følger, er ophørt med at begå straffelovskriminalitet, inden de fylder 25 år. Figur 3.4.4 viser, i hvilken alder de ophører med straffelovskriminalitet for de tre grupper. Figuren skal læses kumulativt. Det betyder, at det procenttal, der står ved 16 år, omfatter dem, der ophørte som 15- eller 16-årige, osv.

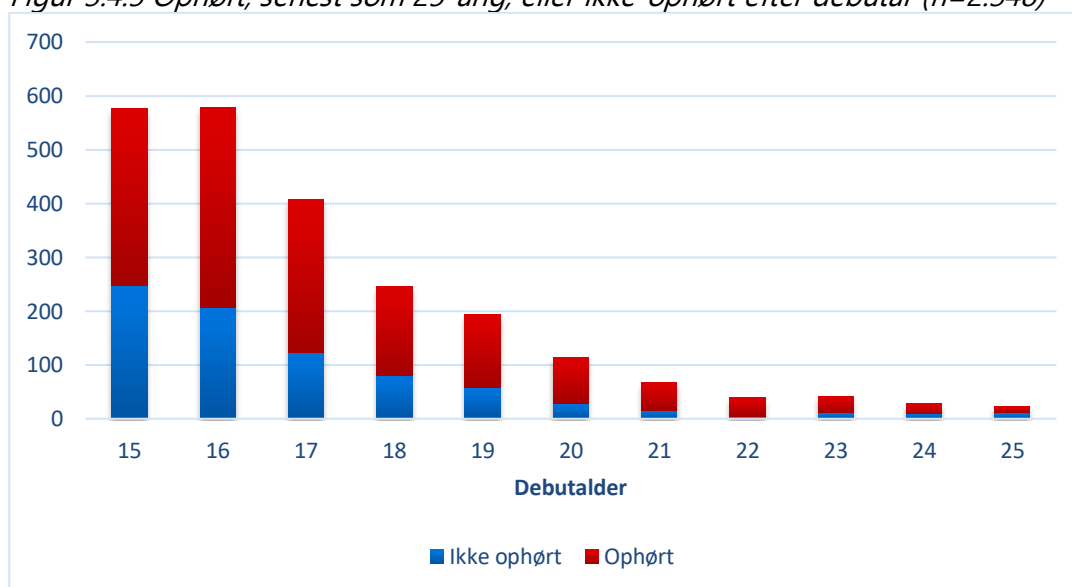
²² Det er heller ikke en garanti, for en person kan selvfølgelig stadig begå kriminalitet uden at blive sigtet for det.

Figur 3.4.4 Ophørsalderen (n=2.348)

Vi har tidligere set, at mange har deres straffelovsdebut, når de er mindreårige. Figur 3.4.5 bekræfter den ofte påviste kendsgerning, at jo tidligere de starter med kriminalitet, desto større er chancen for, at de udvikler en langvarig kriminel løbebane.

Figur 3.4.5 Ophørt, senest som 25-årig, eller ikke-ophørt efter debutår (n=2.348)

3.4.3 Mulige grunde for ophør

Ophør fra kriminalitet er et komplekst fænomen, der påvirkes af en kombination af individuelle, sociale og strukturelle faktorer. Nogle af de hyppigste årsager til, at en person stopper med at begå kriminalitet, inkluderer:

- Alder og modenhed: Mange individer ophører med kriminel adfærd, når de bliver ældre og opnår større modenhed. Denne naturlige udvikling kan føre til en ændring i prioriteringer og livsstil.
- Familieforhold: Stabile og støttende familieforhold kan have en positiv indflydelse på individers beslutning om at forlade kriminalitet. Omvendt kan dysfunktionelle familieforhold, såsom vold i hjemmet eller forældres kriminalitet, øge risikoen for fortsat kriminel adfærd.
- Sociale netværk: At distancere sig fra kriminelle miljøer og opbygge relationer med lovlydige individer kan reducere tilbøjeligheden til at begå kriminalitet.
- Beskæftigelse og uddannelse: Adgang til uddannelse og stabile jobmuligheder giver individer alternative veje og kan mindske behovet eller fristelsen til at begå kriminelle handlinger.
- Psykisk sundhed og misbrugsbehandling: Behandling af psykiske lidelser og misbrugsproblemer kan være afgørende for at bryde med en kriminel løbebane.
- Interventioner og støtteforanstaltninger: Tidlige og målrettede indsatser, såsom mentorordninger, rådgivning og sociale tjenester, kan støtte individer i at opgive kriminel adfærd.

Det er vigtigt at bemærke, at disse faktorer ofte interagerer, og at en tilgang, der adresserer flere af disse områder samtidigt, kan være mest effektiv i at støtte individer i deres proces med at ophøre med kriminalitet.

I afsnit 3.4.2 er beskrevet, at 65 pct. af de personer, som vi følger i deres udvikling, indtil de er 27 år gamle, er ophørt med at begå straffelovskriminalitet. Her vil vi se nærmere på, om der er en statistisk sammenhæng mellem ophør og en eller flere relevante variabler i vores datasæt. Vi har testet dette med en logistisk regressionsanalyse. Denne analyse besvarer spørgsmålet: Hvilke variabler har en statistisk signifikant betydning for ophør med at begå straffelovskriminalitet?

Tabel 3.4.1 giver en oversigt over de variabler, der er inddraget i denne analyse. Variablernes værdier svarer til situationen ved den sigtedes seneste sigtelse. Variableerne er gjort dichotome, hvilket vil sige, at de er opdelt i to svarkategorier. Tabellen viser svarkategorien. Vi forventer – med afsæt i tidligere forskning og teoretiske overvejelser – at svarkategorien bidrager positivt til ophør med straffelovskriminalitet. Det modsatte af svarkategorien er referencekategorien. Mand (køn), enlig (husstand) osv. fungerer som referencekategorier.

Tabellen viser, om variablen bidrager signifikant til ophør ($p < 0,05$). Hvis dette er tilfældet, beregnes odds ratio. Hvis odds ratio er større end 1, betyder det, at svarkategorien har en positiv effekt på ophør. Det betyder f.eks., at en person, der lever sammen med en partner, når vedkommende er fyldt 25 år, har 62 pct. større sandsynlighed for at være ophørt med at begå straffelovskriminalitet end en person, der bor alene.

Syv af de ni undersøgte variabler viser en signifikant sammenhæng med ophør ($p < 0,05$). Køn og oprindelse er ikke-signifikante. Seks af de syv signifikante variabler har en positiv sammenhæng med ophør. Det vil sige, at personer, der falder i svarkategorien, har en større sandsynlighed for at være ophørt. Et mindre antal sigtelser og færre fængselsophold er de variabler, der bidrager mest.

En variabel bidrager negativt, nemlig debutalder. Vi havde valgt 'voksen' som svarkategori ud fra antagelsen, at personer, der begynder deres kriminelle løbebane som mindreårige, oftere vil fortsætte med kriminalitet. At effekten viser sig at være omvendt, skyldes formentlig, at en del af dem, der er startet relativt sent, stadig er i gang med deres – mindre intense – kriminelle løbebane, når de er 25 år gamle.

Tabel 3.4.1 Variablernes betydning for ophør med straffelovskriminalitet

Variabel	Svarkategori	p-værdi	Odds ratio
Køn	Kvinde	0,34	
Oprindelse	Dansk	0,25	
Husstand	Samlevende	<0,001	1,62
Beskæftigelse	Ikke kontanthjælpsmodtager eller førtidspensionist	<0,001	1,51
Uddannelse	Ikke kun (delvis) folkeskole	<0,001	1,55
Misbrug	Ikke været i misbrugsbehandling	<0,001	1,63
Debutalder	Voksen (≥ 18 år)	<0,001	0,61
Antal sigtelser	Mindre end 6 straffelovsovertrædelser	<0,001	3,34
Fængsel	Højst 2 gang	<0,001	3,65

$\chi^2 = 576,3$, $df = 9$, $p < 0,001$, $R^2 = 0,31$ (Nagelkerke)²³

3.5 Specialisering

Chi og Bassok (1989) understreger, at ekspertise kræver gentagen praksis og læring i et specifikt domæne. Nee (2015) og Nee og Ward (2015) fremhæver, at gentagen engagement i kriminalitet udvikler kognitive skemaer og automatisk beslutningstagning. Cromwell et al. (1991) samt Wright og Decker (1994) fandt, at erfarne tyve navigerer i miljøer og vælger mål mere effektivt end uerfarne. DeLisi et al. (2011) og Nieuwbeerta et al. (2011) finder en højere grad af specialisering blandt ejendomsforbrydere, efterhånden som de bliver ældre.

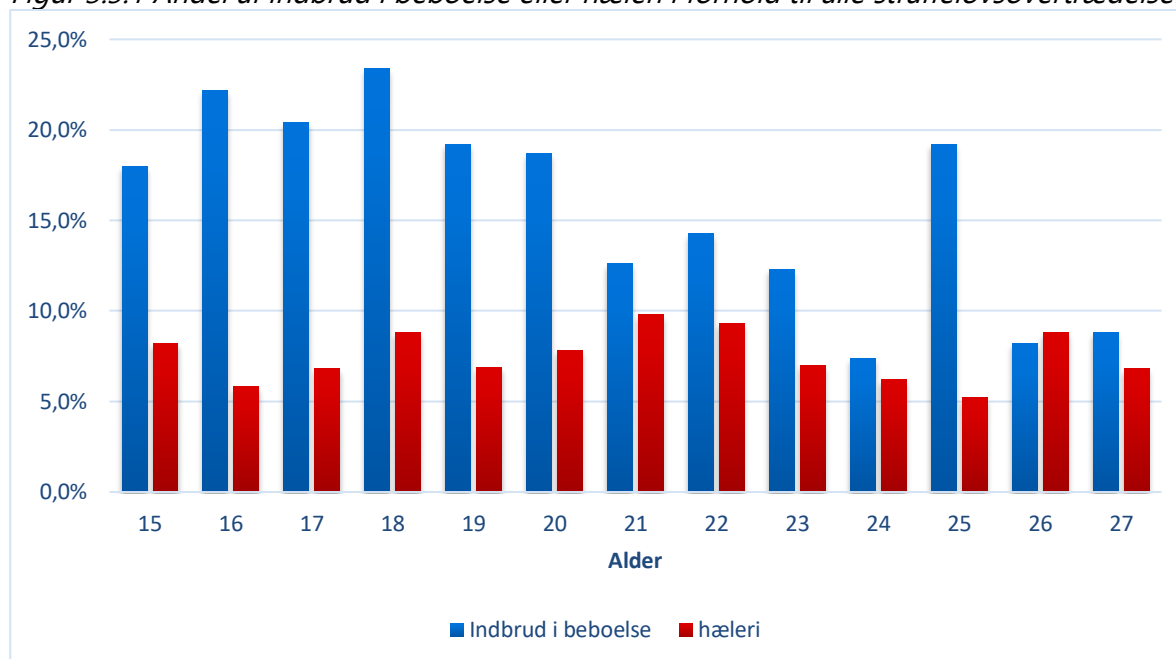
Specialisering kan undersøges for individer, men her ser vi på specialisering på gruppeniveau. Det har vi gjort ved at analysere andelen af indbrud i beboelse i forhold til alle straffelovsovertrædelser (for dem, der har begået mindst ét indbrud i beboelse), fra de er 15 år gamle og frem til, de er 27 år. Hvis de med årene specialiserer sig mere i indbrud i beboelse, vil andelen stige. Det samme har vi undersøgt i forhold til hæleri.

²³ Nagelkerke's R^2 er et pseudo R^2 -mål, der bruges i logistisk regression til at give en indikation af modellens forklaringskraft.

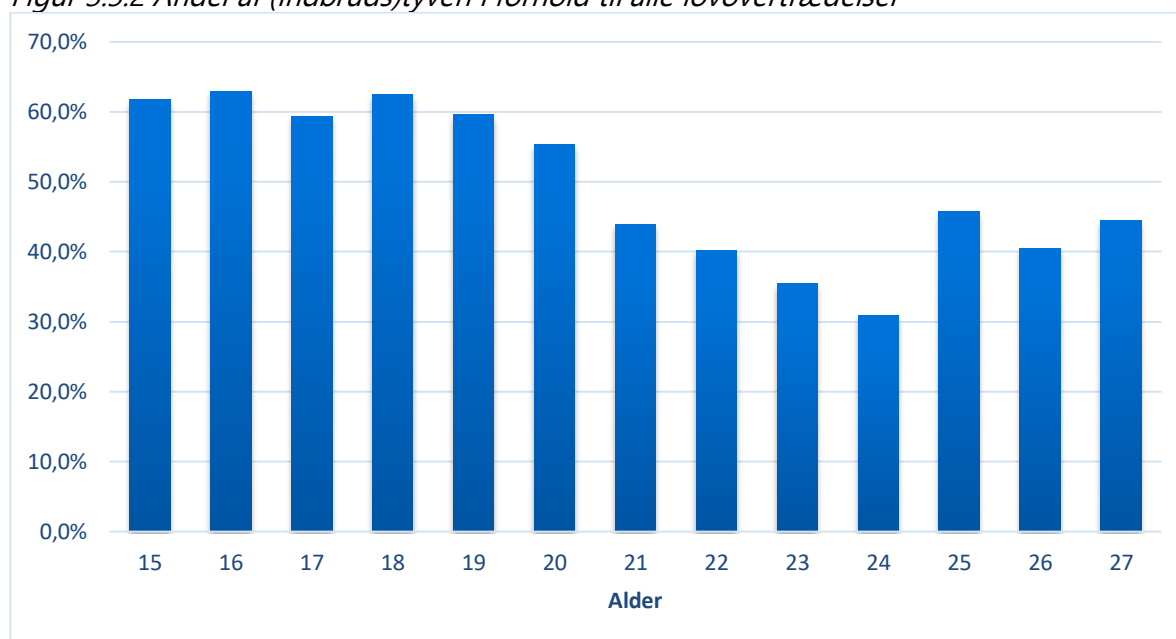
Figur 3.5.1 viser resultatet. Andelen af indbrud i beboelse falder med årene. Der er dog en bemærkelsesværdig outlier ved 25 år. Det kan forklares ved, at få personer har mange sigtelser for indbrud i beboelse. I forhold til hæleri bemærkes det, at andelen ligger på et lavere niveau end for indbrud i beboelse, men der er ikke tale om et fald. Når personerne når en alder på 26-27 år, er andelen af indbrud i beboelse og hæleri på samme niveau.

Det kan godt være, at enkelte personer har specialiseret sig i indbrud i beboelse eller hæleri, men det gælder ikke for størstedelen af gruppen. Tværtimod.

Figur 3.5.1 Andel af indbrud i beboelse eller hæleri i forhold til alle straffelovsovertrædelser

Figur 3.5.2 Andel af (indbruds)tyveri i forhold til alle lovovertrædelser

Vi har også undersøgt, hvordan andelen af (indbruds)tyveri udvikler sig med alderen. Figur 3.5.2 viser, at niveauet ligger på ca. 60 pct. i teenageårene og efterfølgende falder til det halve frem mod 24-årsalderen. Fra 25 år og frem ligger niveauet dog lidt højere igen. Dette skal måske ses i lyset af, at flere siger farvel til et liv med kriminalitet, når de nærmer sig den anden halvdel af tyverne, og at dem, der persisterer, igen i højere grad begår (indbruds)tyveri.

4 Netværksanalyse

I dette kapitel fokuserer vi på de netværk, som en del af indbrudstyvene og hælerne opererer inden for. Vi kortlægger et netværk på baggrund af medgerningspersonskab. Datasættet indeholder variabelen journalnummer, og hvis to eller flere sigtede er knyttet til det samme journalnummer, betragter vi dem som medgerningspersoner. Dette er naturligvis ikke en fuldstændig dækkende operationalisering, da det er let at forestille sig, at der kan være medgerningspersoner, som ikke er blevet identificeret som sigtede. Det er også muligt, at en eller flere sigtede er uskyldige.

4.1 Solo- versus netværkssigtede

I perioden fra 2008 til og med 2022 er 24.190 personer blevet registreret som sigtede for en strafbar handling. Disse personer er, som tidligere forklaret i denne rapport, udvalgt på baggrund af det forhold, at de mindst én gang i denne periode er blevet registreret som sigtet for enten et boligindbrud eller et hæleriforhold. Ud af de 24.190 personer er 15.777 involveret i mindst én sag med medsigtede. Disse personer er medtaget i netværksanalysen. De resterende 8.613 personer betegnes som solosigtede. Der er flere forskelle mellem gruppen af solo-sigtede og gruppen af netværkssigtede.

Disse forskelle fremgår af tabel 4.1.1, som viser, at solo-sigtede forholdsvis oftere er kvinder, lidt yngre, sjældnere har været i behandling for stofmisbrug og oftere er etnisk danske. Endelig er der forholdsvis langt flere hælere blandt de solo-sigtede end indbrudstyre.

Tabel 4.1.1 Forskelle mellem solo- og netværkssigtede.

	<i>Solosigtede (n=8.613)</i>	<i>Netværkssigtede (n=15.577)</i>
Kvindernes andel	14 %	9 %
Fødselsår ≤ 1970	8 %	14 %
Fødselsår 1971-1980	16 %	18 %
Fødselsår 1981-1990	36 %	33 %
Fødselsår 1991-2000	38 %	32 %
Fødselsår ≥ 2001	2 %	3 %
Stofmisbrugsbehandling	22 %	40 %
Dansker	68 %	55 %
Indvandrer	14 %	12 %
Efterkommer	5 %	11 %
Udlænding	13 %	22 %
Sigtet for indbrud i beboelse	35 %	68 %
Sigtet for hæleri	69 %	41 %
Sigtet for flere end 10 forhold	34 %	68 %

Som omtalt i kapitel 2 har mange af de 24.190 personer en række andre lovovertrædelser på deres samvittighed, og alle sager, hvor de er blevet registreret som sigtede i den nævnte periode, er medtaget i datasættet. I alt er de 648.906 gange blevet registreret som sigtede perioden 2008–2022.

Tabel 4.1.2 giver et overblik over, hvilken type kriminalitet disse personer er sigtet for, og hvor mange af disse sager der involverer to eller flere sigtede. Tabellen viser også, hvor mange sigtede der i gennemsnit er per sag, når der er tale om flere sigtede. Som det fremgår af tabellen, er der kun registreret medsigtede i 8 pct. af sigtelser i vores datasæt. Denne andel er dog markant højere ved ejendomsforbrydelser generelt og ved indbrud specifikt. Inden for indbrudsområdet bliver boligindbrud relativt ofte begået i fællesskab. Ved hver tredje boligindbrud er der registreret to eller flere personer som sigtede. For hæleriforhold er denne andel betydeligt lavere (12,1 %).²⁴

Tabel 4.1.2 Antallet og andelen af sigtelser med mindst to sigtede (2008-2022).

Tabel 4.1.2: Antallet og andelen af sigtelser med mindst to sigtede (2000-2022).

Forbrydelse	N	Mindst to sigtede		Gennemsnitlig antal af personer pr. forhold
		Antal	Pct.	
Straffeloven				
Tyveri	118.547	13.947	11,8 %	2,26
Indbrud i beboelse	37.158	12.780	34,4 %	2,54
Indbrud i erhverv	17.954	4.001	22,3 %	2,28
Indbrud fritidshjem	6.929	1.773	25,6 %	2,19
Hæleri	20.446	2.476	12,1 %	2,37
Ejendom i øvrigt	70.216	8.571	12,2 %	2,33
Hærværk	10.221	707	6,9 %	2,19
Sædelighed	2.225	35	1,6 %	2,20
Vold	40.269	2.728	6,8 %	2,38
Mod staten	19.049	1.179	6,2 %	2,34
Narkotika	4.968	895	18,0 %	2,47
Særlove				
EUF	75.648	1.043	1,4 %	2,14
Færdsel	170.517	338	0,2 %	2,02
Våben	28.938	555	1,9 %	2,30
Udlændinge	1.405	11	0,8 %	2,00
I øvrigt	24.416	135	0,6 %	2,38
I alt	648.906	51.174	7,9 %	2,36

²⁴ Det er ikke overraskende, at der identificeres flere medsigtede i forbindelse med indbrud end ved andre kriminalitetstyper. Dette kan tilskrives datasættets afgrænsning, idet det udelukkende omfatter personer, der i perioden 2008-2022 er blevet sigtet for indbrud i beboelse eller for hæleri. Såfremt en person eksempelvis har været medsigtet i en voldssag, men ikke samtidig har været sigtet for indbrud i beboelse eller hæleri, vil vedkommende ikke fremgå af datasættet. Det indebærer, at antallet af medsigtede i sådanne sager forbliver uoplyst i analysen.

4.2 Social netværksanalyse ved medgerningspersoner

Social netværksanalyse (SNA) er en udbredt metode til at undersøge medgerningsskab i en bredere social og strukturel kontekst (Wasserman & Faust, 1994). Ved at betragte medgerningspersoner som knudepunkter (noder) og deres fælles involvering i strafbare forhold som forbindelser (edges), kan der konstrueres netværk, der synliggør mønstre af samarbejde. SNA anvender en række matematiske og grafteoretiske modeller, der gør det muligt at analysere netværket på tre niveauer: makroniveau (den overordnede netværksstruktur), mesoniveau (opdeling i undergrupper og sociale lag) og mikroniveau (de enkelte noders position og indflydelse i netværket) (Scott, 2017).

Ved at kombinere resultaterne fra disse tre niveauer kan netværkets karakteristika systematisk beskrives og sammenlignes med andre netværk. Det muliggør en vurdering af, i hvilken grad netværket er vedvarende, hvorvidt det er afhængigt af enkelte centrale aktører, samt hvordan stærke og svage forbindelser fordeler sig i strukturen (Granovetter, 1973). Ved at afdække sådanne mønstre opnås en dybere forståelse af kriminalitetsfænomenets karakter og organiseringsgrad.

Formålet med den foreliggende analyse er således at besvare følgende forskningsspørgsmål: I hvilken grad er der tale om netværk af gerningspersoner involveret i indbrud og hæleri i Danmark?

4.3 Resultater af SNA på datasættet

Netværksanalysen er baseret på 15.577 personer, som i netværkstermer betragtes som knudepunkter (noder). Disse personer er forbundet gennem registrerede strafbare forhold, hvor de optræder som medsigtede. Det resulterer i, at der i alt er 29.025 forbindelser (edges) mellem de implicerede individer.

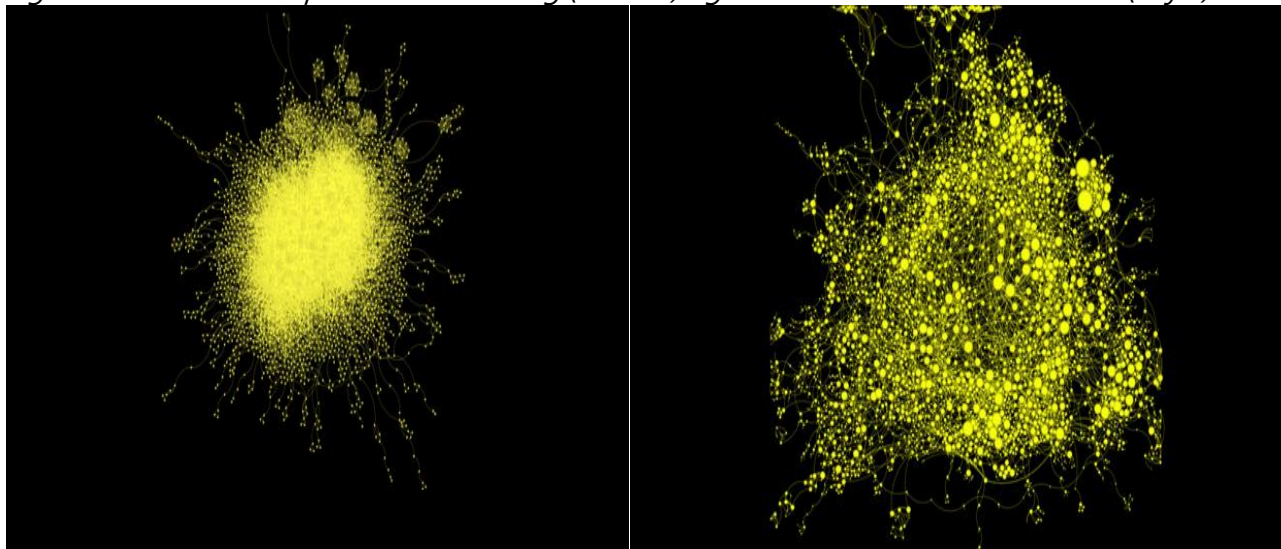
Der er identificeret 1.823 separate netværk (komponenter). I teorien kan et netværk bestå af blot to personer, som kun er forbundet gennem ét strafbart forhold og ikke har relation til øvrige personer i datasættet. Udover en række mindre komponenter indeholder datasættet ét meget stort netværk (se Figur 4.3.1), som omfatter 10.824 personer og 25.006 forbindelser. Flere af disse personer deltager kun i netværket gennem en enkelt forbindelse og/eller én sag. Det vurderes som usandsynligt, at sådanne aktører – ud over deres involvering i den konkrete hændelse – har potentiel fremtidig indflydelse på netværket.

Da en vis fremadrettet påvirkningskraft må anses for nødvendig for at tale om et højere organiseringsniveau (Morselli, 2009), er der indført et skærpet kriterium for, hvornår en person betragtes som relevant netværksdeltager. Alle endepunkter (personer med kun én forbindelse) samt aktører, der udelukkende er forbundet via ét strafbart forhold, er blevet udeladt fra analysen.

Det afgrænsede netværk består herefter af 4.685 personer og 8.362 forbindelser mellem medsigtede, som hver især har mindst to forbindelser til andre og har været involveret i mindst to strafbare forhold. Dette netværk danner grundlaget for den videre analyse, hvor vi søger at afdække, om der eksisterer et organiseret netværk med strukturel sammenhæng – og i givet fald, hvilken

organisierungsgrad dette netværk har. I de følgende afsnit analyseres netværket på makro-, meso- og mikroniveau for at give en samlet vurdering af graden af organisation (se afsnit 4.4).

Figur 4.3.1 Største komponent: fuld visning (venstre) og med minimum to forbindelser (højre).

Tabel 4.3.1 Oversigt over netværksdata og afgrænsning.

	#aktører	#edges	#komp	tæthed	grad	DMT	klynge	sti
Hele datasættet	15.577	29.025	1.823					
Største netværk	10.824	24.869	1					
Afgrænset	4.682	8.341	1	0,001	3,57	29	0,44	10,13

4.4 Analyse af netværket på makro-, meso- og mikroniveau

I dette afsnit analyseres netværket på tre niveauer: makro-, meso- og mikroniveau. På makroniveau betragtes netværket som en samlet helhed, på mesoniveau fokuseres der på delnetværk og undergrupper, mens der på mikroniveau analyseres på de enkelte aktørers position og rolle i netværket (Wasserman & Faust, 1994; Scott, 2017).

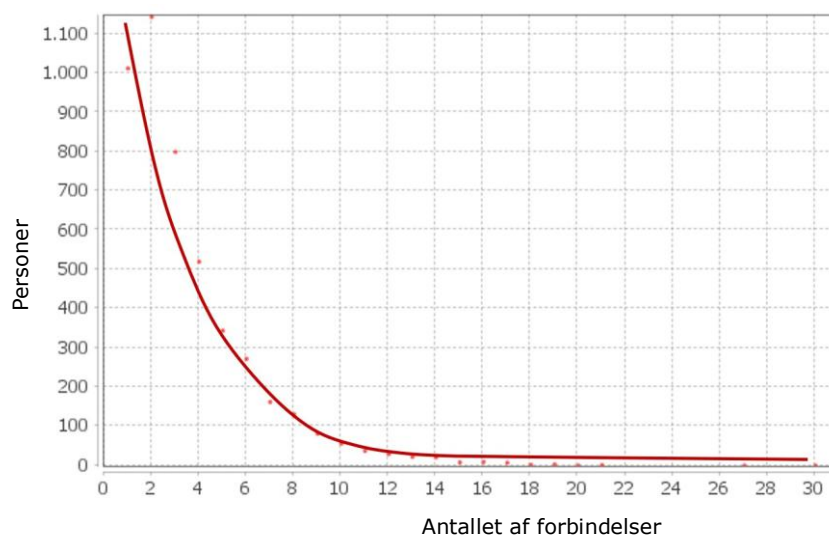
4.4.1 Makroniveau

Tabel 4.3.1 viser, at netværket har en relativt høj klyngekoefficient (0,44) og lav tæthed (0,001). Dette indikerer, at netværket består af stærke lokale klynger. Den gennemsnitlige afstand på 10 trin mellem aktører i et netværk med 4.682 personer antyder, at afstanden mellem aktører er kort, til trods for netværkets store omfang. Med blot 8.341 forbindelser og lav tæthed er der relativt få forbindelser mellem medsigtede sammenlignet med et maksimalt forbundet netværk. Netværket opfylder således karakteristika for et såkaldt *small world*-netværk (Watts & Strogatz, 1998), hvor høj lokal tæthed kombineres med korte globale afstande.

Graden af centralisering i netværket kan analyseres gennem den såkaldte gradfordeling. I social netværksanalyse betegner "grad" (degree) antallet af direkte forbindelser en aktør har til andre aktører i netværket. Aktører med mange forbindelser placerer sig typisk centralt og har større potentiel indflydelse på netværkets dynamik, da de har øget adgang til information, ressourcer og kontrol (Barabási, 2002).

Ved at sammenligne antallet af direkte forbindelser med antallet af aktører, der har netop dette antal forbindelser, fremkommer gradfordelingen (se figur 4.4.1). Denne viser, at langt de fleste aktører har 1–2 forbindelser, mens et mindre antal har 12 eller flere. Et sådant mønster er karakteristisk for skaleringsfrie netværk (*scale-free networks*), hvor få aktører – de såkaldte *hubs* – spiller en uforholdsmæssigt stor rolle i netværkets struktur (Barabási & Albert, 1999).

Figur 4.4.1 Antallet af forbindelser.

Denne skaleringsfrihed har konsekvenser for netværkets modstandsdygtighed. Det kan opretholde sin funktionalitet ved tilfældige bortfald af aktører (f.eks. ved anholdelser), idet det primært er perifer aktører, der berøres. Til gengæld er skaleringsfrie netværk mere sårbare over for målrettede indgreb mod *hubs*, da deres fjernelse kan føre til fragmentering af netværket (Albert, Jeong & Barabási, 2000).

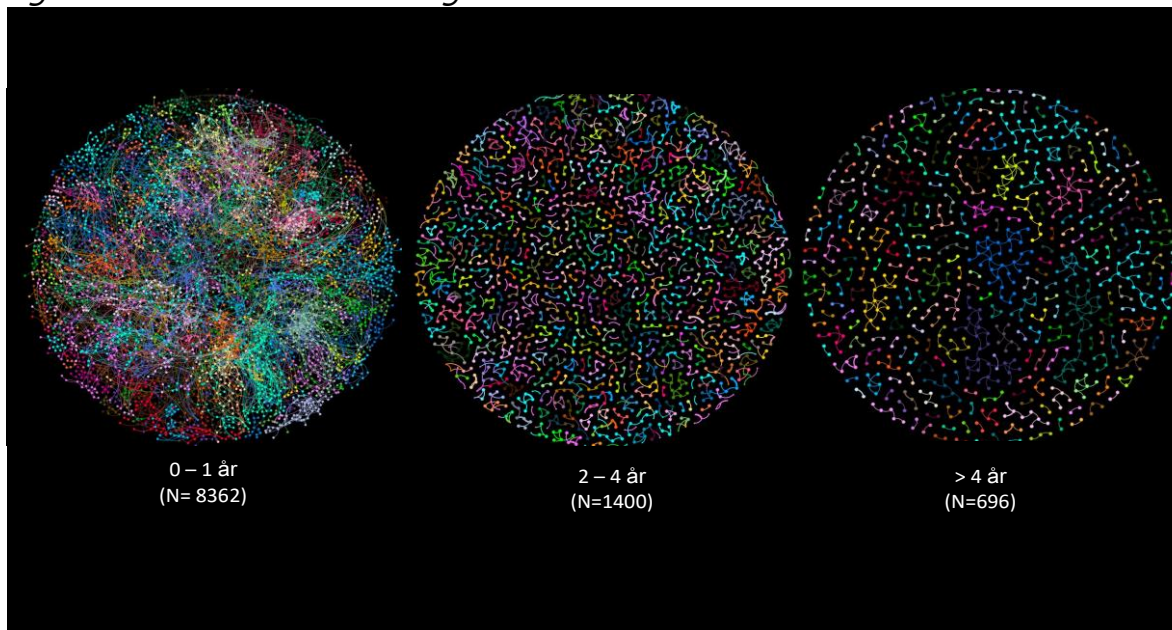
Selvom netværket udviser skaleringsfrie karakteristika, bør afhængigheden af disse *hubs* nuanceres. Forskellen i gradscore mellem *hubs* og øvrige aktører er relativt beskeden sammenlignet med andre kriminelle netværk med lignende struktur (Duijn, Kashirin & Slood, 2014). Det antyder, at selvom *hubs* spiller en vigtig rolle, afhænger netværkets sammenhængskraft ikke udelukkende af dem. I afsnit 4.4.3 undersøges deres profiler nærmere.

Det er dog ikke alene aktørers position, der afgør deres betydning. Relationernes styrke spiller også en væsentlig rolle. Jo stærkere og mere vedvarende forbindelser, desto større potentiale for koordinering og indflydelse (Granovetter, 1973). En indikator for relationernes styrke er deres varighed.

En analyse af relationernes varighed viser, at kun få forbindelser er stabile over tid. Figur 4.4.2 viser, at blot 696 forbindelser har været længere end fire år, mens 6.245 forbindelser har haft en varighed på under ét år. Det antyder, at størstedelen af samarbejdet i netværket er præget af opportunisme og kortvarig koordinering.

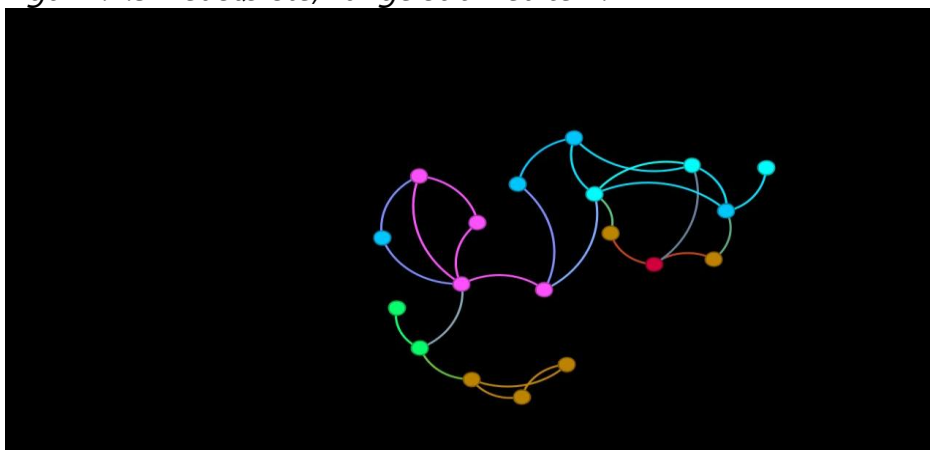
Det bør dog bemærkes, at mørketal i registreringen af kriminelle handlinger kan føre til en undervurdering af relationernes faktiske varighed. Varighed er operationaliseret som antallet af år mellem første og sidste registrerede fælles hændelse. Hvis efterfølgende samarbejde ikke er registreret, undervurderes relationens levetid.

Figur 4.4.2 Forbindelsernes varighed.

For at vurdere graden af organiseret samarbejde er det særligt de varige forbindelser på fire år eller mere, der er relevante. I det overordnede netværk kan der identificeres enkelte mindre netværk, som består af sådanne relationer. Det største af disse er illustreret i figur 4.4.3.

Figur 4.4.3 Det største, varige sub-netværk.

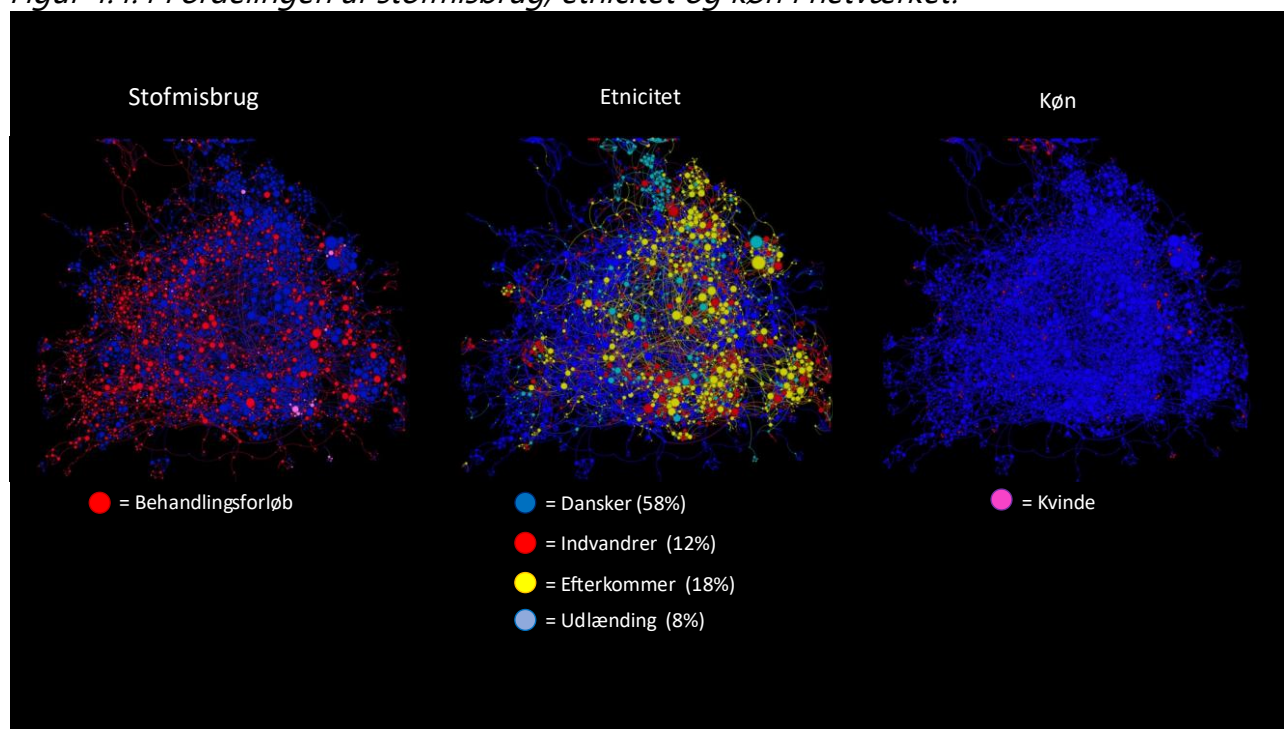

På trods af en forventning om homogenitet i langvarige relationer, er dette sub-netværk præget af betydelig etnisk diversitet (hver farve repræsenterer en nationalitet). Det peger på, at relationerne næppe primært er familiebaserede, men snarere opstår i fællesskaber såsom boligområder, sportsklubber eller fængsler. Dette understøtter forestillingen om, at det overordnede netværk primært består af en social pulje af medgerningspersoner, der let etablerer midlertidige forbindelser i mødet med gunstige kriminelle muligheder.

Denne hypotese underbygges yderligere af figur 4.4.4, der viser, at en betydelig andel af de sigtede har været i behandling for stofmisbrug (se også tabel 4.1.1). Narkotikarelateret kriminalitet er ofte opportunistisk og kan forklare de korte samarbejdsrelationer (Felson, 2003). Stofmisbrug forekommer både i netværkets periferi og kerne, hvilket tyder på, at afhængighed er en central drivkraft – ikke blot blandt marginaliserede aktører, men også blandt mere centralt placerede *hubs*.

Det samme gør sig gældende for etnisk baggrund: både etniske danskere, indvandrere og udlændinge findes i netværkets periferi såvel som dets kerne.

Figur 4.4.4 Fordelingen af stofmisbrug, etnicitet og køn i netværket.

Indbrudstyvenes positioner i forhold til hælere i netværket

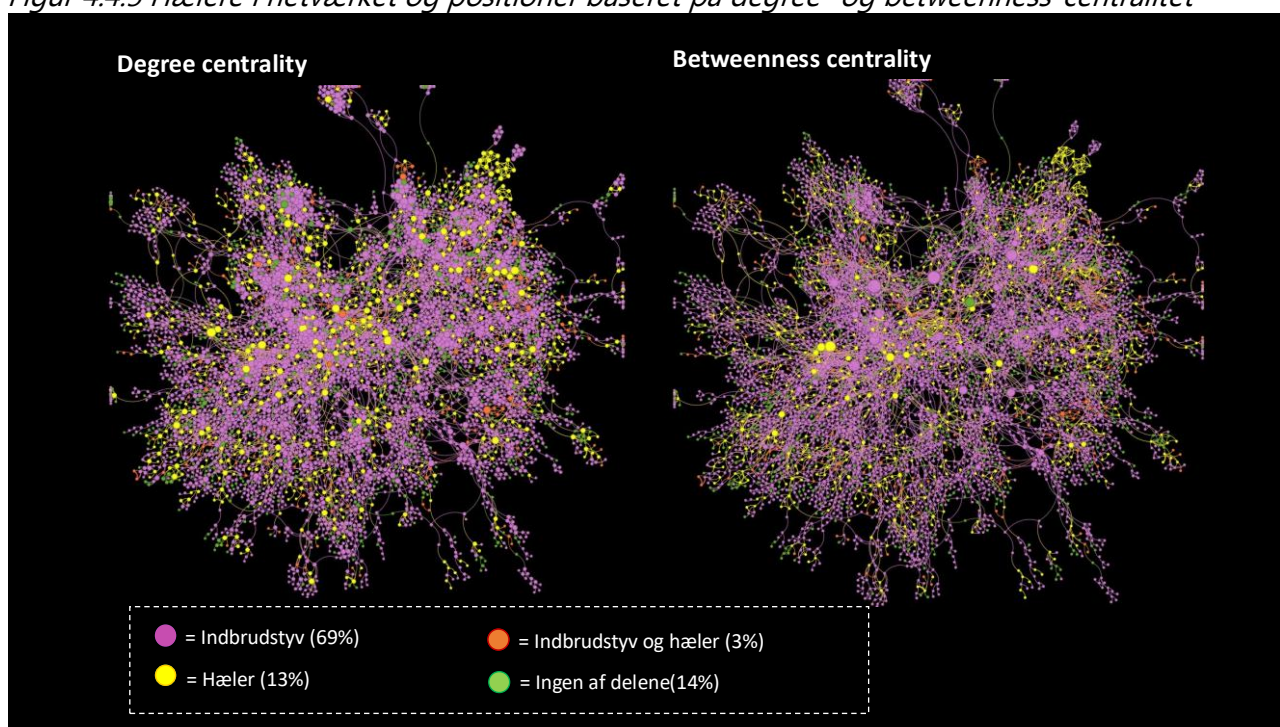
Alle personer i det analyserede netværk er i perioden 2008-2022 blevet identificeret som sigtede for en eller flere indbrud og/eller hælereforsøg. Det er imidlertid ikke alle sigtede, der er registreret som aktive i disse lovovertrædelser i samarbejde med andre. På denne baggrund er personer i netværket blevet inddelt i følgende fire kategorier: 1) Indbrudstyre, 2) Indbrudstyre og hælere, 3) Hælere, og 4) Ingen af delene.

Indbrudstyve har i den kriminelle proces behov for hælere til at omsætte det stjålne gods. Disse hælere kan fungere som forbindelsesled mellem indbrudstyven og den endelige forbruger, eller de kan selv være slutbrugere af tyvekosterne (jf. Kruize, 2024). På denne baggrund opstilles hypotesen, at indbrudstyve og hælere er forbundne i netværket, og at hælere enten indtager en central position som bindeled eller en perifer position som slutbrugere.

Knuderne i figur 4.4.5 er farvekodede efter de fire nævnte kategorier, og knudernes størrelse repræsenterer aktørernes score for henholdsvis degree-centralitet og betweenness-centralitet. De største knuder repræsenterer således de aktører, som indtager de mest centrale eller strategiske positioner i netværket.

Analysen viser, at hælere er bredt spredt i netværket – både i dets centrale dele og i periferien. Enkelte hælere indtager endvidere positioner som netværkshubs eller brobyggere, hvilket understøtter hypotesen om, at disse hælere spiller en nøglerolle i afsætningen af tyvekoster fra flere indbrudstyve. Samtidig findes der dog også mange hælere i netværkets yderområder, hvilket – i tråd med hypotesen – kan indikere, at de fungerer som slutbrugere.

Figur 4.4.5 Hælere i netværket og positioner baseret på degree- og betweenness-centralitet

4.4.2 Mesoniveau

Sub-netværk kan identificeres ved hjælp af den statistiske inferens-algoritme udviklet af Zhang og Peixoto (2020). Metoden bygger på antagelsen om, at netværk består af skjulte grupper, hvor personer oftere er i kontakt med hinanden. På baggrund af netværkets observerede struktur estimerer modellen sandsynligheden for, at aktører inden for samme gruppe – eller på tværs af grupper –

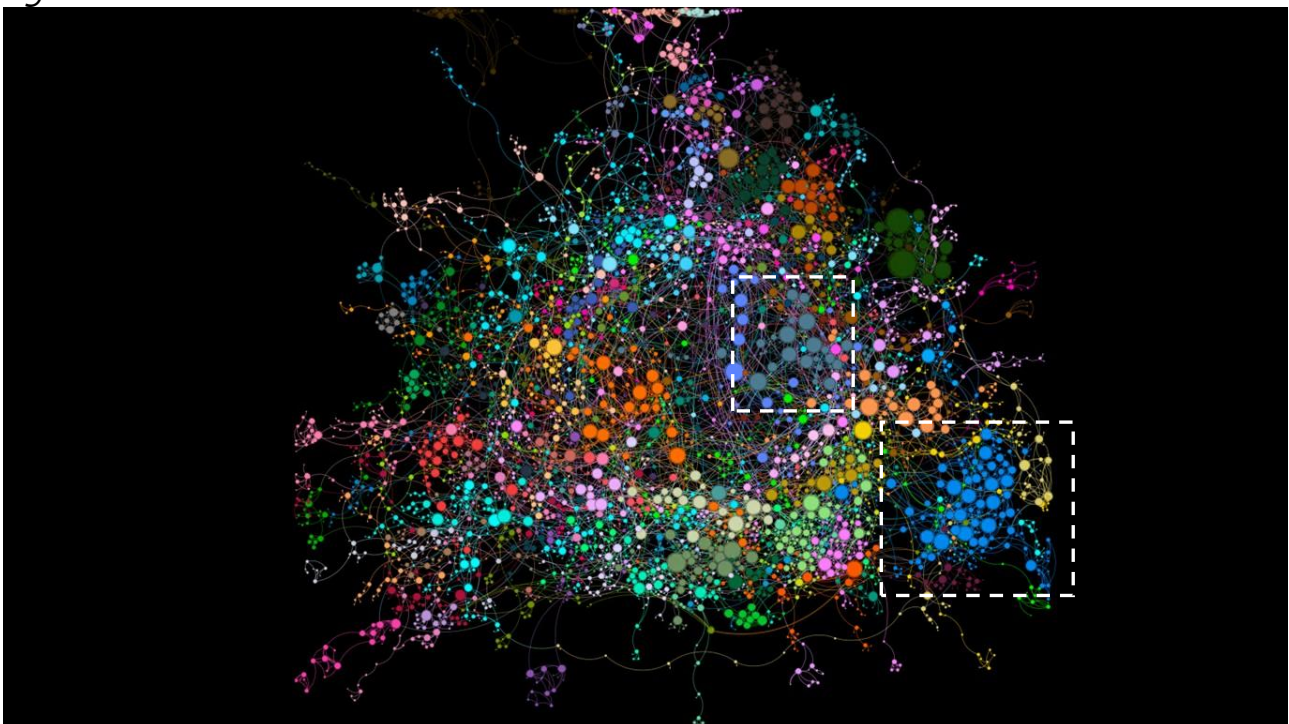
møder hinanden. Algoritmen beregner herefter, hvor sandsynligt det er, at det observerede netværk kunne være opstået ud fra denne gruppering. Forskellene mellem den forventede og den faktisk observerede interaktion anvendes til at identificere den mest sandsynlige opdeling af aktørerne i undergrupper (Peixoto, 2014).

Modellen arbejder med en pålidelighedsværdi for hver mulig gruppering og vælger den fordeling, der er statistisk mest robust. Statistisk inferens anses i dag for at være en af de mest valide metoder til identifikation af strukturelle undergrupper i social netværksanalyse (Fortunato & Hric, 2016). Ved anvendelse af denne metode opdeles netværket i 43 sub-netværk (se figur 4.4.6).

Deltagerne i hver identificeret undergruppe er tildelt en specifik farve i visualiseringen. Dette gør det muligt visuelt at identificere forbindelser og afgrænsninger mellem grupper. Det fremgår, at deltagerne inden for de enkelte grupper deler mange interne relationer, mens forbindelser til andre undergrupper – især i periferien – ofte afhænger af enkelte broaktører. I netværkets kerne findes der derimod langt flere tværgående forbindelser, hvilket indikerer en højere grad af interaktion og potentiel krydsbestøvning mellem grupperne.

Det forholdsvis høje antal sub-netværk understøtter tidligere observationer af, at netværket udviser karakteristika for et *small world*-netværk (Watts & Strogatz, 1998), hvor lokal klustering kombineres med kort global afstand.

Figur 4.4.6 Sub-netværk i det store netværk.

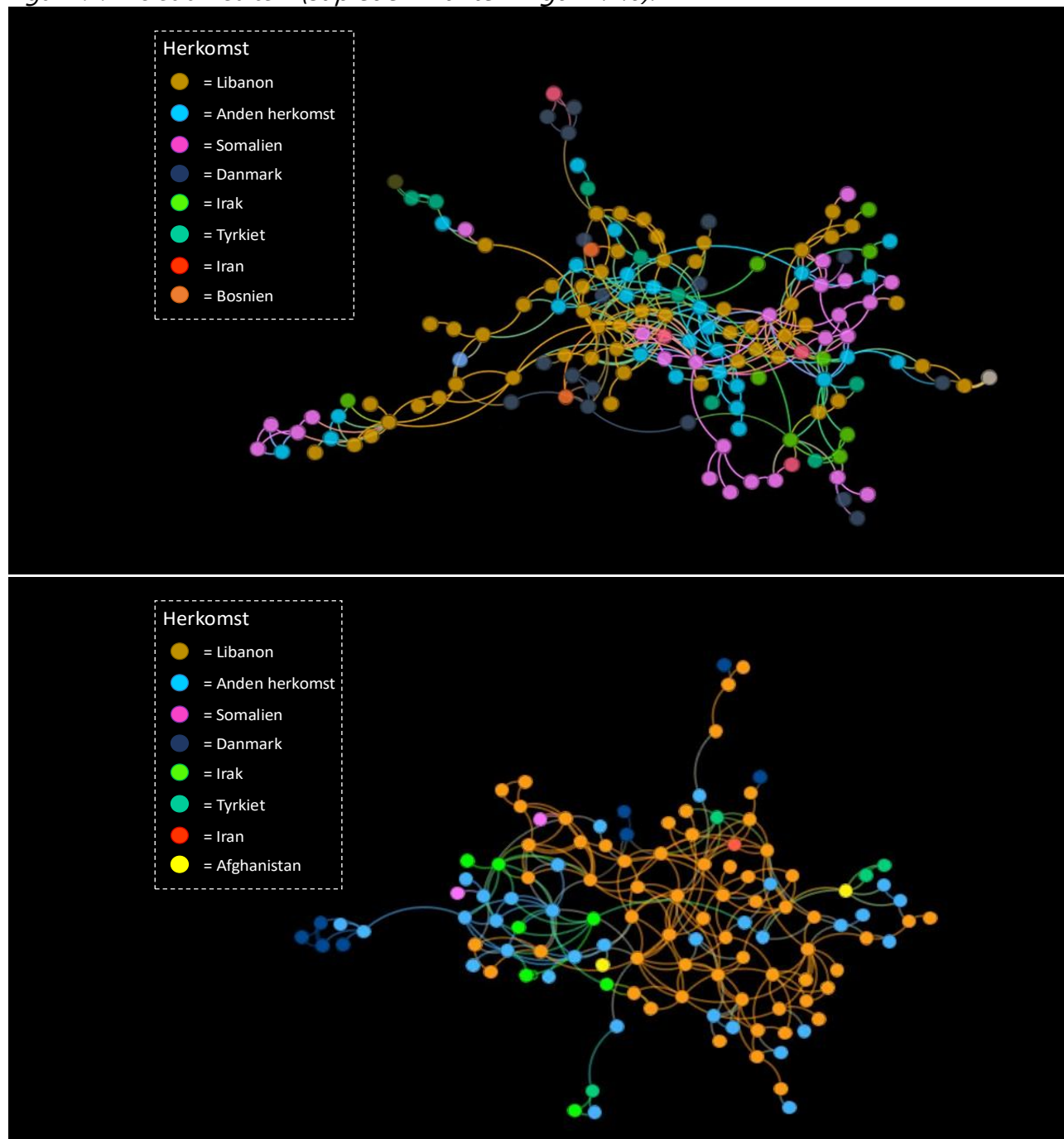

Betydningen af de tæt forbundne sub-netværk ligger i deres funktion som distributionskanaler for information, færdigheder og viden. Nye muligheder eller metoder – f.eks. information om attraktive

boligområder med lav risiko for opdagelse eller effektive fremgangsmåder ved indbrud – kan spredes hurtigt mellem sub-netværkene, især via de centrale broktører.

En nærmere analyse af de to største sub-netværk (markeret som stiplede firkanter i figur 4.4.6) viser netværkets komplekse socialt-kulturelle sammensætning. Det fremgår, at etniske danskere, indvandrere og udlændinge optræder side om side i undernetværkene, hvilket antyder en høj grad af etnisk integration på mesoniveau.

Figur 4.4.7 To sub-netværk (stiplede firkanter i figur 4.4.6).

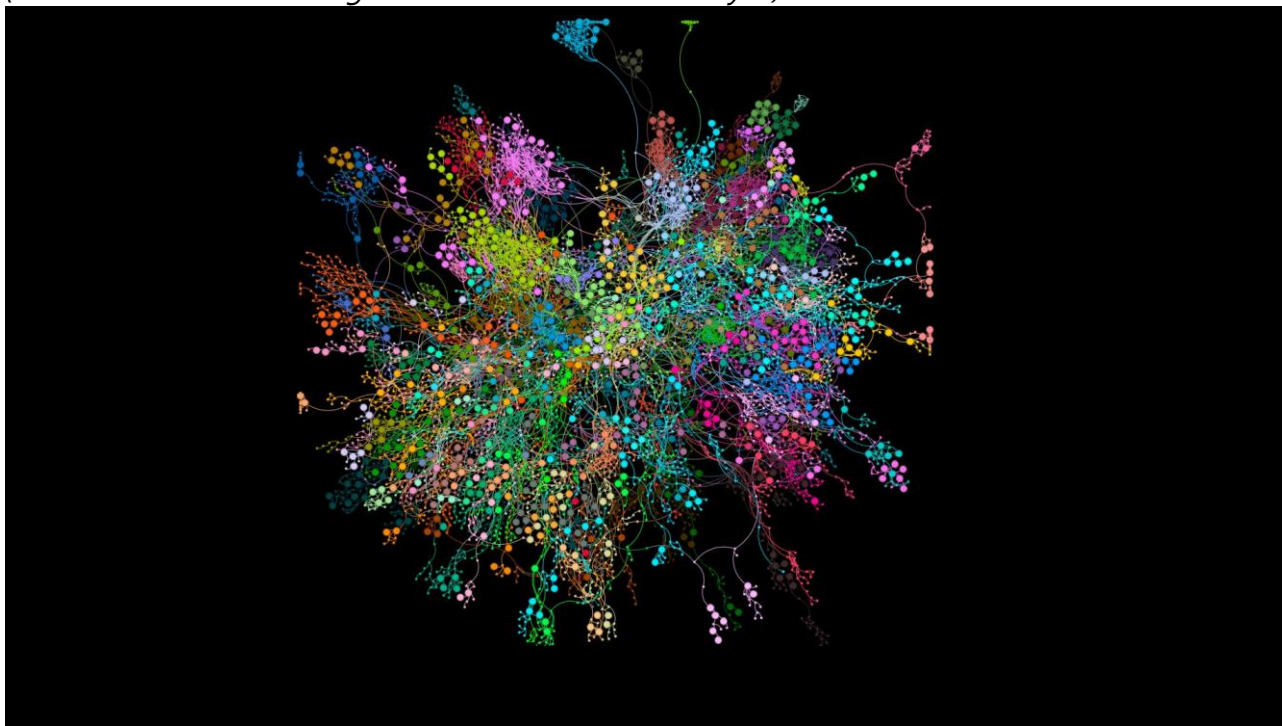

Placeringen af hælere i subnetværkene

Vi har ligeledes undersøgt, hvor hælerne er lokaliseret i subnetværkene. I figur 4.4.8 er hælerne visualiseret ved hjælp af de større knuder. Figuren viser, at hælere er repræsenteret i langt de fleste af de undergrupper, der består af indbrudstyve (markeret med mindre knuder). Dette indikerer en vis grad af selvforsyning inden for de enkelte subgrupper, hvilket reducerer deres afhængighed af andre subgrupper eller af centrale hubs og brobyggere, når det gælder afsætningen af tyvekoster fra indbrud.

Denne observation understøtter hypotesen om, at der er tale om et small world-netværk, karakteriseret ved ét samlet økosystem bestående af løst forbundne, lokalt selvforsynende klynger (jf. Watts & Strogatz, 1998).

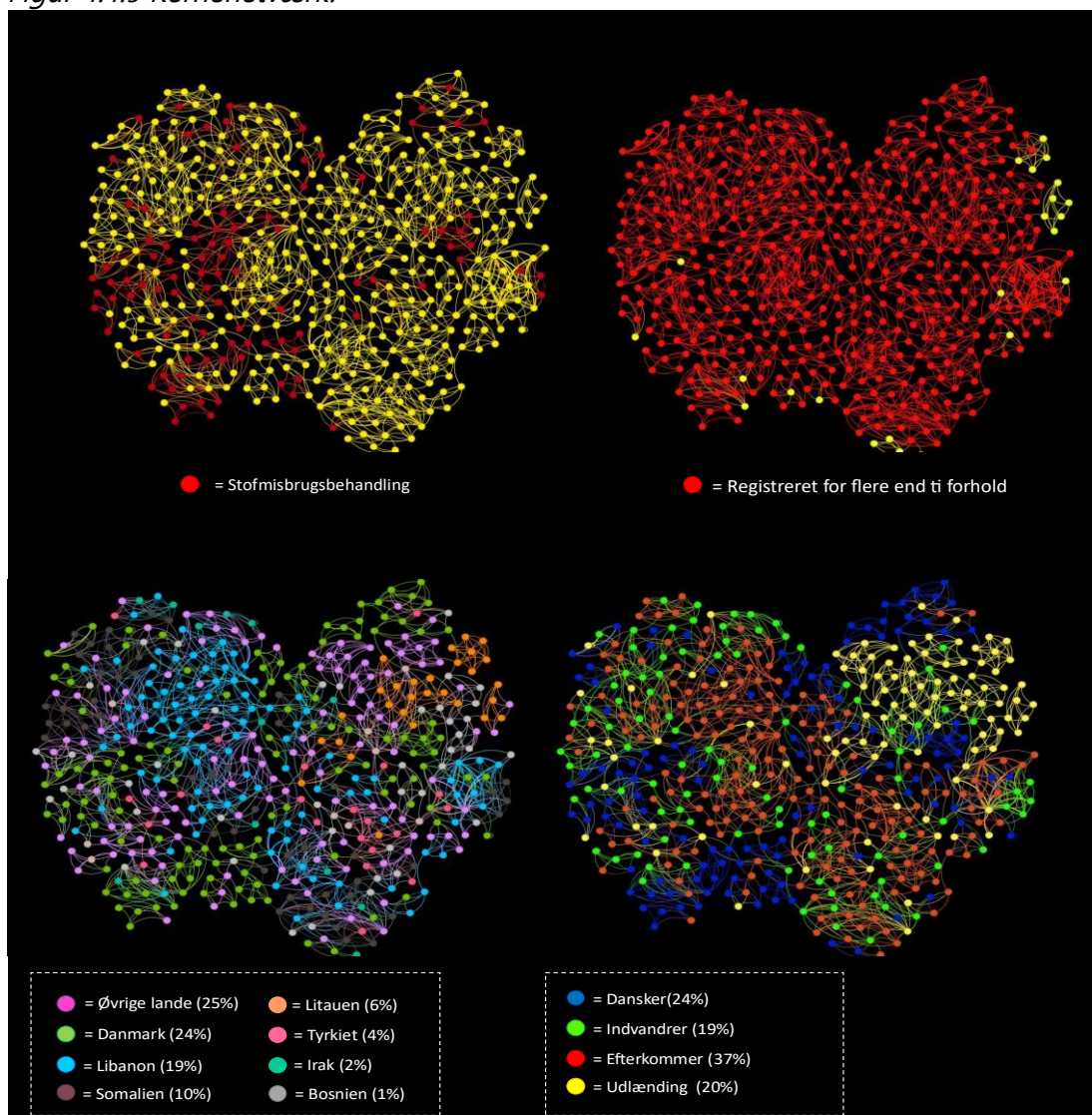
Figur 4.4.8 Hælere i netværket og positioner baseret på degree- og betweenness-centralitet (Større knuder er hælere og mindre knuder er indbrudstyve)

Power-few

Ud over sub-netværkene kan der på mesoniveau også fokuseres på netværkets kerne. Denne kan identificeres ved hjælp af K-Core-algoritmen, som systematisk fjerner aktører med færre forbindelser og identificerer de mest tæt forbundne lag i netværket (Seidman, 1983). Den minimale grad definerer det mindste antal forbindelser, som aktørerne i et kernelag deler. Jo højere denne værdi, desto stærkere er den interne sammenhængskraft i kernen. Den højeste grad i det afgrænsede netværk er 4, hvilket vil sige, at aktørerne i kernen hver især er forbundet med mindst fire andre aktører i samme lag. Dette kernenetværk er vist i figur 4.4.9.

Figur 4.4.9 Kernenetværk.

Denne kerne minder om den gruppe, som Frydensberg, Ariel og Bland (2019) betegner som *power-few* – en relativt lille gruppe aktører med stor indbyrdes tilknytning og høj kriminalitetsfrekvens, identificeret gennem netværksanalyse af alle sigtede i Danmark i perioden 2007–2017. Sammenlignet med resten af netværket er der markant flere gensidige forbindelser i denne kerne, hvilket peger på et højere niveau af koordinering og kontinuitet.

Stofmisbrugere er underrepræsenteret i kernen (jf. figur 4.4.9 og figur 4.4.4), hvilket antyder, at *power-few*-gruppen er mindre præget af opportunistisme og måske udgør en mere stabil organisatorisk kerne. Derudover er langt størstedelen af aktørerne i kernen registreret som gentagne lovovertrædere med over 10 tidligere forhold. Det indikerer, at denne gruppe allerede er kendt og potentielt under overvågning af politiet. Kun få aktører i kernens periferi fremstår som uregistrerede gentagere. Figur 4.4.9 viser ligeledes kernenetværkets opdelingen langs socialt-kulturelle linjer, med kun få svage forbindelser, der samler disse klynger til ét samlet kernenetværk.

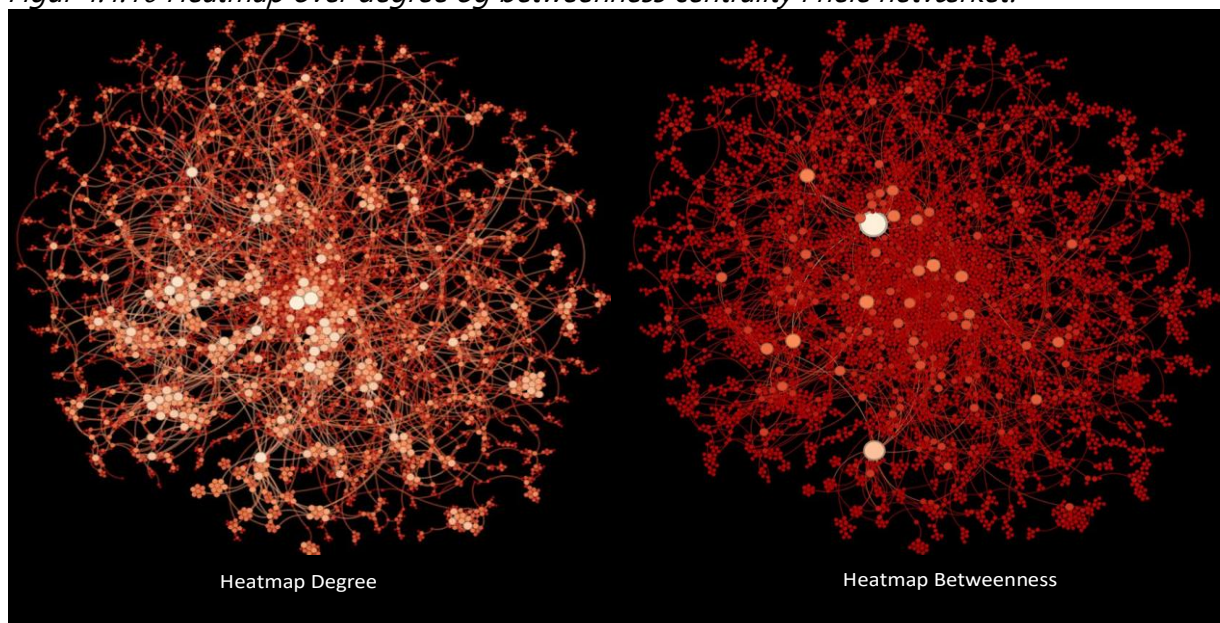
I det følgende afsnit analyseres det nærmere, om der er tale om centrale aktører (hubs) og mellem-mænd (brokers), hvilket potentielt kan forklare fremkomsten af en *small-world*-struktur i kernenet-værket.

4.4.3 Mikroniveau

På mikroniveau analyseres individuelle aktørers indflydelse på netværkets funktion og struktur. Som tidligere vist udviser netværket skaleringsfrie karakteristika, hvilket indikerer vigtigheden af centrale aktører i form af *hubs* og *brokers* (Barabási & Albert, 1999; Newman, 2003). Hubs er defineret som aktører med mange direkte forbindelser og identificeres typisk ved hjælp af *degree centrality* – altså antallet af direkte relationer. Brokers identificeres derimod ud fra deres *betweenness centrality*, som måler, i hvor høj grad en aktør fungerer som bindeled mellem ellers adskilte dele af netværket.

Mens hubs ofte varetager koordinerende roller i operationelle processer, fungerer brokers typisk som strategiske mellemlid, der forbinder forskellige netværkskomponenter med begrænset intern sammenhængskraft (Burt, 2005).

Figur 4.4.10 Heatmap over *degree* og *betweenness centrality* i hele netværket.

Figur 4.4.10 visualiserer tilstedeværelsen af både *hubs* og *brokers* i det samlede netværk, hvor de største og lyseste noder repræsenterer aktører med høj centralitet. Disse noder er særligt koncentreret i netværkets kerne og kan således indikere tilstedeværelsen af et højere organiseringsniveau blandt disse aktører.

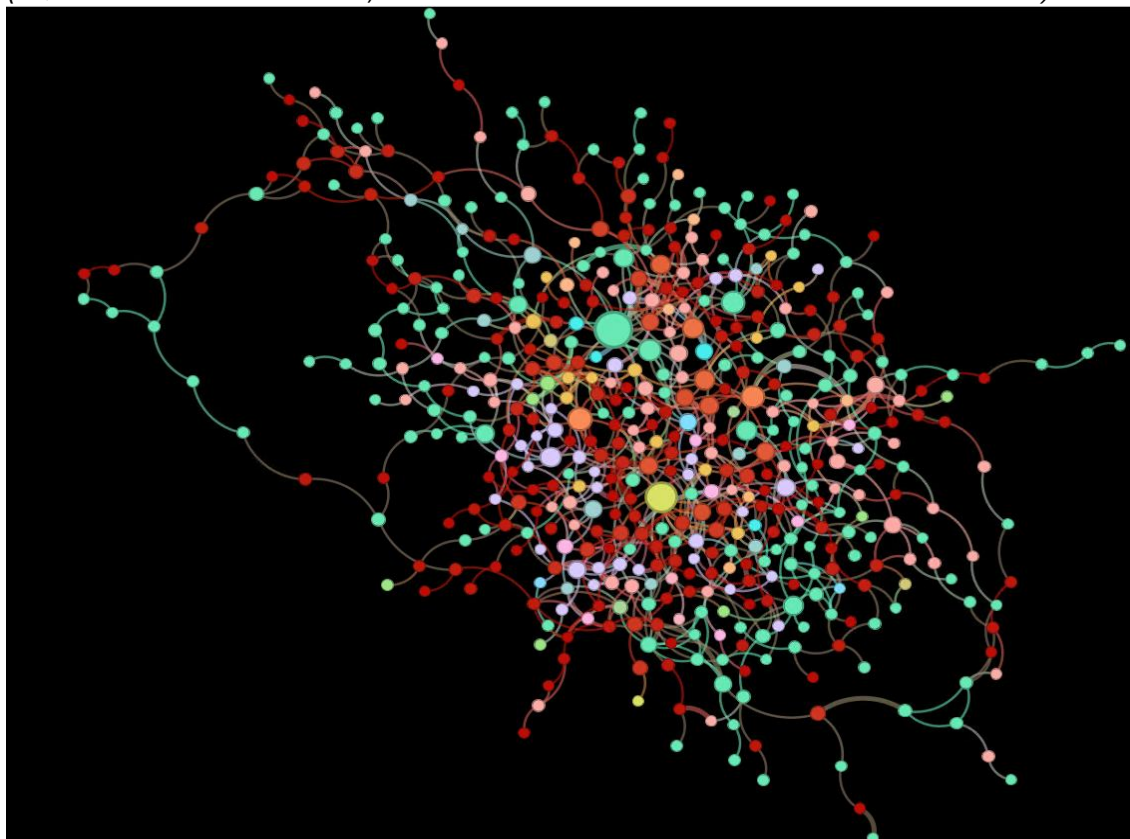
En aktørs betydning som *hub* afhænger imidlertid ikke kun af dens centrale position, men også af den relative forskel i *degree-score*. En aktør med fx 2.000 forbindelser i et netværk med en gennemsnitlig *degree* på 3, vil have stor strukturel betydning. I det analyserede netværk er forskellen dog mindre markant: De mest centrale *hubs* har omkring 30 forbindelser, mens gennemsnittet for øvrige

aktører ligger omkring 3. Dette reducerer den potentielle indflydelse, som disse *hubs* kan udøve i det samlede netværk.

Figur 4.4.11 viser forbindelserne mellem de 10 % mest centrale *brokers* i netværket. Visualiseringen afslører, at visse *brokers* forbinder aktører fra forskellige etniske grupper, hvilket sandsynligvis bidrager til den etniske differentiering, som kendetegner det overordnede netværk. Farverne i figuren angiver de etniske grupper, som aktørerne repræsenterer. Det tyder på, at *brokers* spiller en nøgle-rolle i videns- og informationsudveksling på tværs af etniske subgrupper.

Disse fund peger på behovet for videre kvalitativ forskning i netop *brokers*, med henblik på at af-dække de sociale mekanismer, der fører til deres strategiske positioner i netværket. En dybere forståelse af deres funktion kan have betydelige implikationer for kriminalpræventive strategier rettet mod at begrænse graden af organisation og sammenhæng i kriminelle netværk (Morselli, 2009).

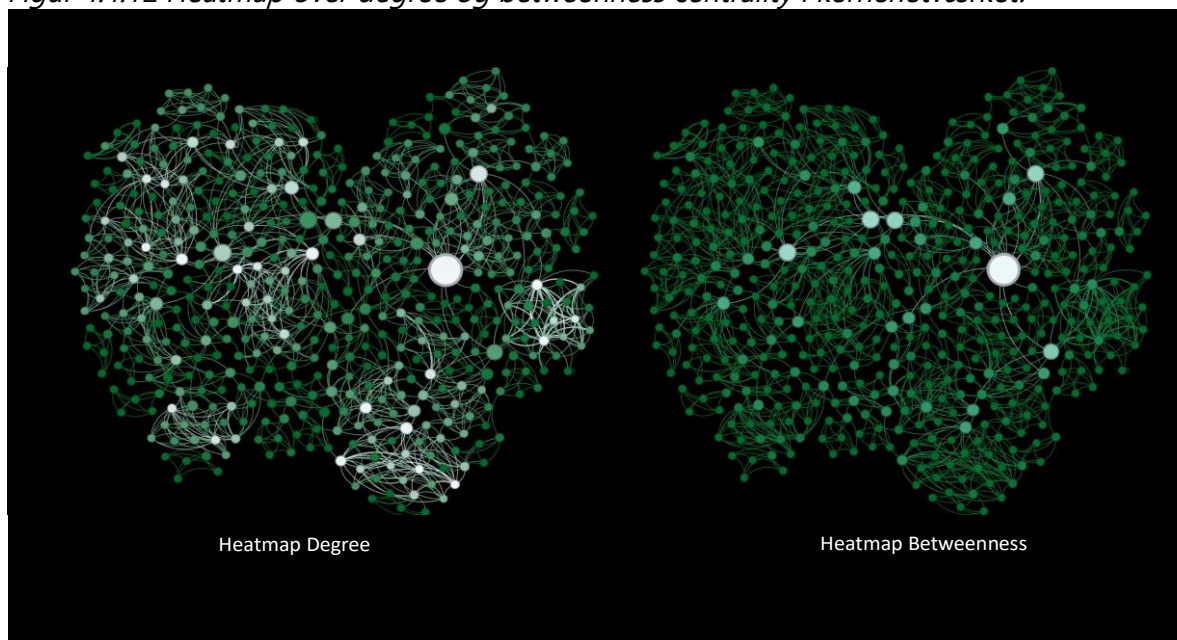
Figur 4.4.11 Broforbindelser blandt de 10 % mest centrale brokers.
(Grønne knuder er danskere, mens de andre farver står for andre herkomstlande)

Endelig er det også muligt at identificere både *hubs* og *brokers* i netværkets kerne (se figur 4.4.12). De spiller en afgørende rolle i at forbinde mindre klynger og bidrager til den høje grad af sammenhæng, der karakteriserer kernenetværket. En kvalitativ analyse af de fem mest centrale *brokers* viser, at disse aktører er involveret i flere former for kriminalitet – herunder ejendomsforbrydelser, narkotikarelaterede lovovertrædelser og vold. To af dem har været involveret i mere end 400 straffesager, hvilket indikerer, at de kan fungere som bindeled mellem forskellige kriminelle markeder. De fem

brokers er mellem 35 og 71 år gamle, hvilket antyder, at netværksmæssig indflydelse hænger tæt sammen med kriminel erfaring og ekspertise.

Figur 4.4.12 Heatmap over degree og betweenness centrality i kernenetværket.

Litteratur

Albert, R., Jeong, H., & Barabási, A.-L. (2000). Error and attack tolerance of complex networks. *Nature*, 406(6794), 378–382.

Andersen, J., Andersen J. G. & A. Hede (2021). *Tryghed og utryghed i Danmark i 2021*. Virum: Tryg-Fonden.

Balvig, F. (2017). *Fra barndommens gade til cyberspace*. København: Det Kriminalpræventive Råd.

Barabási, A.-L. (2002). *Linked: The new science of networks*. Perseus Publishing.

Barabási, A.-L., & Albert, R. (1999). Emergence of scaling in random networks. *Science*, 286(5439), 509–512.

Benjaminsen, L. & M. Holm Enemark (2020) *Brug af velfærdssystemet blandt borgere med misbrug: En registerbaseret analyse af de samfundsøkonomiske aspekter af stof- og alkoholmisbrug*. København: VIVE.

Blumstein, A., Roth, J. A., & Visser, C. A. (1986). *Criminal Careers and Career Criminals*. Springer.

Burt, R. S. (2005). *Brokerage and Closure: An Introduction to Social Capital*. Oxford University Press.

Christensen, G., M. Lunde Christensen, L. Mehlsen, M. Holm Enemark & V. Jakobsen (2019). *Tryghed og trivsel i udsatte boligområder – Evaluering af Landsbyggefondens boligsociale indsatser finansieret af 2015-18-midlerne*. København: VIVE.

Danmarks Statistik (2022). *Indvandrere i Danmark 2022*.

Duijn, P. A. C., Kashirin, V., & Sloot, P. M. A. (2014). The relative ineffectiveness of criminal network disruption. *Scientific Reports*, 4, 4238.

Farrington, D.P., & West, D. (1993). Criminal, penal and life histories of chronic offenders: risk and protective factors and early identification. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 3, 492-523.

Felson, M. (2003). *Crime and everyday life* (3rd ed.). SAGE Publications.

Fortunato, S., & Hric, D. (2016). Community detection in networks: A user guide. *Physics Reports*, 659, 1–44.

Frydensberg, M., Ariel, B., & Bland, M. (2019). The “power few” in Denmark: Identifying prolific offenders through national police data. *Policing and Society*, 29(9), 1089–1104.

- Goldstein, P. J. (1985). The Drugs/Violence Nexus: A Tripartite Conceptual Framework. *Journal of Drug Issues*, 15(4), 493–506.
- Granath, S. (2016). *Residential Burglary: Patterns and Prevention*. Brå - Brotsförebyggande rådet.
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–1380.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Los Angeles: University of California Press.
- Kruize, P. (2024). *Hæleri af stjålne varer: om markedsmekanismer og disruption*. Jægerpris: Center for Kriminalitetsanalyse.
- Kruize, P. og D.W.M. Sorensen (2017). *Det danske indbrudsniveau set i et internationalt perspektiv*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
- Kyvsgaard B. & Ribe, M.Ø. (2021). *Forebyggelse af indbrud. Forsøg med usynlig mærkning i Nord-sjællands Politi*. København: Justitsministeriet.
- Libak Pedersen, M. og F. Balvig (2024). *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 2005-2023*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701.
- Morselli, C. (2009). *Inside Criminal Networks*. Springer.
- Nee, C., & Meenaghan, A. (2006). Expert decision making in burglars. *Journal of Criminal Justice*, 34(1), 30-40.
- Newman, M. E. J. (2003). The structure and function of complex networks. *SIAM Review*, 45(2), 167–256.
- Pedersen, A. J. Boesen & T. Tambour Jørgensen (2017). *Ungdomskriminalitet: De mest kriminelle*. København: Justitsministeriets forskningskontor.
- Pedersen, M. U. (2009). *Stofmisbrug og kriminalitet: En undersøgelse af sammenhænge*. Center for Rusmiddelforskning.
- Peixoto, T. P. (2014). Efficient Monte Carlo and greedy heuristic for the inference of stochastic block models. *Physical Review E*, 89(1), 012804.
- Piquero, A. R., & Piquero, N. L. (2008). Trajectories of Property Offending among a Cohort of Serious Offenders. *Journal of Quantitative Criminology*, 24(4), 323–348.

- Saarikkomäki, E. (2019). *Crime in Urban Finland: Patterns and Prevention*. Nordic Criminology Institute.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). *Crime in the Making: Pathways and Turning Points through Life*. Harvard University Press.
- Scott, J. (2017). *Social network analysis* (4th ed.). SAGE Publications.
- Seidman, S. B. (1983). Network structure and minimum degree. *Social Networks*, 5(3), 269–287.
- Sidebottom, A., Tilley, N., & Farrell, G. (2017). The impact of IoT on residential burglary. *Policing and Society*, 27(3), 329–346.
- Sorensen, D.W.M. (2011). *Rounding Up Suspects in the Rise of Danish Burglary: A Statistical Analysis of the 2008/09 Increase in Residential Break-ins*. University of Copenhagen, Faculty of Law.
- Sweeten, G., Piquero, A.R. & Steinberg, L. Age and the Explanation of Crime, Revisited. *Youth Adolescence* 42, 921–938 (2013).
- Van Dijk, J., J. Van Kesteren & P. Smit (2007). *Criminal Victimisation in International Perspective: Key Findings from the 2004-2005 ICVS and EU ICS*. The Hague, Ministry of Justice, WODC.
- Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: Methods and applications*. Cambridge University Press.
- Watts, D. J., & Strogatz, S. H. (1998). Collective dynamics of 'small-world' networks. *Nature*, 393(6684), 440–442.
- Weisel, D. L. (2002). *Burglary of Single-Family Houses*. Washington, D.C: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.
- Wright, R. T., & Decker, S. H. (1994). *Burglars on the Job: Streetlife and Residential Break-ins*. Northeastern University Press.
- Zhang, X., & Peixoto, T. P. (2020). Bayesian community detection with node attributes. *Physical Review Research*, 2(3), 033203.
- Østergaard, S. Vernstrøm et al. (2015). *På vej mod ungdomskriminalitet: hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* København: SFI.

Bilag 1 Interviewrespondenter

Der er afholdt 7 interviews med repræsentanter af politiet:

- Fyns politikreds (1 respondent)
- Københavns politi (2 respondenter)
- Nordsjællands politi (7 respondenter)
- Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi (3 respondenter)
- Udlændingekontrolafdeling Vest (2 respondent)
- Udlændingekontrolafdeling Øst (1 respondent)
- Politiets Online Patrulje (1 respondent)

Interviewerne er aftalt på forhånd og der er udarbejdet en liste med interviewemner (tilsendt til respondenter). Interviewsamtaler er gennemført i 2024. De fleste interviews er afholdt face-to-face, men enkelte interviews var telefonisk eller online. Alle interviews er lydoptaget efter godkendelse af respondenter for at udarbejde et interviewreferat. Referatet er efterfølgende sendt til respondenter med mulighed for rettelser eller tilføjelser. Interviewene varede fra en til to timer.

Bilag 2 Datagrundlag

Analyser er gennemført på basis af følgende registre og variabler (Danmarks Statistik):

Register	Variable	Interval
KRAF (Kriminalstatistik afgørelser)	PNR	2008-2022
	JOURNR	
	AFG_TILHONY	
	AFG_GER7	
	AFG_GER9	
	AFG_AFGRETKOD	
	AFG_AFGOEDTO	
	AFG_AFGTYP3	
	AFG_ANDSTRKO	
	AFG_KONFSANT	
	AFG_UBSTRFKO	
	CPRTYPE	
	CPRTJEK	
	AFG_AFGALD	
	AFG_KOEN	

Register	Variable	Interval
KRSI (Kriminalstatistik sigtelser)	PNR	2006-2022
	JOURNR	
	SIG_AFGJKOD	
	SIG_ADRKOM	
	SIG_GERKOM	
	SIG_GER7	
	SIG_INRMARK	
	SIG_GER1DTO	
	SIG_GER2DTO	
	SIG_SIGTDTO	

Register	Variable	Interval
KRKO (Kriminalstatistik konfererede sager)	PNR	2008-2022
	JOURNR	
	KON-KONFJOUR	
	KON_AFGERKOD	
	KON_AFGTYPKO	
	KON_GER7	
	KON_GER9	

Register	Variable	Interval
KRIN (Kriminalstatistik indsættelser)	PNR	2008-2022
	JOURNR	
	IND_FGSLDTO	
	IND_LOESDTO	

Register	Variable	Interval
BEF (Befolkningen)	PNR	2006-2022
	IE_TYPE	
	FAMILIE_TYPE	
	VAN_VTIL	
	OPR_LAND	
Register	Variable	Interval
IND (Indkomst)	PNR	2006-2022
	DISPON_13	
	OFF_OVERFORSEL_13	

Register	Variable	Interval
AKM (Arbejdsklassifikationsmodulet)	PNR	2006-2022
	BESKST13	
	SOCIO13	
Register	Variable	Interval
UDDA (Uddannelser)	PNR	2006-2022
	HFAUDD	
Register	Variable	Interval
SMDB_IBIB (Indberetninger fra Behandlingstilbud af Indskrevne Stofmisbrugere i Behandling)	PNR	2022
	INDSKRIVNINGSDATO	
	UDSKRIVNINGSDATO	